

Voorzitter: Tjeenk Willink

Tegenwoordig zijn 68 leden, te weten:

Baarda, Barendregt, Van den Berg, De Boer, Boorsma, Van Boven, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Van Dijk, Ermen, Fleers, Van Gennip, Van Gijzen, Ginjaar, Glastra van Loon, Glasz, Van Graafeiland, Grol-Overling, Heijmans, Heijne Makkreel, Hilarides, Hoefnagels, Holdijk, Huberts-Fokkelman, Jaarsma-Buijserd, Kassies, Korthals Altes, Van Kuilenburg-Lodder, Kuiper, Van Leeuwen, Van Leeuwen-Schut, Luimstra-Albeda, Luteijn, Mastik-Sonneveldt, Van der Meer, Mertens, Van der Meulen, Michiels van Kessenich-Hoogendam, Van Muijen, Pit, Pitstra, Postma, Pröpper, Redemeijer, Rongen, De Savornin Lohman, Schinck, Schuurman, Schuyer, Spier, Staal, Steenkamp, Stevens, Talsma, Tiesinga-Autsema, Tjeenk Willink, Tuinstra, Tummers, Van Veldhuizen, Veling, Van Velzen, Vermaat, Vis, Vriskoop, Wagemakers, Van Wijngaarden, Van de Zandschulp en K. Zijlstra,

en mevrouw Schmitz, staatssecretaris van Justitie, en mevrouw Netelenbos, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Gelderblom-Lankhout, Baarveld-Schlaman, Eversdijk en R. Zijlstra, in verband met het bijwonen van een vergadering van de WEU te Parijs;

Coenemans, wegens bezigheden elders.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee, dat mij uit beraad van de vaste commissies voor Europese Samenwerkingsorganisaties, voor Binnenlandse Zaken en voor Justitie is gebleken, dat het niet nodig is zijdens deze Kamer het voorbehoud tot uitdrukkelijke instemming in stand te houden ten aanzien van de ontwerp-besluiten opgenomen in de agenda voor de eerstvolgende bijeenkomst van de zogenaamde JBZ-Raad. Gelet op het feit dat het beraad in de Tweede Kamer tot een gelijke conclusie heeft geleid, stel ik u voor, het genoemde voorbehoud op te heffen en dit mee te delen aan de betreffende bewindslieden.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Aangezien voor verschillende verdragen die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd en voor algemene maatregelen van bestuur die zijn voorgehangen en gedrukt onder de nummers 23907, 23908, 23914, 23916, R1516, 23917, R1517, 23918,

23919, 23920, 23921, R1518, 23922, 23923, R1520, 23924, 23926, 23927, R1521, 23928, R1522, 23931, 23932, 23933 en 23939 de termijn is verstreken, stel ik vast, dat wat deze Kamer betreft de ter stilzwijgende goedkeuring overgelegde stukken zijn goedgekeurd.

Aangezien zich gisteren nog sprekers hebben aangemeld voor de plenaire behandeling van wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet (veilig land van herkomst) (23588) zal de behandeling in eerste termijn van de kant van de Kamer meer tijd vergen. Ik stel daarom nader voor, na de eerste termijn de behandeling van dit wetsvoorstel te schorsen teneinde de staatssecretaris van Justitie de gelegenheid te geven haar antwoord voor te bereiden. Gedurende deze tijd kan de Kamer dan wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het basisonderwijs en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs inzake de bevoegdheid voor het geven van onderwijs in niet-Nederlandse taal en cultuur (23553) afhandelen. Aansluitend zal de verdere afhandeling van de Vreemdelingenwet plaatsvinden en daarna voor de dinerpauze de eerste termijn van de kant van de Kamer inzake wetsvoorstel "Weer samen naar school". Na de dinerpauze zal de verdere afhandeling van dit wetsvoorstel plaatsvinden.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de Wet van 1 oktober 1992 houdende bijzondere regels met betrekking tot het recht op uitkering als bedoeld in de Uitkeringswet gewezen militairen alsmede**

wijziging van die wet (Stb. 573) (23776);

- Wijziging van de Wet op de onderwijsverzorging in verband met de verlenging van de werkingsduur (23794);

- Aanvulling van de Boeken 3, 6 en 8 nieuw BW met regels betreffende de aansprakelijkheid voor gevaarlijke stoffen en verontreiniging van lucht, water of bodem (21202).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet (veilig land van herkomst) (23588).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Glasz** (CDA): Voorzitter! Dit is de eerste keer dat wij met de staatssecretaris over deze materie mogen discussiëren. Ik hoop op een vruchtbare gedachtenwisseling en op een goede discussie.

Dit wetsvoorstel kan men zien als een voorbeeld van Europese harmonisatie. Het is de eerste tranche van het veilige-landenconcept. Nu gaat het om het land van herkomst, straks ook om de derde landen. Wij volgen daarbij het Duitse voorbeeld. De leidende gedachte bij dit wetsvoorstel is dat als wordt vastgesteld dat een vreemdeling afkomstig is uit een veilig land, een toelatingsverzoek als vluchteling niet wordt ingewilligd wegens kennelijke ongegrondheid, tenzij bijzondere omstandigheden reden geven tot gegronde vrees voor vervolging.

Het theoretische verschil met de tot dusver geldende procedure is dat de bewijslast wordt omgekeerd. De Staat kan primair volstaan met te wijze op het veilige land van herkomst, terwijl de aanvrager de bijzondere omstandigheden moet aantonen. De bedoeling is, de beheersing van de instroom en het niet-toelaten van de onechte asielzoekers om zo voldoende ruimte te houden en te bieden voor de echte vluchtelingen.

De fractie van het CDA onderschrijft dat uitgangspunt en steunt die koers. Ook wil zij haar steun niet

onthouden aan dit wetsvoorstel. Wel moet ik daarbij een paar substantiële kanttekeningen plaatsen die de verwachtingen die de regering zegt te hebben van de effecten van dit wetsvoorstel aanmerkelijk relativeren.

Want wie wil luisteren naar de praktijk, dieper op de zaken ingaat en zich inzicht verwerft in de aard en de omvang van de knelpunten bij de toelatingsprocedures moet tot de conclusie komen dat mogelijke positieve effecten veel te hoog worden ingeschat. Het lijkt niet gerechtvaardigd op voorhand winst in te boeken.

Een van de gevaren die de wetgever bedreigt, is de gedachte dat met regelgeving het doel is bereikt. Maar de werkelijkheid moet dan nog beginnen. Als die werkelijkheid anders uitpakt, smelten premature verwachtingen en te zonnige prognoses als sneeuw voor de zon. Die vorm van autisme hangt de wetgever per definitie boven het hoofd als wij niet goed luisteren naar de praktijk. Doen wij dat wel, dan kan het zijn dat die praktijk ons na kortstondige euforie weer met beide benen op de grond zet. Zo ook in dit geval.

Uit de veilige landen plegen relatief weinig vluchtelingen te komen. In de Tweede Kamer is dat ook uitvoerig naar voren gekomen. Gebeurt dat wel, dan is er als regel iets bijzonders aan de hand. De nieuwe wettekst zegt dat de vreemdeling zich moet kunnen beroepen op bijzondere omstandigheden die het vermoeden kunnen wekken dat hij gegronde redenen voor vervolging te vrezen heeft, ook al wordt het land van herkomst in het algemeen als veilig gekenschetst. In wezen is dat echter nu ook al zo.

Ook in de nieuwe opzet, bij omkering van de bewijslast, dus net als in de huidige situatie, blijft het vluchtverhaal onderwerp van bespreking en beoordeling. De beslissing van de overheid dienaangaande blijft vatbaar voor bezwaar en beroep. Zeker, men mag hopen op ontmoedigingseffecten in de preventieve sfeer. Procedureel valt echter nauwelijks of geen verbetering te verwachten. Dit alles geldt voor een veilig land van herkomst.

Ernstiger is wat ik noem de gevoelige knauw die het veilige-landenconcept als zodanig, dus met inbegrip van de tweede tranche van veilige derde landen, als hoop voor

de reductie van de instroom heeft gekregen, en wel vorige week op het symposium Wetgeving en vreemdelingen in het Vredespaleis. Daar zei de landelijke coördinator van de vreemdelingenkamers, de vice-president van de Zwolse rechtbank Van Dijk, dat de wetgeving niet echt helpt en dat de effecten schromelijk worden overschat. Dat is de man die het nieuwe systeem van decentrale vreemdelingenkamer-procedures heeft opgezet. Hij wijst erop dat de voorgestelde wetgeving niet tot gevolg zal hebben dat de rechterlijke procedures ontstopt raken. Sterker nog: door de op zichzelf toe te juichen versterking van de Immigratie- en naturalisatiedienst, waardoor in het voortraject versnelling kan worden bereikt, wordt het stuwmeer voor de vreemdelingenkamers nog voller. Het is net zoals bij de files op de autowegen: één stukje snelweg lost niets op.

De toegangswegen tot de rechtszitting zijn volledig verstopt geraakt. Naar de schatting van deze vreemdelingenrechter zal de wachtlijst van de te behandelen vreemdelingenzaken op 1 januari aanstaande zijn toegenomen tot 10.000. Dit heeft z'n effecten op alle andere schakels in de keten. De aanmeldingscentra stromen niet door en de opvangcentra zitten propvol. De praktijk houdt ons dus voor, en dat is de harde werkelijkheid, dat het veilige-landenconcept vermoedelijk geen soelaas biedt.

Voorzitter! Wat zegt het kabinet? Als Tweede en Eerste Kamer nu maar voor 1 januari beide wetten aannemen, dan zal er een keer ten goede zijn. Baten worden al ingeboekt op basis van een verwachte reductie van asiel-aanvragen van 55.000 dit jaar tot 35.000 voor 1995. Dat zijn er dus 20.000 minder dan dit jaar. Maar als de praktijk gelijk heeft, dan is dat een onverantwoorde voorstelling van zaken. De gedachte dat het wel mee zal vallen, wordt door de praktijk volstrekt niet ondersteund. De staatssecretaris heeft eerder laten weten dat naar haar mening de verwachte toestroom voor 1995 vele malen hoger uitkomt, maar het kabinet lijkt deze uitspraak te hebben overruled.

Wij zijn daarmee op een gevaarlijk pad gekomen. Te zonnige prognoses verworpen tot illusiepolitiek. Ik wil daar ernstig tegen waarschuwen. Het

laatste dat wij kunnen hebben, is dat Justitie zich ongeloofwaardig maakt en dat het vreemdelingenbeleid van de overheid niet meer wordt vertrouwd, met alle gevolgen voor het toch al zo wankele draagvlak. Laat Den Haag zich niet vergissen! Het vreemdelingenbeleid wordt aan de basis steeds minder begrepen. In het land wordt de druk gevoeld met al zijn uitwassen. Daar groeit het gevoel dat Den Haag niet meer weet waar het het over heeft. Dat gevoel wordt alleen maar aangewakkerd door evident onjuiste aantallen in het vooruitzicht te stellen.

Valt er dan geen enkel winstpunt in het vreemdelingenbeleid te noteren? Jawel, bij de behandeling van de wijziging van de Vreemdelingenwet, nu ongeveer een jaar geleden, heb ik betoogd dat het om een kwantitatief probleem gaat. De grens van het absorptievermogen is niet ideëel doch materieel bepaald en het is die begrenzing die het maatschappelijk draagvlak aangeeft. Het is de hoeveelheid die ons parten speelt. Aanvaarding van die conclusie helpt ons het vluchtelingenvraagstuk uit de taboesfeer te halen. Discussies over de principiële ogende vraag of Nederland al dan niet vol is, hebben geen zin. Evenmin lijkt het zinvol, laat staan terecht, elkaar naar gelang het standpunt dat men in die discussies inneemt, van racisme te beschuldigen.

Observatie van het klimaat nu leert dat de problematiek veel beter en nuchter bespreekbaar is geworden. Het uitgangspunt dat indamming van de instroom noodzakelijk is ten behoeve van de echte asielzoekers, wordt breed gedeeld. Dat is winst. Het draagvlakcriterium wordt onderkend. Het is de hoogste tijd, want wij hebben hier te maken met een probleem dat heel hoog genoteerd staat op de zorgenlijst van de burger. Het zou goed zijn als dit universele probleem en de aanpak daarvan konden worden gedepoliteerd. Aldus verstond ik ook, met instemming, de minister-president tijdens de algemene politieke beschouwingen vorige week, toen hij concludeerde dat deze problematiek dwars door alle politieke geledingen heen loopt.

Bij die beschouwingen zei de fractieleider van D66 dat Nederland ter zake in een positie van overmacht verkeert. Die kenschets van de heer Vis zou wel eens juist kunnen zijn,

maar overmacht ontslaat ons niet van de plicht om alle mogelijke middelen aan te wenden om de steeds slechter wordende situatie te keren.

Wat zijn nu de zwakste punten, wat is de achilleshiel van het asielbeleid? Ik denk dat die achilleshiel ruwweg gesproken gelegen is in twee factoren. De eerste is de tijdsfactor en de tweede de open grenzen.

Ik begin met de eerste factor. Over de tijd voorspelde vreemdelingenrechter Van Dijk, dat de gemiddelde duur van de voorlopige-voorzieningenprocedure de komende tijd veel hoger zal zijn dan de beoogde acht weken. Die duurt dus minstens acht weken. Van de bedoelde snelle afdoening dreigt dan dus niets terecht te komen. Men vergis zich immers niet: zowel bij het wetsvoorstel veilige landen van herkomst als bij het wetsvoorstel veilige derde landen heeft de asielvrager de mogelijkheid om in beroep te gaan. Dat gebeurt via de voorlopige-voorzieningenprocedure bij de vreemdelingenkamer.

Tegelijkertijd zei de rechter dat hij ideeën had om de procedures sneller te doen verlopen. Die heeft hij ook uitgewerkt. Hij denkt aan een meer geconcentreerde behandeling bij de eerste opvang. Ik geef de staatssecretaris dringend in overweging, daarover nader met de rechterlijke macht in overleg te treden. Achilleshiel 1, de tijdsduur van de behandeling, werkt immers als een autonome factor voor toelating. Hoe langer de procedure duurt, des te groter worden de hoop en de kans op een verblijfsvergunning. Die factor moet dringend worden gereduceerd.

Het tweede punt betreft de open grenzen. Bij het symposium van vorige week is namens de staatssecretaris een inleiding uitgesproken door de IND-directeur Nawijn. Mijn fractie stemt in met de inhoud van die inleiding, volgens welke het beleid van haar voorganger wordt voortgezet. Als een der concrete maatregelen lees ik: "Het vorige kabinet heeft al enkele maatregelen in gang gezet om de instroom te beheersen. De belangrijkste praktische maatregelen zijn: invoering van het mobiel toezicht vreemdelingen achter de grens met België en Duitsland en de instelling van twee centrale aanmeldcentra voor asielzoekers."

Dat mobiele toezicht lijkt succes te hebben. Ik zie zeer wel in dat sluiting van de grenzen geen reële optie mag zijn, maar intensivering van de controle achter de grens is wel degelijk denkbaar. Wellicht zou ter plaatse ook de verdere rechtsgang met inbegrip van adequate rechtshulp kunnen worden geconcentreerd.

Voorzitter! Laten wij de realiteit met z'n allen wel onder ogen zien. De druk wordt te groot. Wie dat niet wil horen, moet het land ingaan en het constateren. Laten wij alsjeblift ophouden met het taboe om er nuchter over te durven praten en elkaar op tolerantie de maat te nemen. Laten wij elkaar niet voor de gek houden met zogenaamde "meevallende aantallen". De stroom moet worden ingedamd, in nauwe samenwerking met de praktijk. Doen wij dat niet, dan worden straks de echte asielzoekers het kind van de rekening. En daar gaat het toch om? Het gaat er toch om dat wij de echte vluchtelingen bescherming kunnen blijven bieden?

□

De heer **De Boer** (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Om bekende redenen vervang ik mijn fractiege-note Fenna Bolding bij dit onderwerp.

Bijna een jaar geleden, op 22 december 1993, was de vergaderzaal van de Eerste Kamer het toneel waarop een van de meest nerveuze en vooral bizarre debatten plaatsvond uit de geschiedenis van de senaat. Dat weet ik niet helemaal zeker, want mij geheugen is ook maar beperkt. Iedereen die daar bij was, zal dat debat in ieder geval nog lang heugen. Inzet was toen de inperking die de regering en een meerderheid van deze Kamer, zij het knarsetandend en wellicht contrecœur, noodzakelijk vonden om aan te brengen in de rechten van hier binnenkomende, asielzoekende vreemdelingen. De wetswijziging van toen beoogde betere doorstroming en sneller procedures. In dat debat was het voor goedkeuring door de Partij van de Arbeid doorslaggevend dat de regering drie toezeggingen deed: a. periodieke rapportage over de effecten van de aanpassingen van de Vreemdelingenwet, b. een evaluatie die aan de Eerste en Tweede Kamer toegezonden zou worden en c. het op zo kort mogelijke termijn zoeken van enige

vorm van hoger beroep. Ik kan het mis hebben – ik volg dit dossier niet van week tot week – maar voor zover ik weet, zijn deze drie toezeggingen tot nu toe niet gehonoreerd. Dat is, gezien het debat en de intenties van toen, op z'n minst schrijnend, om het woord "onheus" niet te gebruiken. Ik wil graag vandaag van de regering horen of zij deze toezeggingen ook tot de haren rekent en wanneer wij daar iets van zouden mogen zien.

In datzelfde debat is door bijna alle fracties in deze Kamer aan de toenmalige minister voorgehouden dat de vrees bestond voor een nagenoeg geheel vastlopen van de uitvoering. Wij hebben helaas gelijk gekregen. De uitvoering is vastgelopen. Ik vind het daarom enigszins merkwaardig om collega Glasz in twee zinnen te horen vaststellen dat hij het eens is met het wetsvoorstel, om vervolgens de rest van zijn spreektijd te gebruiken voor het thema dat wij niet moeten denken deze problematiek met wetgeving op te kunnen oplossen en dat de effecten van de wetgeving, met de deskundigen die daarover gaan, schromelijk worden overschat. Er is sprake van verstopping en van een stuwmeer voor de vreemdelingenkamer, enzovoort.

Ons geheugen is vaak kort, maar ik herinner eraan dat bij het debat van december vorig jaar dit soort mededelingen en vaststellingen allemaal in extenso zijn gedaan. De regering wilde toen niet luisteren. Het CDA vond het nodig om dit wetsvoorstel met verve te verdedigen. Mijn opmerking is dan ook dat het geen kwaad zou kunnen als deze Kamer eens wat gericht zou doen aan voortgangscontrole op de eigen beweringen en de toezeggingen van de regering daarop. Wij zijn natuurlijk amateurs. Als er hier echter problemen met de uitvoering voorspeld worden en als die problemen er vervolgens prompt komen, zou het aardig zijn als wij daarop terugkomen en de regering bij de les houden. Dat zou ook iets moeten zeggen over het standpunt dat je inneemt over een wet die in feite voortgaat op datzelfde pad. Nog beter zou het zijn als de regering op voorhand constructiever zou omgaan met de knelpunten die hier gesignaleerd worden.

De wijziging van de Vreemdelingenwet beoogde een snellere, maar desondanks eerlijke procedure rond het verkrijgen van een verblijfsver-

gunning door hier binnenkomende vreemdelingen. Kan de staatssecretaris nu, een jaar later, de tussenbalans opmaken? Gaat het sneller, gaat het beter en gaat het nog steeds eerlijk? Dat zijn eigenlijk de drie centrale vragen. Kan de huidige procedure voor een binnenkomende vluchteling eens beschreven worden en ook vergeleken worden met die van een jaar geleden? Hoe lang moet een vluchteling gemiddeld wachten op zijn eerste gesprek, vergeleken met een jaar geleden? Hoe lang duurt het voordat er een beslissing komt? Hoeveel tijd is er met de beroepsprocedure gemoeid en hoe verloopt die procedure sinds de wetwijziging? Kortom, is gerealiseerd wat toen allemaal beoogd werd?

Terwijl de vorige wijziging van de Vreemdelingenwet nog niet functioneert – ik trek alvast een voorlopige conclusie – heeft het inmiddels verdwenen kabinet alweer een nieuwe wijziging, een nieuwe "vereenvoudiging", bedacht: het veilige land van herkomst. Allereerst wil ik de staatssecretaris vragen om kort en bondig aan te geven wat de argumenten zijn geweest voor de regering-Kok om dit wetsvoorstel uit de boedel van Lubbers-III over te nemen. De stukken doorlezend, kan ik weinig harde argumenten vinden die de noodzaak en effectiviteit van dit voorstel aantonen. Integendeel, de essentiële vraag, onder meer door D66 in de schriftelijke voorbereiding gesteld, is wanneer en op grond waarvan een land als "veilig" kan worden aangewezen. Die vraag wordt in mijn ogen niet adequaat beantwoord. Een algemeen geldende lijst van criteria die leiden tot de kwalificaties "veilig", "minder veilig" of "onveilig" is niet te geven, wordt er dan gezegd.

Conclusie is dus dat de veiligheid in het land waar je vandaan komt nog steeds afhangt van specifieke, dus niet generale, omstandigheden: streek, bevolkingsgroep, afkomst, politieke gezindheid, enzovoort. Kortom, of een land voor betrokkene veilig is, hangt nog steeds af van zijn eigen individuele situatie. Als dat zo is, wat schieten wij dan op met dit wetsvoorstel? Als ik het goed begrijp, is de regelgeving als volgt bedoeld. Van een asielzoeker uit een zogenaamd "veilig" land, aangenomen dat hij hier onterecht asiel zoekt, wordt, tenzij deze in een korte procedure aan de betrokken ambtenaar overtuigend kan aantonen

dat er sprake is van specifieke omstandigheden, generaal gezegd dat mijnheer of mevrouw niet in aanmerking komt voor het verdergaan in de asielprocedure. Dit is wel "Nee, tenzij" genoemd. Dit "Nee, tenzij" geldt toch voor alle asiel-aanvragen? Er is toch al lang geen sprake meer van het wat gastvrijer klinkende "Ja, mits"? Het "Nee, tenzij" is al ingeburgerd in de hele procedure van de asielaanvraag. Als het principe van een veilig land altijd, voor iedereen en in alle omstandigheden niet geldt, waarom dan toch een schijnordening aangebracht en waarom dan toch met schijnwetgeving gekomen? Waarom wordt er niet voldaan aan de huidige wetgeving? Laten wij eerst die eens goed toepassen voordat wij met nieuwe regelgeving komen!

Ik wil een wat raar voorbeeld geven. Daarmee wil ik duidelijk maken dat het niet altijd te doen is om asielzoekers uit landen waarvan wij in het algemeen aannemen dat dit het geval is. Als iemand uit Rusland of, wat navranter, uit Italië hier asiel aanvraagt omdat hij aantoonbaar een levensbedreigend doelwit is van de nieuwe of oude mafia in die landen, kan dit dan een reden zijn tot het verlenen van een verblijfsvergunning? Of kan dit categorisch niet, vanwege het veilig-landprincipe?

Mijn fractie is van mening dat elke asielaanvrager recht heeft op een snelle, humane, eerlijke en zo objectief mogelijke, individuele behandeling waarin zijn persoonlijke situatie wordt beoordeeld, gerelateerd aan de feitelijk bekende situatie in het land van herkomst. Dat zou eigenlijk de enige maatstaf moeten zijn. Die maatstaf is allang in de Vreemdelingenwet neergelegd. Waarom moet er dan nieuwe regelgeving komen? Of een land daarbij op een lijst van veilige landen staat, is daarbij naar mijn smaak niet van belang. Ook zonder zo'n door het parlement goedgekeurd lijstje weet een goed geïnformeerde "intaker" wel hoe de feitelijke situatie in het land van herkomst is. Hij kan dat volop mee laten wegen in zijn onderzoek en vraagstelling. Nogmaals, daar heb je deze nieuwe regelgeving niet voor nodig.

Overigens vraag ik mij af of die lijst van landen er al is. En zo ja, volgens welke criteria is die dan tot stand gekomen? Ik heb geen lijst in

de stukken kunnen ontdekken, maar wellicht heeft ze wel ergens gelegen. En straks komt deze discussie nog een keer, als het gaat om de derde landen. Dan zal het bijvoorbeeld gaan om de vraag, op welke lijst een land als Iran gezet zou moeten worden en waarom.

Net als de fractie van D66 vraagt ook mijn fractie zich af of er in het licht van de verdragsverplichtingen toch geen sprake is van een vorm van discriminatie naar afkomst uit het ene of het andere land, al naar gelang wij dat veilig of niet veilig noemen. Ik neem namelijk nog steeds aan dat dit een individuele, objectieve beslissing van de Nederlandse regering is, daarin gesteund door het parlement, en geen Europese beslissing.

Als blijkt dat wij in ons land nog steeds niet in staat zijn, de opvang van asielzoekers en de beoordeling daarvan goed en snel te organiseren – op dat punt ben ik het eens met de heer Glasz – dan is het wel heel makkelijk om met een aanscherping van de wet de onzorgvuldigheid te doen toenemen in plaats van het probleem aan te pakken zoals het moet, namelijk met een goede organisatie en een snelle uitvoering van het vreemdelingenrecht. Mensen die er recht op hebben, moeten snel een plaats krijgen en mensen die daar geen recht op hebben, moeten snel te horen krijgen dat er voor hen helaas geen plaats is. Ik vind het onbegrijpelijk waarom wij dit in een hoog geciviliseerd en hoog georganiseerd land als Nederland niet onder de knie kunnen krijgen.

Kortom, de staatssecretaris kan haar eerste termijn aangrijpen om ons te overtuigen van de noodzaak en de effectiviteit van deze wetgeving, en van de wezenlijke verbetering die ervan het gevolg is. Maar dan moet er meer op het kleed komen dan wat er tot nu toe in de schriftelijke rondes naar voren is gekomen.

□

Mevrouw **Vrisekoop** (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij staan voor de behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet, ook wel bekend onder de naam "veilig land van herkomst". Deze wet voorziet in het opstellen van een lijst van landen waarnaar een vluchteling kan worden teruggezonden zonder dat er voor hem of haar sprake zal

zijn van vervolging. Zo'n lijst kan worden opgesteld op basis van een algemeen rechtsvermoeden; de Tweede Kamer zal elk afzonderlijk land op deze vooronderstelling toetsen en zij zal het al dan niet op de lijst plaatsen. Vervolgens wordt de vluchteling bij binnenkomst in Nederland aan dit criterium getoetst. Zo wordt het werk van de desbetreffende ambtenaar efficiënter en Nederland geeft op deze manier blijk van een strenger asielbeleid dan tot nu toe.

Het blijkt dat de duidelijke grens die verondersteld wordt, namelijk de vraag, welke vluchtelingen kans maken op een succesvolle asiel-aanvraag, niet zo duidelijk te trekken is. De individuele rechten van een asielzoeker blijven gelukkig gerespecteerd, specifieke gevallen van mensen uit een "veilig land van herkomst" worden afzonderlijk bekeken. Hoewel dit een teken van behoorlijk bestuur is, is het niet echt een beperkende maatregel. Aangezien de rechten van elke individuele vluchteling beschermd dienen te worden, zal er een andere keuze gemaakt moeten worden met betrekking tot het indammen van de asielaanvragen. Welke maatregelen staan de staatssecretaris daarbij voor ogen?

Het ligt in de bedoeling van de huidige regering om de keten instroom-besluitvorming-uitstroom effectiever en efficiënter te maken. De toeloop van asielverzoeken dient beheersbaar gemaakt te worden en waar nodig te worden teruggedrongen. Dit is namelijk een van de hoofdpunten van het regeringsbeleid.

Dit wetsvoorstel valt onder het hoofdstuk "Terugdringen van de asielstroom", maar hier zijn wel wat vraagtekens bij te zetten. Ten eerste werkt de vreemdelingendienst op dit moment al met een lijst die met die uit dit wetsvoorstel vergeleken kan worden, zodat op dat punt weinig verschil te verwachten is. En ten tweede kan er worden gesteld dat het kwantitatieve aspect van dit wetsvoorstel te verwaarlozen is en dat het primair gaat om het psychologische effect. Men zou kunnen zeggen dat deze wet eigenlijk een vorm van image-building van het Nederlands asielbeleid inhoudt. Het te verwachten resultaat van deze wet is dat Nederland een strenger beeld wil uitstralen. Kan de staatssecretaris dit bevestigen?

Het voorstel is opgesteld omdat er in de ons omringende landen en met name in Duitsland ook met een dergelijke lijst wordt gewerkt. Er bestond vrees dat asielzoekers die daar afgewezen zijn, en masse naar Nederland zouden komen. Dit mag mijns inziens geen drijfveer voor wetgeving zijn. Is de staatssecretaris het op dit punt met mij eens?

Aangezien Europese regelgeving uitblijft, nemen landen zelf het heft in handen om de problemen op landelijk niveau aan te pakken. Ik wil er namens mijn fractie voor pleiten om spoed te maken met een gestructureerd Europees beleid. Het mag toch niet zo zijn dat nu een volgend land afgeleide regelgeving in moet stellen, omdat er anders een karavaan van asielzoekers op zoek naar een officiële vluchtelingenstatus van land tot land door Europa trekt? Wat is het standpunt van de staatssecretaris hierover?

Om de doelstelling van de regering, het indammen van de asielstroom te realiseren, is het noodzakelijk, het Nederlandse beleid en het Europese beter en meer op elkaar af te stemmen, zodanig dat er recht wordt gedaan aan de individuele omstandigheden van ieder die in ons land een beroep op de Vreemdelingenwet wil doen.

□

De heer **Holdijk** (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dit wetsvoorstel is het eerste van een trits die een bijdrage moet leveren aan het beter beheersbaar maken van het totale asielvraagstuk, dat ons in de ervaring van velen meer en meer boven het hoofd dreigt te groeien. Van oplossing van het vraagstuk, zeker op korte termijn, kunnen we beter maar niet spreken. Simpele oplossingen zijn niet voorhanden. Evenmin zijn er eenvoudige of enkelvoudige nationale oplossingen mogelijk. Toch zullen wij – en daarmee bedoel ik Nederland en de Nederlandse wetgever – iets moeten doen, iets wat tot nog toe nooit nodig was en waar wij tot dusver nooit aan wilden. Van die noodzaak om maatregelen te nemen lijkt echter langzamerhand iedereen wel doordrongen.

Wat onze fractie betreft is de kern van diverse overwegingen die tot het nemen van effectieve maatregelen nopen, van tweërlei aard. Ten eerste noem ik het besef dat vluchten, noch het opvangen van

vluchtelingen een oplossing kan bieden voor de problematiek die iemand tot het verlaten van zijn eigen land heeft bewogen, zeker niet voor zover die problematiek van economische aard is. Als wij er anders over dachten, zouden wij ons land tot immigratieland moeten verklaren, en bij mijn weten willen wij dat niet. In de tweede plaats achten wij het dringend noodzakelijk dat wij tot inperking van de vluchtelingeninstroom komen, omdat onze grote vrees is dat er anders een moment komt waarop echte vluchtelingen te horen zullen krijgen dat er voor hen geen plaats meer is. Beschamende taferelen kunnen dan het gevolg zijn. Ik herinnerde daar vorig jaar op 22 december aan, toen wij ook over een wijziging van de Vreemdelingenwet debatteerden. Wanneer wij niet tijdig maatregelen nemen, mogelijk tegen bepaalde primaire gevoelens in, dreigt ons te overkomen wat ons op andere terreinen reeds is overkomen. Ik denk nu aan de sociale zekerheid en aan het hoger onderwijs. Naar mijn bescheiden mening zijn daar verschijnselen waar te nemen die tenminste voor een belangrijk deel moeten worden toegeschreven aan het feit dat de politiek te lang geleefd heeft met de gedachte dat "ietsje meer" er niet zoveel toe zou doen. Nu de zaken op deze terreinen dreigen vast te lopen, in de eerste plaats financieel maar ook anderszins, worden oplossingen aangedragen waarvan het rechtvaardigheidsgehalte, toegesneden op het individu, valt te betwijfelen. Zoiets mag niet, zeker als het om werkelijke vluchtelingen gaat die voor lijf en leden te vrezen hebben, gebeuren. Wij moeten proberen dit tot het uiterste te voorkomen. Ziedaar enkele overwegingen die onze inzet en grondhouding bepalen bij het beoordelen van voorstellen van de regering die enig paal en perk beogen te stellen. Of het voldoende en op tijd is, zal blijken.

Wat het voorliggende voorstel betreft, moeten wij in ieder geval vaststellen dat de aanzet daartoe niet in de eerste plaats van onszelf is uitgegaan. In de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer wordt met zoveel woorden erkend dat de primaire reden van het wetsvoorstel ligt in de wijziging van 1 juli 1993 in de asielwetgeving van de Bondsrepubliek Duitsland. Mevrouw Vrisekoop wees op een

soort domino-effect dat hier een parten kan spelen. Het zogenoemde "forumshoppin" richting Nederland kan door de veranderde wetgeving in Duitsland versterkt zijn. Ik wil echter over de aanleiding tot indiening van het wetsvoorstel niet al te sceptisch doen, aangezien ook mijn fractie beseft dat alleen een eensgezinde Westeuropese aanpak kan baten. Toch vraag ik mij af of wij ook hier het verschijnsel waarnemen dat wij pas tot concrete voorstellen komen en maatregelen overwegen als ons het water over de schoenen loopt.

Het wetsvoorstel zelf is op de volstrekt vanzelfsprekende filosofie gebaseerd dat uit veilige landen geen serieuze vluchtelingen verwacht kunnen worden. De structuur van het wetsvoorstel is eveneens volstrekt duidelijk. Het voorstel ziet immers alleen op de eigenlijke toelatingsbeslissing, dat wil zeggen op de vereenvoudigde afdoening tot instemming met het bestendig verblijf in Nederland.

Zoals zo dikwijls komt het, wanneer het om toepassing gaat van in aanzet collectief werkende maatregelen, erop aan dat de uitdrukking "dat de goeden maar onder de kwaden moeten lijden" geen opgeld mag doen. Een individuele toets mag niet ontbreken. Gelukkig ontbreekt deze dan ook niet in het wetsvoorstel. Wij achten het daarom zaak dat ook vluchtelingen uit als veilig aangemerkte landen van herkomst tot de procedure worden toegelaten. Het komt ons niet onredelijk voor dat zij in dat geval worden geconfronteerd met een verzwarende van hun "bewijslast". Daarbij komt dat de asielzoeker niets behoeft te bewijzen in juridisch-procesrechtelijke zin. Hij moet het aannemelijk maken dat zich in zijn geval concrete feiten en omstandigheden voordoen, waardoor toepassing van het algemene rechtsvermoeden afkomstig te zijn uit een veilig land niet gerechtvaardigd is.

Een kwestie van andere orde is de vraag welk effect de voorgestelde maatregel zal hebben. Voorgaande sprekers hebben hieraan ook aandacht besteed. De cijfers in de nadere memorie van antwoord over ervaringen in de Bondsrepubliek zijn indrukwekkend te noemen. Wij allen weten echter dat cijfers maar een betrekkelijk beeld van de werkelijkheid kunnen geven. Ze kunnen tevens de werkelijkheid flatteren. Ik

herinner aan het betoog van de Glasz waar ik mij bij kan aansluiten. Hij zei dat de effecten te positief zijn ingeschat en dat procedureel geen verbetering als gevolg van dit wetsvoorstel valt te verwachten.

Daarbij komt dat de vice-president van de Zwolse rechtbank op het op 22 november jongstleden door de Staatscourant georganiseerde symposium de volgende stelling betrok. Volgens een publikatie in de Staatscourant zei hij: wettelijke maatregelen hebben tot nu toe nog nooit het verwachte afremmende resultaat gehad.

Als dat de waarheid, niets dan de waarheid en de gehele waarheid is, rijst natuurlijk de vraag welke bijdrage de wetgeving kan leveren aan de beheersing van de asielproblematiek. Allicht zal de staatssecretaris bereid zijn om het te verwachten positieve effect van dit wetsvoorstel nog eens duidelijk aan ons voor te houden. Dáár zou het in dit debat over moeten gaan! Wij kunnen ons, noch als regering noch als volksvertegenwoordiging, permitteren dat ons met recht verweten zal worden dat wij alleen maar papieren tijgers hebben geproduceerd.

Tot besluit: uit de Handelingen van de Tweede Kamer van 14 april jongstleden, toen daar de stemming over dit wetsvoorstel plaatsvond, zou degene die niet op de hoogte is van de feiten en de procedure van die Kamer, kunnen concluderen dat de SGP-fractie aldaar tegen het wetsvoorstel was. Laat mij op gezag van die fractie mogen verklaren dat die conclusie feitelijk onjuist is. Zowel onze fractie hier, als de SGP-fractie aan de overzijde kan adhesie aan het voorliggende voorstel betuigen.

□

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Voorzitter! Bij uw mededelingen over de orde zoëven hebt u melding gemaakt van het feit dat enkele leden zich in een laat stadium hebben laten inschrijven als spreker. Ik ben daar één van, zoals uit mijn positie op de sprekerslijst valt af te leiden. Dit hangt samen met de omstandigheid dat ik enige tijd geleden helemaal niet van plan was om over dit wetsvoorstel het woord te voeren. De aanleiding om dat toch te doen, ligt in het door de Staatscourant georganiseerde symposium op 22

november jongstleden in het Vredespaleis. Dit symposium eindigde met een uitspraak van de dagvoorzitter, de heer Van den Haak, van wie was aangekondigd dat hij conclusies zou trekken. Hij deelde echter mede dat hij afzag van het trekken van conclusies, omdat de discussie dit onmogelijk maakte. Ik meen dat dit de conclusie van het symposium is. Er bestaan vele meningen van verschillende zijden over dit vlak van wetgeving en rechtsbedeling. Daardoor is het buitengewoon moeilijk om vast te stellen hoe de zaken liggen. Daarmee hangt een opvatting samen die ik reeds jaren geleden en vele malen verkondigd heb, te weten dat de functie van de staatssecretaris van Justitie, met deze portefeuille belast, een van de minst benijdenswaardige banen in dit land is. Daaruit mag dan weer de conclusie worden getrokken dat zij recht heeft op een redelijke mate van ondersteuning, voor zover de ruimte daarvoor aanwezig is, van haar voorstellen. Aan de hand daarvan is mijn fractie van mening dat dit voorliggende voorstel dat van betrekkelijk simpele aard is en onzes inziens in ieder geval een stapje in de goede richting is, gesteund dient te worden.

Niettemin is het symposium voor mij aanleiding om er toch nog iets over te zeggen en mijn bijdrage haakt in het bijzonder aan bij de inbreng die de heer Van Dijk daar gehouden heeft en die met de beste wil van de wereld niet als vrolijk kan worden gekenschetst. Ik zal er kort over zijn want de heer Glasz heeft er al zeer uitvoerig over gesproken en ik sluit mij daar korthedshalve bij aan. Ik zou het wel op prijs stellen wanneer de staatssecretaris bereid is, haar commentaar op de inbreng van de heer Van Dijk van vorige week te geven. Ik denk dan in het bijzonder ook aan het punt dat zoëven door de heer De Boer speciaal is genoemd, namelijk de kwestie van het hoger beroep. Het ontbreken van hoger beroep is ook door de heer Van Dijk in zijn rede van vorige week genoemd als negatieve factor in de ontwikkelingen van de afgelopen periode. Graag verneem ik van de staatssecretaris of zij bereid is om daar op redelijke termijn iets aan te gaan doen.

Mevrouw **Mastik-Sonneveldt**

(PvdA): De fractie van de PvdA heet de staatssecretaris welkom bij het eerste debat in haar aanwezigheid over de wijziging van de Vreemdelingenwet. Gelukkig voor de staatssecretaris en voor ons betreft het vanmiddag, bij zo'n eerste debat, een geringe aanpassing. Immers, de fractie van de PvdA in deze Kamer ziet niet veel verschil tussen het reeds bestaande artikel 15c, aanhef en onder a, waarin een verzoek om toelating niet wordt ingewilligd wegens kennelijke ongegrondheid indien dit verzoek is gegrond op omstandigheden die, hetzij op zich zelf of in verband met andere feiten in redelijkheid geen enkel vermoeden kunnen wekken dat rechtsgrond voor toelating bestaat, en dit voorstel. Wij leggen dit nader uit.

Er wordt wel eens gezegd dat de "bewijslast" wordt verzwaard. Maar is dit ook zo? Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat dit een nogal theoretische benadering is, omdat immers ook in de bestaande praktijk, waar het lijstje van veilige landen niet expliciet op papier staat, maar wel in de dagelijkse praktijk gehanteerd wordt, de vluchteling aannemelijk zal moeten maken dat in zijn geval voor vervolging te vrezen valt, met andere woorden, bijzondere omstandigheden bestaan.

En is het vastleggen, het op papier zetten van dit lijstje, in de vorm van een ministeriële regeling na overleg met de Tweede Kamer wel zo'n verstandige zaak? Het lijstje zal immers constant wijzigen en daarmee erg veel extra onrust en procedures veroorzaken. Als voorbeeld hanteer ik de asielzoekers uit Iran. Nog niet zo lang geleden mochten wij uit de pers vernemen dat Iran door Justitie als veilig land werd beschouwd. Uit informatie op een studiedag, georganiseerd door de SDU over vreemdelingen en wetgeving – nu reeds voor de vierde keer genoemd – mocht ik afleiden dat in een recente rechtszaak was bepaald dat een nieuw ambtsbericht van Buitenlandse Zaken zou worden afgewacht over de situatie in Iran alvorens tot een oordeel te komen. Met andere woorden – en dat is een goede zaak in onze rechtsstaat –: ook de rechter kan interveniëren in deze begrippen veilig en onveilig. Naast het gegeven dat in de landen van herkomst zelf voortdurend maatschappelijke en politieke wijzigingen kunnen optreden, maakt dit het probleem groot. De staatssecretaris

zal dus zeer voorzichtig moeten zijn in haar timing naar de Tweede Kamer, om niet al te grote fluctuaties in de landen die als veilig worden beoordeeld, te veroorzaken. Deelt zij deze visie?

Verder wijzen wij erop dat door, in onze ogen terecht, amendering in de Tweede Kamer, namelijk door de omschrijving van het Mosa-criterium ook duidelijk aan te brengen in het nieuw voorgestelde onderdeel f van de Vreemdelingenwet, dit onderdeel nog meer is gaan lijken op het al bestaande onderdeel a, waarin de pendant van dit criterium toegespitst op de toelating staat beschreven.

Hoewel wij van oordeel zijn dat in de staande praktijk al wordt gerealiseerd c.q. kan worden gerealiseerd datgene wat hier wordt beoogd en wij het nut en de bruikbaarheid in de praktijk van de ministeriële regeling van de veilige landen betwijfelen, zullen wij ons niet tegen dit wetsvoorstel verzetten.

Voorzitter! Ik wil nog een tweetal opmerkingen en een afsluitende opmerking maken en een vraag stellen.

Onzes inziens wijst Vluchtelingen-Werk er terecht op in de brief van 1 november 1994 aan de leden van de vaste commissie voor Justitie van de Eerste Kamer dat foutief in de nadere memorie van antwoord op een vraag van de PvdA-fractie op pagina 3, staat dat de beslissingsambtenaar de feiten en omstandigheden beoordeelt en beziet of deze het ernstige vermoeden wekken dat de asielzoeker niettemin gegronde reden voor vervolging te vrezen heeft. Kenmerk van het door de regering overgenomen amendement-Van Traa/Wolffensperger was nu juist, een en ander in overeenstemming te brengen met het in de rechtspraak gehanteerde Mosa-criterium en dus "ernstig vermoeden" te vervangen door "vermoeden". Wij vragen de staatssecretaris dit hier te corrigeren.

Voorts hebben wij enige bezorgdheid geuit over de zorgvuldigheid die Justitie in acht zal gaan nemen ten aanzien van de vreemdeling en dan speciaal de mogelijkheid die hem of haar in dit nieuwe wetsvoorstel zal worden geboden om zijn specifieke vluchtrelaas, met andere woorden zijn bijzondere omstandigheden, te kunnen uiten. Met betrekking tot deze zorgvuldigheid doelden wij op recente rechterlijke uitspraken van de vreemdelingenkamer in Den Haag, waarbij de Staat tot drie keer toe in

het ongelijk is gesteld omdat serieus onderzoek naar de eventuele vluchtelingenstatus van de asielzoeker bij uitzettingen achterwege bleef. Wij doelden op een uitspraak van de vreemdelingenkamer in Den Bosch, waarbij in een procedure die betrekking heeft op het "onverwijld melden" in het kader van artikel 15b van de Vreemdelingenwet, de rechter bepaalde dat Justitie, in tegenstelling tot de eerdere gang van zaken, alsnog gelegenheid moest bieden aan degene die om toelating verzocht, zijn vluchtrelaas te kunnen doen. In de in dit wetsvoorstel voorgestelde procedure is het van veel belang dat ondanks het feit dat iemand uit een "veilig land" komt, hij of zij ook de gelegenheid krijgt te schetsen waarom specifieke omstandigheden op hem of haar van toepassing zijn. Is de staatssecretaris dit met ons eens?

Bij de bespreking van dit wetsvoorstel hebben wij er voor gekozen om geen algemene punten van regelgeving voor vluchtelingen en de verantwoordelijkheden van de overheid daarbij naar voren te brengen. Wellicht geeft de beantwoording van de staatssecretaris dan wel de aard van het volgende, voor deze Kamer nakende, wetsvoorstel over de "derde-landen" ons daarvoor de gelegenheid. Overigens zien wij met speciale belangstelling het antwoord op de vraag van de heer Heijne Makkreel tegemoet. Ik meen dat de heer De Boer ook hieraan aandacht heeft besteed en daarbij de inbreng van de heer Van Dijk heeft genoemd op het al eerder genoemde symposium.

In het kader van dat algemene vluchtelingenbeleid wil ik nog één opmerking maken. Zoals de staatssecretaris bekend zal zijn, heeft de fractie van de Partij van de Arbeid bij de wijziging van de Vreemdelingenwet nogal sterk aangedrongen op de evaluatie van het daarin voorgestelde stelsel van rechtsbescherming. De toezeggingen hierover alsmede de uitspraak van de toenmalige minister van Justitie namens de regering over de principiële bereidheid om te zoeken naar enige vorm van hoger beroep, zijn voor de grootst mogelijke meerderheid van mijn fractie reden geweest in te stemmen met die voorstellen.

Wij zijn uiteraard zeer content met de regeerafspraken van dit kabinet en de adviesaanvraag aan de Hoge

Raad. Ook hebben wij goed genoteerd dat de regering de evaluatie "voortzet". Is de evaluatiecommissie al gestart en wanneer zijn de eerste resultaten te verwachten? De eerste rapportage stond gepland voor een half jaar na inwerkingtreding van het nieuwe stelsel. Dat is op 1 maart in werking getreden, dus de eerste rapportage had op 1 september van dit jaar moeten verschijnen. Wij zouden hierover graag nadere mededelingen van de staatssecretaris ontvangen.

Het spreekt vanzelf dat wij de staatssecretaris veel kracht, wijsheid en ook moed toewensen bij dit grote, moeilijke en zeer boeiende onderdeel van haar portefeuille.

De beraadslaging wordt geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het basisonderwijs en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs inzake de bevoegdheid voor het geven van onderwijs in niet-Nederlandse taal en cultuur (23553).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Grol-Overling** (CDA): Mijnheer de voorzitter! De CDA-fractie wenst de staatssecretaris geluk en wijsheid toe in haar werk en ook in haar omgang met de Eerste Kamer.

Wij bespreken vandaag het wetsvoorstel met die lange, moeilijke naam over onderwijs in niet-Nederlandse taal en cultuur. De CDA-fractie is zeer voor goede kennis van het Nederlands van alle leerkrachten in het onderwijs, Nederlanders en buitenlanders. Vroeger kwam het nog wel eens voor dat zelfs lokale accenten er op de pedagogische academie uit gedreven werden, maar dat merk ik tegenwoordig niet meer zo.

De eis tot goede beheersing van het Nederlands die in dit wetsvoorstel ook aan buitenlandse leerkrachten wordt gesteld, beoordelen wij op zichzelf als zeer positief. Het is goed dat in de Tweede Kamer door het amendement-Koekkoek de door de bewindslieden voorgestelde beloning van f 1000 per certificaat is

weggehaald. Andere studenten krijgen ook geen beloningen voor hun diploma's. Dat ze een baan hebben is al beloning genoeg.

Het is ons nu ter ore gekomen dat er zeer onlangs bij overleg tussen "Zoetermeer" en vakbonden opnieuw gesproken werd over een beloning voor deskundigheidsbevordering bij buitenlandse leraren van scholen waar sprake zou zijn van meer dan 50% onderwijs in eigen taal en cultuur. Ik zou heel graag van de staatssecretaris opheldering krijgen of het hier om een gerucht gaat, of dat dit toch op waarheid berust. Hoe spoort dit dan met het aangenomen amendement in de Tweede Kamer?

Ten slotte wil ik hier nog gewag maken van een bezoek dat ik tijdens de Amsterdam-dag voor kamerleden bracht aan een school voor VBO (voorbereidend beroepsonderwijs), het Novacollege, een school met 87% buitenlandse kinderen. Een school met heel veel ervaring dus in het omgaan met buitenlanders. Niks OETC! Voor alle kinderen 23 weken lang Nederlands, Nederlands en nog eens Nederlands! Dat talenonderwijs is zo succesvol dat daarna een goede opleiding kan worden gevolgd, inclusief een stage in een Nederlands bedrijf, en werkervaring, die in veel gevallen ook nog tot een baan leidde. Ik vond dat indrukwekkend.

Dat maakt de vraag aan de staatssecretaris extra dringend om toch binnenkort dat hele OETC nog eens goed tegen het licht te houden. Ik heb daar vier argumenten voor:

1. Er kunnen maar tien nationaliteiten gebruik van maken en vele andere, ik meen dertig of veertig andere nationaliteiten, niet.

2. Dit onderwijs in de eigen taal en cultuur gaat in de meeste gevallen ten koste van andere vakken. Het wordt namelijk onder schooltijd gegeven, tijdens andere lessen.

3. Het is langzamerhand de intentie van de meeste buitenlanders om hier te blijven.

4. Kennelijk werkt de onderdompelingsmethode buitengewoon goed.

De **voorzitter**: Voordat ik de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen het woord geef, heet ik haar ook van mijn kant hartelijk welkom in deze Kamer.

Staatssecretaris **Netelenbos**:

Voorzitter! Ik dank u en mevrouw Grol voor de vriendelijke woorden aan mijn persoon. Mevrouw Grol zei daarbij dat zij mij ook wijsheid toewenst in de omgang met deze Kamer. Ik zal mij die woorden zeer ter harte nemen.

Ik ben het met mevrouw Grol eens dat het zeer belangrijk is dat docenten in het onderwijs en met name ook docenten die OETC-onderwijs geven, het Nederlands goed beheersen. Dat is ook het uitgangspunt van het voorliggende wetsvoorstel. Het wetsvoorstel heeft tot doel dat degenen die werkzaam zijn in het onderwijs zelf, de kans krijgen om gecertificeerd te raken en om het Nederlands goed te spreken. Dat is van buitengewoon groot belang, omdat die docenten ook in een schoolteam met de gehele school aan de slag moeten. Dat kan natuurlijk niet goed gaan wanneer men het Nederlands niet goed beheerst. Er moet dus ook alles op alles worden gezet dat de zittende groep OETC-docenten het Nederlands leert beheersen. Daarnaast moeten nieuwe docenten OETC, die nieuw benoemd moeten worden, het Nederlands beheersen. Anders is er geen sprake van een benoeming.

Mevrouw Grol heeft erop gewezen dat in de Tweede Kamer een amendement van de heer Koekoek is aangenomen. Dat amendement heeft ertoe geleid dat de tegemoetkoming van f 1000 per certificaat als een soort premie op goed gedrag, niet meer aan de orde is. Dat amendement is aangenomen in de Tweede Kamer en daarmee verdwenen uit het wetsvoorstel. Nu had mevrouw Grol gehoord dat er op dit moment iets vergelijkbaars aan de orde is. Ik kan daarover het volgende zeggen.

De premie van f 1000 per behaald certificaat was het resultaat van het overleg tussen de betrokken vakorganisaties en het ministerie van Onderwijs. Dit had te maken met de inzet van convenantsgelden. Van de kant van de vakorganisaties is indertijd gezegd: wij hadden dit met u afgesproken en waarom is dit bij wet geregeld? Waarom had zoiets als een premie op goed gedrag niet op een andere manier kunnen worden geregeld? Zij waren buitengewoon ongelukkig met het feit, dat dit zo gegaan is in de Tweede Kamer.

Nadat het wetsvoorstel in de Tweede Kamer aan de orde is geweest, is er opnieuw overleg gevoerd met de vakorganisaties over de vraag, wat te doen met de gelden die onderdeel uitmaken van het overleg tussen vakorganisaties en het departement van Onderwijs, de zogenaamde convenant-2-gelden. Als gevolg daarvan is opnieuw gesproken over de relatie tussen de inzet van middelen en OETC-onderwijs. Dat overleg heeft ertoe geleid dat wij inderdaad voornemens zijn aan het schoolprofielbudget een bedrag toe te voegen waarmee scholen kunnen omgaan overeenkomstig de uitkomsten en de randvoorwaarden van het schoolprofielbudget. Met andere woorden: hoe de school die gelden besteedt, is aan de scholen zelf. Wel heeft de toewijzing van het bedrag te maken met OETC-aangrijpingspunten. Wij hebben immers afgesproken dat scholen met minder dan 150 OETC-leerlingen binnen hun muren f 2200 zullen krijgen. Hebben scholen meer dan 150 OETC-leerlingen dan krijgen zij f 4000. Vervolgens is het aan de school om beleid te maken voor de besteding van die middelen. Concreet betreft dat 515 scholen, waarvan 4 voor speciaal en voorgezet speciaal onderwijs; 303 scholen krijgen een bedrag van f 2200 en 212 scholen een bedrag van f 4400. Gegeven de in het voortraject gemaakte afspraken, is dit iets van groot belang. Het hele proces moet immers van onderop gestimuleerd worden! Wij wisten van de uitspraak in de Tweede Kamer. Volgens mij is dit echter een ander traject, omdat hier sprake is van middelen die worden toegevoegd aan het schoolprofielbudget. Hoe een school het schoolprofielbudget besteedt, is aan de school zelf.

Mevrouw Grol heeft erop gewezen dat het Novacollege – een school voor VBO – helemaal niets doet met OETC en de leerlingen vooral het Nederlands goed leert spreken. Wij moeten twee zaken goed onderscheiden. Aan de ene kant is er het traject van NT2, zoals dat in ons jargon heet, Nederlands als tweede taal, waarbij men ervoor moet zorgen dat jongeren het Nederlands goed leren spreken. Dat is zeer belangrijk om het te redden in onze samenleving. Hoe beter men het Nederlands spreekt, hoe beter de kansen zijn, ook de onderwijskansen. Aan de andere kant is er onderwijs in eigen

taal en cultuur. Het zal u bekend zijn dat ik, in het kader van de beleidsreactie op "Ceders in de tuin", nog steeds moet komen met een uitwerkingsnotitie over het OETC. Het gaat daarbij met name om de beantwoording van de vraag: hoe gaan wij in de toekomst om met onderwijs in eigen taal en cultuur. Ik ben nog steeds bezig met die notitie. Ik ben voornemens daar flink vaart achter te zetten. Ik hoop dat de notitie begin volgend jaar aan het parlement kan worden aangeboden.

Mevrouw Grol wees erop dat OETC op dit moment slechts voor tien nationaliteiten geldt. Ik vind dat zelf ook een knelpunt. Als wij stellen dat het belangrijk is dat jongeren hun eigen taal en cultuur leren begrijpen opdat zij daardoor steviger in de wereld kunnen staan – je eigen roots kennen maakt je weerbaarder – is het niet goed uit te leggen waarom het slechts tien talen betreft en de andere buiten haken worden geplaatst. Die redenering is op zijn minst krom. In de uitwerkingsnotitie moeten wij ook aan dit vraagstuk aandacht schenken. Over welke talen gaat het? Vinden wij het van cultuur-politiek belang dat men de mogelijkheid heeft de eigen taal en cultuur te bestuderen? Hoe organiseren wij het dusdanig dat het voor iedereen met een andere thuistaal mogelijk is en niet alleen voor een paar uitverkoren talen?

Mevrouw Grol wijst erop dat leerlingen die OETC volgen, daardoor soms lessen missen uit het normale standaardcurriculum van een school. Ik vind dat zelf ook een groot knelpunt. Ook de heer Van Kemenade heeft daarop gewezen in het rapport "Ceders in de tuin". Ik ben dan ook voornemens dit zeer zwaar te wegen. OETC moet zodanig georganiseerd worden dat leerlingen geen reguliere lessen missen, want die kunnen zij helemaal niet missen. Dat is geen bijdrage aan het vergroten van onderwijskansen.

Voorzitter! Ik ben voornemens begin volgend jaar te komen met een uitwerkingsnotitie over het OETC. In de Tweede Kamer moet de beleidsreactie op "Ceders in de tuin" nog besproken worden. Dit is nog niet gebeurd omdat de beleidsreactie gekoppeld was aan het traject van het Schevenings beraad en het Schevenings akkoord. Zoals bekend is ook dat akkoord nog niet besproken. Ik heb de Tweede Kamer onlangs geschreven dat ik hoop

begin volgend jaar aldaar een discussie te kunnen voeren over het Schevenings akkoord en daarna over de beleidsreactie op "Ceders in de tuin". Daarbij moet ook de uitwerkingsnotitie betrokken worden. Ik hoop dat de OETC-notitie dan ook beschikbaar is.

□

Mevrouw Grol-Overling (CDA):

Voorzitter! Het was prettig te ontdekken dat de staatssecretaris en ik het hier en daar met elkaar eens zijn.

Ik wil nog even terugkomen op die premie van f 1000. De staatssecretaris stelt, dat dit de inzet van convenantsgelden betreft. Ik ben van plan straks bij de bespreking van het wetsvoorstel over nadere inperking van het speciaal onderwijs nog eens terug te komen op het hele idee van convenanten met het veld. Het is natuurlijk heel goed dat Zoetermeer regelmatig overleg voert met het veld. Dat kan echter niet in de plaats komen van wetgeving. Dat is hoogstens een voorbereiding. Er moet echter altijd een proviso bij gemaakt worden "op voorwaarde dat het parlement instemt". Als dat wordt "niemand mag er meer aankomen, want het is een convenant" zijn wij naar mijn mening niet helemaal goed bezig met de democratie. Er is dus opnieuw gesproken, niettegenstaande het feit dat het parlement, dat daarvoor is ingehuurd, gezegd had: geen beloningen voor schoolmeesters die een diploma halen dat zij horen te hebben!

De staatssecretaris gebruikt een heel moeilijk woord "het school-profielbudget". Dat kwam in mijn woordenboek nog niet voor. Ik neem echter aan dat het de zak met geld is voor een school.

Staatssecretaris Netelenbos: Ja.

Mevrouw Grol-Overling (CDA): Wat eenvoudig is het leven weer! Daarin zijn verschillende categorieën. Het gaat over heel wat geld. Het blijkt dat als een school méér dan 150 leerlingen heeft, de 151ste f 2200 oplevert. Inspecties zouden heel goed moeten nagaan, of het er werkelijk 151 zijn. Dit zet immers de deur op een kier voor frauduleus handelen!

De staatssecretaris stelt, dat het aan de school is om dat geld te

besteden. Dat lijkt te impliceren dat zij daarvan ook cadeautjes mogen uitdelen aan leraren. Ik hoop dat de staatssecretaris dat niet bedoelt. Als je een school een zak met geld geeft, lijkt het mij dat de school daarmee in wezen alles kan doen wat haar belieft. Als men daarmee ook individuele leraren kan belonen, spoort dat niet met het amendement dat in de Tweede Kamer is aangenomen.

De staatssecretaris spreekt over twee trajecten: Nederlandse taal als tweede taal en OETC, waarvan akte. U zult mij niet horen zeggen, dat er in het begin van basisonderwijs in het geheel geen OETC mag zijn. Ik vind het best een goed idee kinderen de eerste jaren – misschien twee jaar – een beetje in hun eigen taal tegemoet te treden. Ik hoor nu dat in het kader van "Ceders in de tuin" de staatssecretaris de bedoeling heeft om een en ander nog eens te bekijken. Ik wil haar warm aanbevelen om ook de overwegingen die hier zijn uitgesproken daarbij in aanmerking te nemen en te bezien of er toch geen sprake zou moeten zijn van overheveling van gelden van de post voor OETC naar de post voor Nederlands als tweede taal.

Voorzitter! Ten slotte: ik hoop dat de staatssecretaris mijn betoog niet opvat als een verzoek om uitbreiding van het OETC voor al degenen die verschillende talen spreken en nog niet in aanmerking komen voor OETC. Je kunt in dit verband twee dingen doen. Stel dat slechts het onderwijs in tien talen in aanmerking komt voor ondersteuning. Dan kun je zeggen: voor het onderwijs in 40 andere talen geven we ook steun. Je kunt echter ook zeggen: voor het onderwijs in die tien talen stellen we geen geld meer beschikbaar.

□

Staatssecretaris Netelenbos:

Voorzitter! Ik dank mevrouw Grol voor haar opmerkingen gedaan in tweede termijn. Allereerst wil ik iets zeggen over convenanten en het recht van het parlement om er een andere mening op na te houden. Ik wil niet tornen aan het recht van het parlement om er een eigen mening op na te houden. Ik zou zelfs de laatste zijn om dat te doen. Wel wijs ik erop, dat in het kader van het arbeidsvoorwaardenoverleg en in het kader van de besteding van de convenantsgelden uitvoerig overleg

is gevoerd met de vakorganisaties over de vragen hoe wij dat geld in gaan zetten en wat een en ander zou betekenen voor de na-HOS'ers? Dat laatste punt was bij dat overleg namelijk ook aan de orde: de achterstand die beginnende leraren qua salaris hadden op oudere leraren. Verder was de vraag aan de orde: wat is het nut om geld te besteden aan verbetering van de positie van de leraar? Een onderwerp dat ook ter sprake kwam betrof de inzet van gelden ten behoeve van het halen van Nederlandse certificaten voor thans functionerende leraren OETC.

Mevrouw Grol merkte terzijde op, dat bedoelde leraren een diploma moeten halen dat zij eigenlijk al hadden moeten hebben. Dat is wel zo, maar in dit verband wil ik toch herinneren aan de geschiedenis van veel OETC-leraren. Indertijd zijn wij met dit onderwijs gestart terwijl er een gesternte was dat geheel verschilde van het huidige. Onze gedachte was destijds, dat leerlingen die dat onderwijs gingen volgen altijd terug zouden gaan naar het land van herkomst. Dat betekent dat wij destijds over de rechtspositie van leraren en hun bevoegdheidseisen anders hebben geoordeeld dan wij nu doen. Nu moeten nieuwe docenten in dit onderwijs het Nederlands beheersen.

Destijds was dat anders en dat maakt dat wij nu met veel inzet moeten zorgen, dat de leraren die dit onderwijs geven en het Nederlands nog niet beheersen dat wel gaan doen. Daarvoor hebben wij voor de komende jaren een traject aangegeven. Zij moeten dus dat diploma halen. In dit kader was met de onderwijsvakorganisaties een afspraak gemaakt. Die afspraak was opgenomen in het wetsvoorstel en vervolgens is die, zoals mevrouw Grol terecht zei, met het indienen van een amendement geschrapt. Vervolgens is opnieuw overleg gepleegd over de vraag: wat doen wij met het convenantsgeld dat vrijkomt? Er is afgesproken die gelden op te nemen in het school-profielbudget. Die term circuleert al enige tijd. Ook in het kader van de besteding van de convenantsgelden is afgesproken dat scholen kunnen beschikken over een eigen budget en dat zij dat naar eigen inzicht kunnen besteden. Dat betekent dat zij met dat geld leraren iets extra's kunnen geven. Zij kunnen het ook benutten

om extra activiteiten binnen de school te initiëren. Kortom, ik houd heel veel rectoren van scholen en directeuren van basisscholen voor: zorg ervoor dat u aan de hand van een beleidsmatige aanpak weet hoe u dat schoolprofielbudget gaat besteden. Als men namelijk niet oppast, raakt men het ongemerkt kwijt. Daarom is het zaak dat men weet waaraan men het wil besteden. Men moet weten hoe men het ten goede wil laten komen aan de kwaliteit van het onderwijs en hoe men er de rechtspositie van de leraren mee kan verbeteren. Die twee dingen hebben natuurlijk veel met elkaar te maken.

De school is dus vrij in de besteding van deze gelden. De besteding vormt onderwerp van het overleg tussen bijvoorbeeld de medezeggenschapsraad, leden van het bevoegd gezag en de directie van de school. De school kan in dezen dus een eigen beleid voeren. Ik ga er daarom van uit, dat ook als het om deze middelen gaat, de school zelf zal bepalen hoe zij het geld gebruikt. Wij hebben hier geen voorwaarden gesteld voor besteding van het budget binnen de school.

Voorzitter! Dan is er iets gezegd over de relatie tussen OETC en NT2. Ik stel voor dat we de meer fundamentele discussie daarover op een ander moment voeren. Hierover is namelijk erg veel te zeggen, maar dat doe ik liever aan de hand van een goed uitgewerkte notitie. Die wil ik eerst de Kamer doen toekomen, zodat iedereen weet wat het standpunt van het kabinet ter zake is. Ik verheug mij nu al op de goede inhoudelijke discussie die wij daarover met elkaar kunnen hebben.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt van 14.57 uur tot 15.00 uur geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet (veilig land van herkomst) (23588).

De beraadslaging wordt hervat.

Staatssecretaris **Schmitz**: Mijnheer de voorzitter! Ik dank de leden die mij welkom hebben geheten. Wij zullen nog vaak over het vreemdelingendossier komen te praten. Ik ben dan ook blij dat de laatste spreekster mij wijsheid toewenste. Die zal ik kunnen gebruiken.

Alle sprekers hebben er terecht op gewezen dat de verwachtingen van dit zeer bescheiden wetsvoorstel gerelativeerd moeten worden. Dit is geen omvangrijk wetsvoorstel waarvan alle heil verwacht mag worden, maar een bescheiden aanscherping van de Vreemdelingenwet. Bij de behandeling in de Tweede Kamer is opgemerkt dat de aantallen waarop het wetsvoorstel betrekking heeft klein zijn, maar dat het wel past in het totaal van maatregelen die wij hebben genomen. De nadruk ligt daarbij op de preventieve werking: voorkomen dat mensen met niet waar te maken verwachtingen naar ons land komen, daarbij veelal verleid door malafide reisorganisaties. Mensen weten niet echt welke kansen ze hier hebben. Dit wetsvoorstel past in het geheel van instrumenten waarmee wij helder maken wat wij wel en vooral ook niet kunnen doen. In die zin ben ik het eens met degenen die hebben gezegd dat wij geen overspannen verwachtingen van dit wetsvoorstel mogen koesteren.

Er is gesproken over het symposium waarop de heer Van Dijk, vice-president van de Zwolse rechtbank, zijn bezorgdheid heeft geuit. Voorzitter! Ik kan het ten dele met hem eens zijn. Eind vorig jaar is in deze Kamer de "grote" wijziging van de Vreemdelingenwet behandeld. In het kader daarvan is op intense wijze gediscussieerd. Daarna heeft het vorige kabinet nadere wetsvoorstellen gedaan, die door dit kabinet zijn overgenomen. Ik zeg tegen de heer De Boer dat dit welbewust is gedaan. Daar is echter met nadruk aan toegevoegd dat wij niet van mening zijn dat wij alles te verwachten hebben van steeds maar weer nieuwe wet- en regelgeving. Zo kijken de minister van Justitie en ik ook tegen deze zaak aan. Ik wijs ook op het regeerakkoord. De regelgeving die in de pijplijn zit, zullen wij met overtuiging verdedigen, maar het accent moet zeker ook liggen op de uitvoering. Er is aandacht nodig

voor de versnelling en, kan het zijn, de vereenvoudiging van procedures. Dat is essentieel. Daarnaast is het Europees beleid van belang. Het gaat dan om de harmonisatie en vooral om het contact met ons omringende landen om gezamenlijk deze problematiek aan te pakken. Dit gaat heel langzaam, maar er wordt toch veel in geïnvesteerd.

Het accent ligt dus op versnelling en vereenvoudiging van de procedures. Daarbij moet er ook aandacht zijn voor de capaciteit van de betrokken instanties. De heer Van Dijk heeft hier ook over gesproken. Hij heeft gelijk dat de procedures ten dele een verzwarende van de taak van de rechterlijke macht inhouden. In personele termen hebben wij daar het afgelopen jaar een en ander aan kunnen doen, maar gezien de omvang van de problematiek was dit een bescheiden bijdrage. Op dit moment vindt er intensief overleg plaats tussen de Immigratie- en naturalisatiedienst, de rechterlijke macht en de advocatuur, uiteraard met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Direct na het symposium heb ik de heer Van Dijk uitgenodigd, omdat ik hem ook graag persoonlijk wil spreken over de vereenvoudiging.

De heer De Boer heeft een aantal toezeggingen van het vorige kabinet geschetst. Een daarvan was de evaluatie. Het valt niet te ontkennen dat de geplande periode verlengd is. Een van de redenen daarvoor was de adviesaanvraag aan de Hoge Raad inzake het hoger beroep. Ik denk dat de heer De Boer daar niet van op de hoogte is, omdat hij klaarblijkelijk niet de vaste woordvoerder op dit terrein is. Wij hopen dat de Hoge Raad eind dit jaar of begin volgend jaar advies uitbrengt. Dat zal door het kabinet bestudeerd worden, ook op zijn consequenties. Over de vraag op welke wijze wij met dit advies moeten omgaan, zullen wij uitgebreid met de volksvertegenwoordiging spreken. Naar aanleiding van de adviesaanvraag aan de Hoge Raad is de evaluatie-opdracht aangepast. De opdracht is overigens wel gegeven en de commissie is deze maand met de werkzaamheden gestart. Door alle wijzigingen en ook door de regeringswisseling kan de evaluatie niet eerder dan in september 1995 uitgevoerd zijn. Er wordt overigens niet alleen aandacht aan de rechtsbescherming besteed. In de Tweede Kamer is toegezegd dat de

gehele wet op haar effecten zal worden gezien en dat de resultaten van de evaluatie in discussie gebracht zullen worden.

Er wordt overigens wel voortdurend nagegaan wat de stand van zaken is. De vorderingen worden beoordeeld en er wordt nagegaan of de maatregelen al het gewenste effect hebben. Het lijkt mij goed, de recente brief aan de Tweede Kamer – daterend van 2 of 3 november – ook ter kennis van de Eerste Kamer te brengen. Daarin worden de vorderingen van het gehele proces in al hun facetten uiteengezet. Deze week zal met de Tweede Kamer over deze brief gesproken worden. Daarbij gaat het uiteraard om de cijfers, maar ook om de effecten van bijvoorbeeld het mobiele vreemdelingentoezicht en de aanmeldcentra. Deze gegevens zijn al beschikbaar en kunnen mede een rol spelen in de evaluatie. Wij houden voortdurend de vinger aan de pols.

Een van de effecten van het beleid is het per half oktober jongstleden tot stand brengen van de aanmeldcentra aan de zuid- en de oostgrens, in Rijsbergen en in Zevenaar. Ik denk dat de heer Van Dijk op dit punt iets te somber is. De aspecten van rechtshulp en de punten die door de vreemdelingenkamer zijn voorgedragen, zijn zeer snel in de voorgestelde procedure verwerkt. Het aantal aanmeldingen is in de loop van de weken gedaald. Wij begonnen met 1200 aanmeldingen per week, maar dat aantal is gedaald tot 600/700. Zo uit mijn hoofd meen ik dat vijftien kwesties aan de vreemdelingenkamer zijn voorgedragen. De afspraken die wij op dat punt hebben gemaakt, hebben zeker tot een bespoediging van de procedure geleid. Het gaat nu nog om zeven tot maximaal negen dagen. Ik wil niet zeggen dat in de uitvoering alles goed gaat, maar er is wel een groot aantal verbeteringen aangebracht.

In de loop van 1994 zijn wij met grote problemen geconfronteerd. De nieuwe wet moest worden geïmplementeerd en de immigratiedienst moest ermee gaan werken. Er was ook sprake van een interne reorganisatie op het departement, maar dat argument telt altijd minder. Argument is wel de grote toestroom in de loop van dit jaar. De aantallen zijn opgelopen van 35.000 tot 53.000 à 55.000. De ramingen lijken inderdaad uit te komen. De heer

Glasz heeft gezegd dat ik enkele keren zou hebben geroepen dat wij vele malen hoger zouden uitkomen. Ik heb goed geluisterd naar wat hij heeft gezegd, want ik let ook goed op mijn eigen woorden. Het kabinet heeft – ook in de begroting – voor 1995 ingezet op 35.000. Het vorige kabinet – het huidige kabinet heeft dat overgenomen – verwachtte effect van de voorgestelde maatregelen en dat leidde tot een raming van 35.000. Een teruggang van 55.000 naar 35.000 lijkt veel, maar dat was wel het aantal in 1993. In 1992 was het nog lager, namelijk zo'n 20.000. De hausse van dit jaar willen wij proberen, terug te brengen. Ik heb inderdaad gezegd dat daar risico's aan verbonden zijn. Ik onderken die ook. Ik zal daarmee moeten leren leven. De vraag is hoe de risico's beperkt kunnen worden. Wij hopen oprecht dat het totale pakket van maatregelen – niet alleen deze wetten, maar ook de wet inzake veilige derde landen – waaronder de aanmeldcentra en het vreemdelingentoezicht, voldoende is om het aantal aanmeldingen terug te brengen.

De heer **Glasz** (CDA): Voorzitter! Ik waardeer deze open benadering. Zij is consistent met hetgeen reeds eerder door de staatssecretaris is gezegd. De reductie van 20.000 is echter gebaseerd op hoop. Ik hoop ook dat het gebeurt. Mijn fractie steunt deze koers dan ook. Het is echter gevaarlijk om alleen op basis van hoop voorspellingen te doen. Het is een zeer gevoelige materie. Als het aantal straks toch hoger wordt, heeft dat een extra nadelig effect. Het is verstandiger om iets kritischer en sceptischer te zijn en niet zo laag te ramen. Je kunt niet in het voorjaar bezien waarop je uitkomt. Ik waarschuw het kabinet ernstig voor het negatieve effect.

Staatssecretaris **Schmitz**: Voorzitter! Onze hoop is gefundeerd op het vertrouwen dat met het totale pakket van maatregelen een flink effect kan worden gesorteerd. Ik geef geen garantie. Ik heb dat van meet af aan niet gedaan, maar het is wel de inzet van de begroting.

Het kabinet is enerzijds bezig, te bezien wat nodig is voor de werkelijke versnelling van de procedures en voor een goed werkend apparaat. Mochten de getallen onder spanning komen te

staan, is anderzijds in het kabinet al aan de orde geweest dat de capaciteit van de Immigratie- en naturalisatiedienst – de capaciteit daarvan is gericht op het aantal 35.000, maar dit jaar tijdelijk op 55.000 – ook voor het volgende jaar wordt gebaseerd op een instroom van 55.000. Hiermee is een bedrag van zo'n 100 mln. gemoeid. Dit is enerzijds bedoeld om de achterstanden weg te werken en anderzijds om niet achter de feiten aan te lopen. Mijn inzet bij de begrotingsbesprekingen is dan ook – dat is overigens de taak van iedere bewindspersoon – om de discussie hierover in het kader van de voorjaarsnota en de begroting voor 1996 te voeren op basis van de dan bekend zijnde cijfers.

De heer **Glasz** (CDA): Betekent dit dat de staatssecretaris wel uitgaat – ik vind dat heel verstandig – van het aantal van 55.000, maar dat alleen in de begroting het aantal van 35.000 is opgenomen? Om welke reden is het belangrijk om een reductie in het vooruitzicht te stellen?

Staatssecretaris **Schmitz**: Voorzitter! Het kabinet gaat nog steeds uit van 35.000. Anders zouden wij geen geloof hebben in ons eigen pakket maatregelen. Wij weten echter ook dat de snelheid van procedures en het goed werken van de immigratiedienst ook afhangen van de mogelijkheid om aan een grotere vraag te voldoen. Omdat er nog steeds achterstanden zijn, is besloten de capaciteit te baseren op 55.000. Het oude probleem kan worden opgepakt en tegelijkertijd kan gewerkt worden aan verbetering van de uitvoering in de praktijk van iedere dag. Het aantal van 35.000 blijft de inzet van het kabinet. Ik heb daarbij in het verleden aangetekend en doe dat ook nu, dat ik niet ontken dat er enige risico's zijn.

De heer Glasz heeft naar voren gebracht dat uit de discussie die ook in het land gaande is over draagvlak in de samenleving, de materiële werkelijkheid blijkt. Dat is een feit. Ik zou ook liever in een land leven waarin ruimhartig tegen iedereen kan worden gezegd: kom maar, er zijn hier kansen en je hebt hier een beter bestaan dan in het land waar je vandaan komt, hetzij om vervolgingsredenen – die mensen willen wij uitdrukkelijk opnemen – hetzij ook om economische redenen.

Hoe logisch is het niet dat mensen blijven toestromen naar gebieden waar het veel beter is dan waar zij vandaan komen? Er zwerven zo'n 47 à 50 miljoen mensen over de wereld. West-Europa vangt daarvan 1% op, te weten zo'n 550.000. Ons past dan wel enige bescheidenheid. Het past ons ook, rekening te houden met de werkelijkheid in onze samenleving: de economische situatie, de werkloosheid, de cultuurverschillen – waarvoor tijd nodig is om daar overheen te komen – en dus het draagvlak. De mensen die hier wel opgevangen worden, moeten kansen en perspectief krijgen. Zij moeten de opvang krijgen waar zij ook recht op hebben. Wij zijn echter geen immigratieland. Wij voeren een restrictief toelatingsbeleid.

Mevrouw Vriskoop heeft gevraagd of de Duitse wetgeving voor ons de enige drijfveer is. Deze discussie heeft alles te maken met de ons omringende landen. In het regeerakkoord is opgenomen dat een Europees asielbeleid uitgangspunt is. Wij willen graag – wel op een moment dat ons land het enige land is waarin de aantallen omhoog gaan – eerlijk de lasten verdelen, onder de mooie term "burden sharing". Wij hebben dat overigens niet gezegd toen Duitsland in de problemen zat door een hoog aantal aanmeldingen. Als wij nu een pleidooi houden voor burden sharing, geldt dat ook voor de toekomst en niet alleen op momenten dat wij extra problemen hebben.

Onze voorstellen hebben wel degelijk te maken met de Duitse wetgeving. In dat land is het aantal gedaald, ook ten aanzien van het "forumshopping". Daarbij gaat het om mensen die hier niet komen omdat zij vervolgd worden, maar om andere redenen, zoals de opvang, de wijze waarop men denkt ontvangen te worden. In dit voorstel beperken wij de opvang uitdrukkelijk tot het vluchtelingenschap, dat zelf aangetoond moet worden. We stellen tevens aan de orde de problematiek van mensen uit landen waarvan de veiligheid ogenschijnlijk vaststaat.

De heer De Boer heeft een drietal punten genoemd waarop het vorige kabinet toezeggingen heeft gedaan, maar die niet zijn nagekomen. Voorzitter! Ik ben van mening dat dit wel het geval is. De stukken inzake de periodieke rapportage die aan de Tweede Kamer zijn gezonden, zal ik

ook aan de Eerste Kamer zenden. De evaluatie is reeds aan de orde geweest. De aanvraag voor advies inzake het hoger beroep is onmiddellijk gedaan. Wij wachten met enige spanning de uitkomst daarvan af. Dit advies zal consequenties hebben ten aanzien van de rechterlijke procedures.

De heer De Boer vroeg mij, een tussenbalans te geven. Hij vroeg zich af of het nu sneller, beter en eerlijker gaat. Sneller gaat het op het ogenblik wel. Bij de aanmeldcentrumprocedure die binnen 24 uur moet worden afgewerkt en die een eerste selectie is van mensen met aanvragen die niet ontvankelijk of kennelijk ongegrond zijn, valt op het ogenblik zo'n 20% af. De procedure daarna, dus voor de mensen die in een opvangcentrum of een AZC zitten, duurt gemiddeld ongeveer tien maanden. Wij zijn bezig, dit terug te brengen naar zo'n zeven maanden. Dat is nog vrij lang, maar dit zou moeten passen in de gesprekken en het overleg over de rechterlijke procedures. De periode die de immigratiedienst heeft, is maar ruim een maand en daarna komen de bezwaar- en beroepsprocedures. Hoe langer de procedures, hoe meer opvang wij in de tussentijd moeten leveren, en dat kost veel geld. Een kortere totale procedure is niet alleen noodzakelijk uit het oogpunt van kostenbeheersing, maar ook omdat mensen moeten weten waar zij aan toe zijn. Kortom, ik denk dat wij wat sneller en daarmee wat beter bezig zijn. Of het eerlijker is? Wij proberen dat oprecht, maar dit soort absolute uitspraken doe ik als vertegenwoordiger van de overheid niet zo graag. Het is wel de ondergrond en achtergrond van de wetgeving, dus wij proberen ieder zijn kansen te geven, maar ook eerlijkheid te bieden als die kansen er niet zijn.

De heer De Boer en mevrouw Mastik vroegen of de lijst van landen er al is. Die is er nog niet. Wij zijn er echter wel over in gesprek met Buitenlandse Zaken. Zodra de wetgeving afgehandeld is, zullen wij daarover verder met de Kamers spreken. Wij zijn ook bezig met de wetgeving inzake de veilige derde landen: dit onderwerp komt vanavond in de Tweede Kamer aan de orde.

De heer De Boer vroeg of iemand die lid is van een mafiose organisatie een beroep mag doen op het

non-refoulement-beginsel, ook als deze persoon afkomstig is uit een veilig land. Dat is niet zo. Wie een delict heeft begaan, in die zin dat hij onder het Wetboek van Strafrecht valt, of lid is van of deelneemt aan een misdadige organisatie, valt niet onder artikel 33 van de Geneefse conventie. Deze ziet immers niet toe op strafvervolgung, maar alleen op vervolging op grond van bijvoorbeeld politieke overtuiging.

De heer **De Boer** (GroenLinks): Dat kan ik volgen, maar het is geen antwoord op de vraag die ik stelde. Mijn vraag was of iemand die het doelwit is van mafiose organisaties, er wel een beroep op kan doen, ook al is hij afkomstig uit een veilig land. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan een rechter in Italië die te duchten heeft wat hij te duchten heeft.

Staatssecretaris **Schmitz**: Ik vind dat een interessante vraag. De heer De Boer noemde in zijn betoog inderdaad landen als Italië en Rusland. Wij hebben straks een lijst met veilige landen, wat overigens geen absolute lijst is, die wordt opgesteld op grond van de asielzoekers die hierheen komen. Er komt dus geen absolute opsomming van alle landen in de wereld die veilig zijn, maar van de landen die voor ons asielbeleid relevant zijn. Italië zou op die lijst kunnen staan. Ik denk dat het voorbeeld dat de heer De Boer aangeeft – en ik hoop dat de mensen van mijn afdeling wetgeving het met mij eens zijn – past in de aanduiding dat iemand individuele gronden kan aanvoeren op grond waarvan hij in dat veilige land toch te maken heeft met een vorm van vervolging.

Voorzitter! Mevrouw Vriskoop sprak over de beperkte kwantitatieve effecten van dit geheel. Zij doelde op het psychologische effect van het uitstralen van een zekere gestrengheid. Ik kan niet ontkennen dat dit er wel in zit; dat wordt ook bedoeld met de preventieve werking. De bedoeling is niet alleen, aan te geven dat wij zo'n lekker streng land zijn en vooral de kansen van mensen willen afkappen. Het is ook bedoeld voor de mensen die met verkeerde verwachtingen en soms onder valse voorwendsels die hele reis maken, soms na grote financiële offers. Deze mensen moeten wij heel tijdig kenbaar maken dat men hier niet terecht kan als daar andere redenen

voor zijn. Dat valt dus onder de preventieve werking. Met het geheel van hetgeen wij beogen met deze wetgeving, hebben wij wel degelijk ook deze preventieve werking bedoeld.

Mevrouw Vrisekoop sprak voorts over een karavaan die van land tot land gaat. Velen hadden het gehoopt, maar misschien niet meer verwacht: wij hopen in elk geval nog steeds dat het Schengenakkoord echt over een aantal maanden in werking treedt. In dat akkoord wordt immers gezegd dat men in een van onze landen moet worden toegelaten tot de procedure. Het is juist de bedoeling dat er niet van land naar land geschoven wordt, maar dat een van onze landen verantwoordelijk is, opdat men daar een kans krijgt om tot de procedure te worden toegelaten.

De heer Holdijk heeft terecht gezegd dat er geen simpele oplossingen zijn voor dit vraagstuk. Daar hebben wij al van alles over gezegd. Het gaat om een totaalpakket, maar wij willen uitdrukkelijk aan de orde hebben dat wij moeten leren leven tegen wellicht primaire gevoelens in. Ik ben het eens met de heer Holdijk. Wij zouden veel liever een ruimhartig beleid voeren en royaal mensen opvangen die het ervoor over hebben om hun eigen land en omgeving te verlaten, want dat doe je niet zo maar. De werkelijkheid gebiedt ons echter, tot inperking te komen. Ik bevestig graag nog eens dat in al die gevallen de individuele toets uitdrukkelijk overeind blijft. Wij hebben met individuen te maken, die niet hoeven te bewijzen, maar door hun reisroute of door andere verklaringen aannemelijk moeten maken, zonder dat het gaat om een hard juridisch bewijs, dat zij problemen hebben in het veilige land en dat zij wel degelijk behoren tot de categorie die onder enige vorm van vervolging heeft te lijden.

De heer Heijne Makkreel had eerst niet willen spreken, maar naar aanleiding van de woorden van de heer Van Dijk tijdens het symposium heb ik hem toch nog iets horen zeggen. Wanneer het hoger beroepadvies er is, zullen wij wel degelijk de consequenties daarvan onder ogen moeten zien, ook in deze Kamer. Dat zal het moment zijn waarop wij er nader over spreken.

Mevrouw Mastik sprak over de motie-Van Traa. VluchtelingenWerk had ter zake een vermoeden, en daar

is best een juridisch debat over mogelijk. Staatssecretaris Kosto heeft in het debat uitdrukkelijk gezegd, zoals ook in de toelichting bij deze motie stond, dat het Mosa-criterium hier uitdrukkelijk aan de orde is. Als wij dat vasthouden, mag het ook zo uitgelegd worden en had het iets zorgvuldiger in de reactie naar deze Kamer naar voren gebracht moeten worden. Ik geef mevrouw Mastik er in deze zin dan ook graag gelijk in.

Voorzitter! Ik heb het gevoel dat ik zo goed mogelijk op de vragen heb geantwoord. Ik hoor het graag als het anders is.

De heer **Glasz** (CDA): Voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor haar reacties. Zij heeft als uitgangspunten in concreto genoemd: versnelling en zo mogelijk vereenvoudiging van de procedure. Daar ben ik het zeer mee eens. Ik voeg eraan toe, uitwerkend wat ik in eerste termijn heel kort heb gezegd, dat de procedure wat meer geconcentreerd zou kunnen worden, waarbij alle actoren tegelijkertijd bij elkaar zitten: de partijen, de advocaat, maar ook de rechter.

Het geeft moed om te horen dat er in Rijsbergen en Zevenaar wellicht verheugende winst wordt geboekt, maar de heer Van Dijk heeft ons er juist op gewezen dat dit alleen niet werkt. Dan krijg je het file-effect. Als het in Rijsbergen en Zevenaar goed gaat, is het aanbod bij de vreemdelingenkamers weer zo groot dat daar file ontstaat.

De logische gedachte die hieruit voortspruit, is om de rechter erbij te schuiven. Het is misschien gemakkelijk om dit vanaf de zijlijn te roepen, maar ik doe deze suggestie toch maar. De procedure begint bij zo'n aanmeldcentrum. Daar zijn de partijen, de Staat, de asielzoekers en de advocaat. Is het denkbaar dat je daar ook de rechter al bij zet, in de hoop dat het administratieve gedeelte snel wordt afgesloten? Als er kort daarop beroep wordt ingesteld, kan de rechter zich daar na korte tijd mee bemoeien. Het systeem van de reizende rechter is in het buitenland hier en daar heel wel bekend. Dan hoeft het geen acht of meer weken te duren.

Dat is de narigheid, zodra de zaken naar het binnenland worden gebracht. Dan komt alle noodzakelijke bureaucratie, van dossiers en dergelijke, weer aan de orde.

Voortdenkend op het mogelijke succes van Rijsbergen en Zevenaar zou er aan de grens wat meer concentratie van de rechtspleging kunnen worden gezet, zonder verlies van de benodigde rechtsbescherming van de advocaat en zonder dat de onafhankelijkheid van de rechter in het geding moet komen. Door tegelijkertijd te werken, kan het sneller.

Ik heb gepleit om dit onderwerp te depolitiseren. Wij weten allemaal dat het ongelofelijk gevoelig ligt en dat de problematiek hoogst ernstig is. Ik vind dat wij moeten proberen, elkaar hierover geen vliegen af te vangen. Ik heb het zelf niet gehoord, want ik was even weg, maar er was, geloof ik, een interventie van de heer De Boer. Ik vrees dat GroenLinks zich misschien niet erg in dat depolitiseringsverhaal kan vinden. Dat zou mij spijten. Uit de andere bijdragen heb ik de indruk gekregen dat men de problematiek eigenlijk allemaal in dezelfde richting ziet en daaraan constructief wil bijdragen.

De staatssecretaris heeft gezegd dat de regering wil blijven uitgaan van het getal van 35.000, dat voornamelijk op hoop is geconstateerd, zo constateer ik. Als ik in aanmerking neem dat dit cijfer gemotiveerd door de praktijk is bekritiseerd, omdat hieraan de grootst mogelijke twijfel moet bestaan, dan blijf ik het onverstandig vinden dat de regering dit niet nu corrigeert. Zij zal er straks de schade van ondervinden. Zij zou de bevolking voor moeten houden dat het volgend jaar te verwachten aantal asielzoekers vermoedelijk niet realistisch is.

De heer **De Boer** (GroenLinks): Voorzitter! Ook ik dank de staatssecretaris voor de concrete beantwoording. Deze deed mij deugd. Een aantal van mijn vragen is hiermee opgehelderd. Ik constateer dat de staatssecretaris zegt dat wij niet alles moeten verwachten van regelgeving, dat wij een vereenvoudiging en versnelling van de procedure willen, met behoud van de zorgvuldigheid, en dat Nederland streeft naar een Europees beleid. Ik kan dat op zichzelf allemaal ondersteunen, zeg ik ook alvast tegen de heer Glasz.

In deze trits heb ik een heel belangrijk element gemist, namelijk de opvang ter plekke van mensen die

op drift zijn. De staatssecretaris zegt terecht dat wij in Europa maar 1% opvangen en dat veel ellende zich afspeelt buiten ons werelddeel. Als rijk land hebben wij een grotere taak bij de opvang van vluchtelingen in de regio. Deze heb ik in de opsomming gemist.

Over de eerste intake zou ik nog één ding willen weten. Zijn wij nu af van de troosteloze situatie dat mensen wekenlang in een eerste opvang zitten, zonder dat zij hun eerste intake-gesprek krijgen? Kan er nu echt gegarandeerd worden, dat mensen binnen afzienbare tijd, wat mij betreft binnen een paar dagen, hun eerste intake-gesprek krijgen, als zij hier binnenkomen en in die nieuwe centra zitten? Dat moet echt. Dat kan allerlei procedures op een goede manier versnellen. Daar ben ik niet tegen.

De lijst van landen komt. Kan de staatssecretaris toezeggen dat wij daarvan een kopie toegestuurd krijgen, net als van de andere aangekondigde brief?

Interessant vond ik de bevestiging van de staatssecretaris, dat iemand uit een veilig land, bijvoorbeeld Italië, die aannemelijk kan maken dat hij slachtoffer is of kan worden van bijvoorbeeld onveilige of criminele bejegening, krachtens de individuele toets onder de werking van dit wetsartikel kan vallen. Dat lijkt mij interessant om vast te leggen.

Ik blijf met de vraag zitten waar deze wetswijziging nu eigenlijk voor nodig is. Met D66 vraagt mijn fractie zich nog een keer af of er sprake is van een probleem met verdragsverplichtingen en het eventueel discriminatoir zijn van dit wetsartikel. Op deze vraag heb ik nog geen antwoord gekregen.

De heer Glasz vraagt om het onderwerp te depolitiseren. Ik denk dat dit niet kan. Alles wat wij hier behandelen, heeft politieke consequenties. Je kunt er met verschillende accenten over denken. Ik denk dat er bij de fractie van GroenLinks geen enkel bezwaar tegen bestaat om de asielproblematiek op een goede, zorgvuldige en humane wijze op te lossen. Daarover zijn wij het in deze Kamer allemaal eens, denk ik.

Maar ik betwijfel of de vorig jaar gekozen weg, met deze wijziging die erbij hoort, het voornaamste probleem oplost. Het probleem zit veel meer in het wegwerken van de stuwmeren en het zorgen dat de organisatie goed op poten wordt

gezet. Over de maatstaven die aangelegd moeten worden, zijn niet zulke diepgaande meningsverschillen. Deze gaan meer over de wijze waarop wij het uitvoeren, met uitsluiting van het discussiepunt van vorig jaar, het afschaffen van het hoger beroep. Ik hoop nog steeds op de mogelijkheid dat wij dit terug krijgen, nadat de Raad van State erover heeft geadviseerd.

Ook bij dit wetsvoorstelletje, hoe mineur ook op zichzelf, hoor ik in dit debat dat CDA, VVD en SGP het effect betwijfelen. Ik hoor dat D66 deze wetswijziging een papieren tijger noemt. Ik hoor de Partij van de Arbeid zeggen dat zij geen werkelijk verschil ziet tussen dit wetsartikel en de vigerende regelgeving. Bovendien kleven er voor CDA, D66 en Partij van de Arbeid nog enkele andere bezwaren aan dit wetsvoorstel.

Als dat allemaal waar is, wat ik in dit debat uit deze monden heb opgeschreven, wat ik niet durf te betwijfelen, want zij zeggen het zelf, wat is dan nog het argument om deze wetswijziging door te voeren? Wij zouden toch dereguleren? Waarom dan een wetswijziging die eigenlijk niet hoeft, die niet werkt en die ook nog nieuwe bezwaren oplevert? Deze Kamer heeft toch tot taak om, naast op rechtmatigheid en juridische validiteit, ook te toetsen op doelmatigheid en effectiviteit? Waarom nemen wij onszelf dan niet serieus, geachte collega's, en keuren wij een wetswijziging goed waar eigenlijk geen behoefte aan is? Ik moet vaststellen dat de regering deze behoefte in de beantwoording in eerste termijn niet heeft aange-toond. Hierbij verwijs ik nogmaals naar de commentaren van collega's in dit debat.

De fractie van GroenLinks komt tot de conclusie dat het niet nodig is op dit gevoelige punt aan symboolwetgeving te doen en een wetswijziging aan te nemen, die eigenlijk niet nodig is, zoals door onze collega's zelf is aangetoond, en waarvan iedereen in deze Kamer de effectiviteit betwijfelt. Ik vind dat je dan de conclusie moet trekken dat je deze wetswijziging niet zou moeten aanvaarden, maar ik ben bang dat dit niet wordt gedaan.

□

Mevrouw **Vrisekoop** (D66): Mijnheer de voorzitter! Het is altijd een beetje lastig het woord te voeren na de

heer De Boer, behalve wanneer je hem kunt pakken op een verkeerd citaat. De papieren tijgers komen namelijk uit de koker van de heer Holdijk van de SGP.

Ik dank de staatssecretaris voor haar beantwoording van de algemene vragen en van een aantal specifieke vragen. Ik stel vast dat wij het eens zijn over de betrekkelijkheid van een kleine wetswijziging. Zij zal begrijpen dat ik er geen behoefte aan heb, haar in dezen niet te volgen. Ik heb er wel behoefte aan, de opmerkingen over de depolitisering te ondersteunen. Het gaat immers om een moeilijk vraagstuk dat wij vandaag bespreken: de enorme toevloed van asielzoekers. Hun aantal is dit jaar gestegen van 35.000 naar 55.000. Ik hoop met de staatssecretaris dat dit aantal volgend jaar minder wordt. Ik vrees echter dat het allemaal wat zal tegenvallen. Ik wil mij niet vastleggen op cijfers.

Met zo'n groot probleem voor ogen, lijkt het mij goed, de handen ineen te slaan en te kijken wat als een van de hoofdpunten op de zorgenlijst van de burgers staat: de asielzoekers die in dit land een ernstig probleem vormen. Wij moeten dat probleem los zien van het vluchtelingenvraagstuk. Wij moeten altijd een open deur hebben voor echte vluchtelingen. Wij moeten wel steeds strenger optreden, hoe vervelend wij dat ook vinden, want wij hebben te maken met een enorme problematiek. Die kan alleen gezamenlijk aangepakt worden. Ik ondersteun de CDA-fractie in dat opzicht. Er zijn vraagstukken die zich, anders dan de fractie van GroenLinks meent, wel degelijk lenen voor depolitisering.

□

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter! Deze tweede termijn zou ik willen benutten voor het bespreken van drie korte punten. Ik wil beginnen met gebruik te maken van de gelegenheid om een verzuim te herstellen. Ik was namelijk gemachtigd het woord te voeren mede namens de fracties van de RPF en het GPV. Voor zover dat met terugwerkende kracht mogelijk is zij dat zo, voor zover althans van toepassing. Het geldt in ieder geval voor de tweede termijn.

In de tweede plaats noem ik het feit dat de staatssecretaris niet

expliciet is ingegaan op de overwegingen die wij hanteren bij de beoordeling van het wetsvoorstel. Ik ga er maar van uit dat zij die overwegingen in elk geval niet heeft willen diskwalificeren. Zij is wel ingegaan op onze vraag naar de effecten van dit wetsvoorstel als onderdeel van een geheel aan wetsvoorstellen die qua intentie met het onderhavige wetsvoorstel vergelijkbaar zijn. Wij danken haar daarvoor.

Wij hebben begrepen dat de te verwachten bijdrage van dit wetsvoorstel klein is en dat vooral de preventieve werking de waarde van dit wetsvoorstel bepaalt. Het is duidelijk dat de koers helder moet zijn en zoal niet eensgezind dan toch vastberaden. Daarvan acht ik dit wetsvoorstel een signaal. Dat is nodig voor het behouden van het zogenoemde draagvlak, zowel in dit huis als in het land. Wij doen er daarom goed aan ons te allen tijde te hoeden voor niet-realistische verwachtingen.

In de derde plaats wijs ik erop dat in de stukken over dit wetsvoorstel, maar nog meer in het wetsvoorstel betreffende de veilige derde landen, bij herhaling het woord "herkomstig" voorkomt. Bij mijn weten is dat geen aanvaard en ingeburgerd woord. Kan dat woord in de toekomst vermeden, dat wil zeggen vervangen worden?

□

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Voorzitter! Ook ik dank de staatssecretaris voor haar antwoorden. Ik wil nog een kanttekening plaatsen bij haar opmerking over de wens tot versnelling en vereenvoudiging van procedures. Ik merk op dat de heer Van Dijk vorige week heeft uiteengezet dat dergelijke acties soms in hun tegendeel kunnen verkeren en dat in het bijzonder de versnelling van de procedure in die zin dat een vreemdeling binnen zeer korte tijd nadat hij een negatieve beslissing heeft gekregen, wordt uitgezet of dreigt te worden uitgezet, juist leidt tot een aanzienlijke vermenigvuldiging van het aantal procedures. Dat is een effect waarvoor ik graag heel in het bijzonder de aandacht vraag. Bij het vereenvoudigen van de procedures dient dan ook zorgvuldig te worden geanalyseerd welke potentiële valkuilen er nog zijn.

Ik wil vervolgens een opmerking maken naar aanleiding van het voorbeeld dat de heer De Boer bij interruptie heeft aangevoerd, namelijk de positie van een potentieel maffiaslachtoffer. De staatssecretaris heeft op zijn vraag positief gereageerd. De heer De Boer heeft dat antwoord in zijn tweede termijn inmiddels dankbaar geïncasseerd. Ik plaats daar toch een kanttekening bij. Ik zou de staatssecretaris willen vragen, daarover toch nog eens na te denken.

De vraag is namelijk of wij op die manier de definitie van het begrip vluchteling toch niet erg oprekken. Het eind is natuurlijk dat iemand die met de dood bedreigd is door zijn buurman in Nederland als vluchteling zou kunnen binnenkomen. Waar ligt de grens? Ik denk dat het vluchtelingschap toch gekoppeld is aan vervolging door de overheid of althans door een bevolkingsmeerderheid. Dat is de maffia nog niet. Ik laat nog daar dat ik betwijfel, wanneer het iemand erom gaat zich aan wraakacties van de maffia te onttrekken, of het vluchtelingschap zoeken in Nederland daarvoor een effectief middel is. Maar dat is weer een totaal andere zaak.

Tot slot wil ik nog iets zeggen over de opmerking van de heer De Boer aan het adres van enkele andere fracties over de redenen voor dit wetsontwerp. In het kader daarvan poneerde hij de stelling dat dit wetsvoorstel in strijd zou zijn met de deregulering. Ik bestrijd deze stelling. Dit wetsvoorstel werkt juist wel deregulerend. Het geeft in bepaalde omstandigheden de regering een grotere vrijheid van handelen.

□

Mevrouw **Mastik-Sonneveldt** (PvdA): Voorzitter! Ik bedank de staatssecretaris voor haar duidelijke en snelle beantwoording. Ik zal ook proberen kort te zijn in mijn tweede termijn.

Ik wil als eerste iets zeggen over de brief van 1 of 2 november met een aantal kerngegevens over de Vreemdelingenwet en het vreemdelingenbeleid. Wij zouden die brief graag ontvangen. Wij gaan ervan uit dat de toezegging van het vorige kabinet om (deel)rapportages enz. ook toe te zenden aan de Eerste Kamer wordt overgenomen door het huidige kabinet. Ik zou eveneens willen weten of er officiële deel-

rapportages komen. Dat is met name van belang om het antwoord van de Hoge Raad op de vraag die door het kabinet aan de raad is voorgelegd te kunnen beoordelen.

Wij hebben in eerste termijn ook iets gezegd over de voorzichtige manier waarop de lijst van veilige landen gehanteerd dient te worden. Wij gaan ervan uit dat dit buitengewoon voorzichtig zal gebeuren. Zeer sterke fluctuaties mogen daarin niet voorkomen. Ik zou het op prijs stellen als de staatssecretaris nog iets wil zeggen over de wijze waarop zij in de praktijk met die lijst wil omgaan.

Veel woordvoerders hebben over de depolitisering gesproken. Ook in de komende tijd moeten wij op een verstandige, humane en intelligente wijze met het asielvraagstuk omgaan. Dat betekent dat naar veel factoren zal moeten worden gekeken. In de proceduresfeer en alles wat daarmee samenhangt moeten alle vereende krachten kunnen worden gebruikt. Voor een groot gedeelte van het vraagstuk moet inderdaad worden gezocht naar een technische oplossing waarmee aan die uitgangspunten tegemoet kan worden gekomen. Maar niet alles valt daaronder. Wij hoeven ook niet te doen alsof wij met deze vereende krachten de hele problematiek van het asielvraagstuk kunnen tackelen.

Voorzitter! Ik geef een volstrekt willekeurig voorbeeld. In het belang van de actualiteit zou ik mij kunnen voorstellen, dat vanavond in de Tweede Kamer de vraag aan de orde is, in hoeverre de asielzoeker in het derde-landenconcept voldoende aandacht en bescherming krijgt om zijn vluchtverhaal in een derde land kwijt te kunnen. De wijze waarop je daarnaar kunt kijken, kan nog wel eens verschillen.

□

Staatssecretaris **Schmitz**: Voorzitter! Ik dank alle leden voor hun bijdrage en ik zal graag ingaan op de nog gestelde vragen.

De heer Glasz vroeg of tot nog meer concentratie in de procedure kan worden gekomen. Hij sprak over het bekende file-effect van de heer Van Dijk en over de suggestie om ook de rechter aan de keten van IND-ambtenaar en rechtshulp toe te voegen. Hij heeft daarover ook in eerste termijn gesproken. Het is goed dat wij dat nog even onder ogen

zien. Mede namens de IND zeg ik hem, dat wij dat in die zin wel zouden willen. Bij de ruimtelijke indeling van de centra is er zelfs rekening mee gehouden. De vreemdelingenkamer heeft er echter tot nu toe de voorkeur aan gegeven om dat niet te doen.

De wijze waarop wij met de vreemdelingenkamer afspraken hebben kunnen maken, was zeer bevredigend. Dat geldt ook voor de praktische werking van de afspraken met betrekking tot de aanmeldcentra. De afspraken die gemaakt zijn, heeft men allemaal kunnen invullen. In die aanmeldcentra hebben wij in de eerste vier à vijf weken 3500 mensen gehad. Bij 21% daarvan is negatief beschikt, maar er zijn in het geheel maar iets van 15 voorlopige voorzieningen aangevraagd. Dat zegt overigens ook iets over de samenwerking tussen de IND-ambtenaar en de rechtshulp. Men is daartoe gekomen.

Ik zeg de heer Glasz het volgende toe. Bij het gesprek dat wij met elkaar over de samenwerking hebben – nogmaals: met behoud van al die verantwoordelijkheden – zullen wij het punt van de concentratie nog eens aan de orde stellen. Wij zullen met de rechterlijke macht ook nagaan of er wensen en mogelijkheden zijn.

De heer Glasz is voorts van mening dat de hoop dat er volgend jaar slechts 35.000 asielaanvragen zullen worden ingediend, niet realistisch is. Het is uitdrukkelijk mijn opdracht om daar naartoe te werken. Als ik er nu van uit zou gaan dat het loze hoop is, dan had ik ook niet erg veel zin in het werk gehad. Tot nu toe is in de aanmeldcentra bij de eerste selectie rond de 20% wegge gevallen. Zij kregen inderdaad een onmiddellijke duidelijkheid van "niet-ontvankelijk" of "kennelijk ongegrond". Ik wil voorzichtig zijn, want wij hebben pas vier à vijf weken ervaring. Maar als die trend zich zou voortzetten, dan zit je al op 45.000. Ik zeg niet dat dat alles is. Het is een eerste trend.

Ik wil daarmee antwoorden dat die hoop ook enige realistische basis heeft, zij het met alle voorzichtigheid die ik daar al in eerste instantie aan gegeven heb. Wij zullen bovendien altijd rekening moeten houden met externe factoren. Een aantal jaren geleden hoopten wij dat de mensen uit het vroegere Joegoslavië na drie jaar terug zouden kunnen, terwijl nu

alleen maar te verwachten is dat er nog een grote stroom komt. Zo zijn er een aantal brandhaarden in de wereld. Ook met het oog op externe factoren moeten wij de zaak wel degelijk met alle voorzichtigheid bekijken.

De heer De Boer heeft gesproken over de opvang in de regio. Wij leveren een belangrijke bijdrage aan de UNHCR voor de opvang ter plekke. Ik heb twee weken geleden inderdaad het voorrecht gehad om de hoge commissaris, mevrouw Ogata, te ontmoeten. Zij meldde overigens dat Europa inmiddels niet alleen een ontvangend vluchtelingenland is, maar dat Europa na Afrika het tweede producerende vluchtelingenland met zo'n 6 miljoen vluchtelingen is. Dat is toch een relativisering. Als wij denken dat wij het zo moeilijk hebben met de problemen van anderen, dan moeten wij wel beseffen dat wij ook uitdrukkelijk onze eigen problemen creëren. Wij werken dus uitdrukkelijk samen met de UNHCR. Wij hebben op dat punt ook contacten met de regio. Het kabinet onderzoekt op het ogenblik of wij in internationaal verband meer zouden kunnen doen aan de opvang in de regio.

De heer De Boer heeft voorts gevraagd of de zorgvuldigheid met zich brengt dat er heel snel een eerste intake-gesprek plaatsvindt. Dat kan ik zonder meer en voluit bevestigen. Dat past in de 24-uursprocedure van de aanmeldcentra. Daar heeft iedereen een eerste intake-gesprek, en eventueel een nader gesprek, voor de eerste selectie plaatsvindt. Daarna gaat een groot aantal gevallen voor nader onderzoek door naar het onderzoekcentrum. Ik denk dat juist daar nog veel aan de procedure te verbeteren valt.

Er is terecht gevraagd of ik de lijst van veilige landen ook aan de Eerste Kamer wil zenden. Het spijt mij dat die toezegging niet automatisch ingevuld is. Uiteraard zal ik de rapportages die naar de Tweede Kamer worden gezonden, ook aan de Eerste Kamer zenden. Het is alleen maar goed als wij met elkaar op de hoogte zijn van de stand van zaken bij deze problematiek.

Mevrouw Vrisekoop heeft gezegd dat wij niet alles op die cijfers moeten vastpinnen. Zij sprak ook over de depolitisering en over de noodzaak om de handen ineen te slaan. Ik wil niet veel over de

depolitisering zeggen, want het is uiteraard aan de Kamer om te bepalen hoe ver zij daarin wil gaan. Wij zeggen met elkaar dat wij de problematiek moeten oplossen. Wij zoeken met elkaar, met vereende krachten naar mogelijkheden daartoe. Ik begrijp echter heel wel dat men vanuit een eigen visie op dat vraagstuk en ook met een eigen kijk op de samenleving, nuances aanbrengt in de beoordeling daarvan. Ik wijs ook op het voorbeeld van mevrouw Mastik inzake het derde-landenconcept, dat vanavond in de Tweede Kamer aan de orde zal komen.

De heer Holdijk heeft aangegeven op grond van welke overwegingen hij hoopt dat de maatregelen effect zullen sorteren. Ik bevestig die overwegingen graag. Ik heb zijn tekst voor mij liggen. Het zijn ook precies de overwegingen van waaruit wij proberen te werken. Hij zei: wees alsjeblieft vastberaden, ook ten opzichte van het draagvlak. Ik zal het voorzichtig zeggen. Ik hoop dat een van de problemen waardoor je nu nog wel eens moet denken dat dat draagvlak wat aan het afkalven is, ook wordt veroorzaakt door de manier waarop het asielprobleem naar buiten komt. In de Tweede Kamer is wel eens het verwijt gevallen dat wij achter de feiten aan lopen en dat wij te elfder ure weer nieuwe maatregelen moeten nemen, waardoor men wellicht denkt dat het vraagstuk niet beheersbaar is.

Ik denk dat het uitdrukkelijk een opdracht aan dit kabinet is om daar zo veel mogelijk helderheid over te krijgen. Dat heeft het vorige kabinet overigens ook geprobeerd. Je moet proberen om het vraagstuk beheersbaar te houden en je moet daarvoor dus al het mogelijke doen. Je moet proberen om daarmee zo min mogelijk verwarring te zaaien. Dat zou wel eens een van die dingen kunnen zijn: helderheid, informatie over hoe wij bezig zijn, over wat wij wel en niet kunnen doen. Dat zou een bijdrage kunnen leveren aan het inzicht van de mensen in de samenleving, die van enige afstand hiernaar kijken.

Het woord "herkomstig" komt mij vreselijk voor, mijnheer Holdijk! Ik zal vragen of gebruik van dit woord voorkomen kan worden. Tegen de heren De Boer en Heijne Makkreel zeg ik dat ik natuurlijk had moeten voorkomen dat ik wat te royaal was. Ik kreeg al ijlbriefjes van boven. De

heer Heijne Makkreel heeft volstrekt terecht gezegd dat het bij de kwestie van vervolging en het voorbeeld van Italië gaat over de handelwijze van de overheid. Ik moet overigens zeggen dat de enige uitzondering het geval is waarin de overheid nalatig is in het geven van voldoende bescherming. Ik heb gelukkig in mijn vorige termijn het tussenzinnetje "Als mijn juristen dat maar goed vinden" gebruikt. Mijn beantwoording op dit punt bleek dus iets te slordig.

Mevrouw Mastik heb ik geantwoord op haar vragen over de rapportages. Ik geef graag een bevestiging van de noodzaak van voorzichtigheid en het voorkomen van al te grote fluctuaties.

Ten slotte dank ik deze Kamer zeer voor de wijze waarop zij dit voorstel heeft willen behandelen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van GroenLinks wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

De vergadering wordt van 16.05 uur tot 16.20 uur geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, de Wet op het basisonderwijs en de Wet medezeggenschap onderwijs 1992 ten behoeve van een betere toerusting van het basisonderwijs met capaciteiten en faciliteiten van (delen van) het speciaal onderwijs (Weer samen naar school) (23486).

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Grol-Overling** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Voor ons ligt de zogenaamde "startwet" die het begin moet inluiden van een integratie tussen regulier en speciaal onderwijs. Het betreft een tijdelijke wet, die overigens nogal wat

overhoop haalt in het basisonderwijs en het speciaal onderwijs. Te veel, aldus de Raad van State en de Onderwijsraad. Om alle bezwaren van deze beide belangrijke adviesinstanties hier te citeren, is een onmogelijke opgave.

Ik noem daarom slechts enkele bezwaren. De Raad van State spreekt over een te vlotte delegatie naar de minister, die bestaande regels buiten werking stelt en deze vervangt door een ministeriële regeling of beschikking. De experimentenwet had hier kunnen worden toegepast. Door de verplichting van een school om zich aan te sluiten bij een samenwerkingsverband kan de vrijheid van richting in gevaar komen. Verplichtingen die een wettelijke grondslag ontberen, kunnen niet worden aangemerkt als bekostigingsvoorwaarde. De Onderwijsraad wijst op de integratiebepaling. Ook zij wijst op de mogelijkheid die hier lag om de experimentenwet te hanteren. De Onderwijsraad staat afwijzend tegenover dreigementen op dit moment en acht sanctiebepalingen overbodig. De Onderwijsraad heeft ook vragen terzake van de adequate voorbereiding van het project, ook door opleidingen voor leraren voor basis- en speciaal onderwijs.

Een op zich goed idee, "Weer samen naar school", leidde achtereenvolgens tot stabilisatie van de aantallen leerlingen in het speciaal onderwijs op het aantal van 1992, tot een streefbeeld en tot een startwet met een stevige, daarbij behorende concept-AMvB. In 1998, na evaluatie, zal het komen tot één wet voor het primaire onderwijs.

De CDA-fractie in de Tweede Kamer heeft bij de behandeling van de startwet aldaar een aantal principiële bezwaren tegen de voorgenomen integratie verwoord. De CDA-fractie van deze Kamer sluit zich daarbij aan. Wij werden daarbovenop nog geconfronteerd met een groot aantal brieven, faxen en telefoongesprekken uit het hele land. Dat geeft zorg over het draagvlak van de voorgenomen, zeer vergaande plannen. Dat reduceert mijn inbreng tot een selectie van drie onderwerpen. Ten eerste de verplichte samenwerkingsverbanden. Ten tweede een bloemlezing uit de brieven van scholen met betrekking tot de regionale verwijzingscommissies waaruit ik met instemming zal citeren. Ten derde enkele

stellingen over onderdelen van de wet, waarover ik graag de mening van de staatssecretaris wil horen. Ik wil trouwens graag de mening van de staatssecretaris over alles horen.

Ten eerste de verplichte samenwerkingsverbanden. In het wetsvoorstel zijn bepalingen opgenomen, artikel 1-E en artikel 2-C, waarin het bevoegd gezag van een school wordt verplicht aangesloten te zijn bij een samenwerkingsverband. Indien een bevoegd gezag wenst deel te nemen aan een samenwerkingsverband, kan deze deelname aan het samenwerkingsverband niet worden geweigerd. Mijn fractie onderschrijft de intentie van deze bepaling. Ze dient er immers toe, het huidige versnipperde besturenveld in het basisonderwijs tot samenwerking te brengen en daarmee een regionaal zorgbeleid tot stand te brengen.

Er is in het akkoord "Weer samen naar school" vastgelegd dat het mogelijk is dat samenwerkingsverbanden onder één bestuur staan dat tevens het bevoegd gezag van de deelnemende scholen vormt. Met andere woorden, een schoolbestuur met bijvoorbeeld 25 basisscholen en een school voor speciaal onderwijs kan een samenwerkingsverband vormen en een eigen zorgbeleid voeren. Een dergelijk regionaal bestuur verkeert gelet op de doelstellingen van "Weer samen naar school" in een ideale situatie. De CDA-fractie gaat ervan uit dat ook zo'n samenwerkingsverband binnen een schoolbestuur een samenwerkingsverband kan zijn, zoals bedoeld in de Startwet. Een dergelijk bestuur, dat al een ideale interne samenwerking tot stand heeft gebracht, zou toch niet gedwongen moeten kunnen worden, zich aan te sluiten bij een ander bestuur of een ander samenwerkingsverband? Gaarne verneemt mijn fractie van de staatssecretaris de bevestiging dat de definitie van een samenwerkingsverband, opgenomen in het akkoord "Weer samen naar school", van toepassing is op het samenwerkingsverband dat in het wetsvoorstel bedoeld wordt.

Dan kom ik toe aan het tweede onderdeel van mijn bijdrage, een bloemlezing uit de bezwaren van scholen tegen de regionale verwijzingscommissies. De werkwijze van de regionale verwijzingscommissie doorbreekt de noodzakelijke eenheid van anamnese – onderzoek – behandeling en

begeleiding. Tot nu toe werd er tijdens het onderzoek al een band gelegd met de school. Verder vindt men dat de regionale verwijzingscommissie voor de ouders een grotere barrière zal vormen dan de eigen onderzoekscommissies van de scholen. De regionale verwijzingscommissie zal noodzakelijkerwijze bureaucratischer zijn omdat ze afstandelijker werkt. Het werken met een regionale verwijzingscommissie wordt ook als een verplichting ervaren en men ziet dit als een gebrek aan vertrouwen in de bereidheid tot medewerking van de scholen aan het stabiliseren en daarna reduceren van het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs. De regionale verwijzingscommissie is van bovenaf opgelegd, terwijl in 1992 de indruk werd gewekt alsof er van onderop gewerkt zou worden. Er is ook al heel wat van onderop gerealiseerd, vandaar dat het extra teleurstellend is dat er toch allerlei eisen van bovenaf worden gesteld.

Verder voert men als bezwaar aan dat het werkgebied van de regionale verwijzingscommissie groter is dan die van het samenwerkingsverband. Het veld twijfelt aan de mogelijkheden van vijf deskundige buitenstaanders om alle betrokken scholen grondig te leren kennen. Verwijzingen naar andere scholen worden dan vrijwel onmogelijk. Bovendien zijn sommige ouders en scholen bevreesd dat regionale verwijzingscommissies geen rekening zullen houden met een principiële voorkeur van ouders voor onderwijs van een eigen richting. En ten slotte vindt men dat regionale verwijzingscommissies ouders onmondig maken, omdat alleen scholen een kind kunnen aanmelden.

Het derde onderdeel wordt gevormd door enkele stellingen waarover ik graag de mening van de bewindsvrouw zou horen.

1. Het basisonderwijs heeft een zware taak, die door de overheid voorlopig niet veel verder moet worden uitgebreid. Nieuw beleid, zoals "Weer samen naar school", moet zich in alle rust en niet overhaast kunnen ontwikkelen.

2. De overheid moet de in het akkoord vastgelegde afspraken zo goed mogelijk nakomen. Zo moet zij ook tot 1997 wachten met de evaluatie van "Weer samen naar school" en tussentijds niet te veel nieuwe regels invoeren.

3. Het zou goed zijn, een aantal beleidsoperaties zowel inhoudelijk als financieel meer te integreren. Ik doel hiermee op allerlei werk- en geldstromen voor bedreigde groepen, zoals "Weer samen naar school", Nederlands als tweede taal, de sociale vernieuwing, het onderwijsvoorrangsbeleid en het onderwijsvoorrangsgebiedenbeleid. Al deze vormen van afzonderlijke belangenbehartiging zouden kunnen worden vervangen door een integraal beleidsplan "Zorg voor de leerling". Dat is een droom: niet al die afzonderlijke, verkokerde operaties, maar één pakket.

4. De schaalvergrotingsoperatie Toerusting en bereikbaarheid levert geld op, want er worden zo'n 1400 scholen opgeheven. Er is beloofd dat dit geld ter beschikking van het basisonderwijs zou blijven. Wij menen dat het ook zou kunnen worden ingezet voor "Weer samen naar school" en wij hopen dat de staatssecretaris daarmee kan instemmen.

5. Een aantal regio's heeft veel meer scholen voor speciaal onderwijs dan andere regio's. Bij de verevening van de gelden na 1997 zouden deze gebieden in problemen kunnen komen. Bij de evaluatie in dat jaar zou ook deze financiële problematiek bekeken moeten worden. Ze zou bijvoorbeeld tot overgangs- of compensatie-uitkeringen moeten leiden.

6. Als ouders het niet eens zijn met een verwijzing voor hun kind, dan moeten zij elders een "second opinion" kunnen krijgen, zoals bij de dokter, voorafgaand aan of in plaats van de gang naar de administratieve rechter. Het woord "ouder" komt in deze hele wet echter niet voor; dat is toch merkwaardig in een wet waarin het voor een belangrijk deel om zorgenkinderen gaat.

7. Er moet een garantie komen dat het advies van een regionale verwijzingscommissie tot begeleiding van een kind inderdaad door het speciaal onderwijs kan en zal worden uitgevoerd.

8. De taakstelling van de regionale verwijzingscommissie is zwaar en dat geldt evenzeer voor de eisen die aan de deskundigheid van de leden ervan worden gesteld. In verband met de verwijfsfunctie naar andere basisscholen moet de regionale verwijzingscommissie alle 25 tot 250 scholen in het samenwerkingsverband goed kennen. Dat zet vraagte-

kens bij het realiteitsgehalte van de advisering. Hebben ouders en hun probleemkinderen wel echt iets te verwachten van zo'n met beperkte middelen uitgerust verwijzingsteam?

9. Er moet een groot vraagteken worden gezet bij het sluiten van convenanten tussen bewindspersonen en onderwijsveld. Ik heb hierover vanmiddag bij een ander onderwerp ook al iets gezegd. Er wordt nu immers de suggestie gewekt dat er reeds duidelijke, vaste afspraken zouden zijn gemaakt die door niemand kunnen of mogen worden doorbroken. Een bewindspersoon moet bij dergelijke afspraken toch immer het voorbehoud maken dat hij of zij ze weliswaar heftig zal verdedigen, maar dat het parlement uiteindelijk het laatste woord heeft. Bolkestein zei het overigens gisterenavond bij Nova tot mijn verbazing een beetje anders.

Ten slotte. Dit wetsvoorstel bevat vele goede intenties. De zo royaal beschikbare goede wil in het onderwijs om loyaal mee te werken aan een nieuwe vorm van zorgverlening is op een dieptepunt gekomen, vooral door de overhaaste, verplichte invoering van de regionale verwijzingscommissies die binnenkort zal plaatsvinden. Voor de CDA-fractie is dit wetsvoorstel dan ook slechts aanvaardbaar indien er een oplossing gevonden wordt voor de gesignaleerde problemen rondom de beoogde regionale verwijzingscommissies. Met een jaar uitstel van de verplichte invoering van deze commissies is mogelijk al veel gewonnen. In de tussentijd kan er wellicht ook verder worden gestudeerd op alternatieven van onderop voor selectie en verwijzing. Wij wachten het antwoord van de bewindsvrouw met veel belangstelling af.

□

De heer **Van Boven** (VVD): Voorzitter! Bij de behandeling van het vorige wetsontwerpje is de staatssecretaris door verschillende leden welkom geheten. Ook mijn fractie wil haar graag welkom heten. Ik spreek de hoop uit dat er een vruchtbare samenwerking met deze Kamer zal zijn en dat de staatssecretaris daarbij veel wijsheid zal tonen. Deze wijsheid zal zij ook vaak nodig hebben, in ieder geval bij het voorliggende wetsvoorstel.

Dit wetsvoorstel, waarover wij ons vandaag moeten uitspreken, stelt de leden van de fractie van de VVD voor een zeer moeilijke beslissing. In twee schriftelijke ronden hebben de leden van de Eerste Kamer vrijwel kamerbreed hun grote zorg uitgesproken over een aantal facetten van het wetsvoorstel in de vorm waarin het thans voor ons ligt. Mevrouw Grol heeft hierover ook gesproken. Nadat de memorie van antwoord mijn fractie had teleurgesteld, heeft de staatssecretaris in de nadere memorie van antwoord in heldere bewoordingen getracht, uitleg te geven en onze bezwaren weg te nemen. Ik ben haar daar zeer erkentelijk voor, maar er zijn te veel bezwaren bij ons blijven leven om zo maar onze steun aan dit wetsvoorstel te kunnen geven.

Ik moge eerst even in sneltreinvaart de voorgeschiedenis doorlopen. Sinds de notitie "Weer samen naar school" het licht heeft gezien, is er in Nederland een tamelijk ongekende consensus geweest ten aanzien van de speciaal-onderwijsproblematiek. De gedachte om het speciaal onderwijs en het regulier onderwijs zoveel mogelijk dichter bij elkaar te brengen en zelfs te integreren, ontmoette brede instemming en hier en daar zelfs enthousiasme. Minder snelle stigmatisering van kinderen spreekt een ieder aan. Wel was men het erover eens dat een groot aantal randvoorwaarden vervuld moest worden voordat een "Weer samen naar school"-beleid tot een werkelijk succes zou kunnen leiden. Terecht werd oorspronkelijk uitgegaan van vrijwillige samenwerkingsverbanden tussen de beide onderwijssystemen, waarin in nauw overleg met betrokkenen naar het streefbeeld zou worden toegewerkt om primair tot stabilisatie van het aantal speciaal-onderwijsleerlingen te komen en vervolgens tot vermindering van dat aantal. Daartoe werden vooral nascholing en begeleiding van de onderwijsgevers nodig geoordeeld.

De vorming van de samenwerkingsverbanden verliep weliswaar langzaam, maar de ervaringen waren positief en hoopgevend, dit ondanks het feit dat het WSNS-proces een cultuuromslag vereist in beide onderwijssystemen. De beoogde stabilisatie bleek dan ook niet overal zo snel tot stand te komen. Basisscholen moesten immers ervaring

opdoen met de nieuwe aanpak binnen een samenwerkingsverband. De benodigde nascholing die daarbij zou kunnen helpen was aarzelend op gang gekomen of ontbrak geheel, ook als gevolg van een gebrek aan middelen. Juist de beheersing van het budget werd steeds belangrijker voor de overheid, gezien de stijgende kosten voor het speciaal onderwijs. Zoals zo vaak wilde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de beoogde besparing op het speciaal-onderwijsbudget al binnen krijgen nog voordat het WSNS-proces goed en wel gestart was. Daarbij werd – en dit gebeurt in de gewisselde stukken nog steeds – een cirkelredenering toegepast. Immers, stabilisatie kan pas plaatsvinden als de basisscholen over de middelen beschikken om in staat te zijn leerlingen die aangewezen zijn op speciaal onderwijs, zelf op te vangen. Die middelen moeten echter vrijgemaakt worden door de daling van het leerlingental in het speciaal onderwijs en dat kan pas als het basisonderwijs over genoemde middelen beschikt!

Het ontwerp van de startwet "Weer samen naar school" werd niet plenair behandeld maar afgedaan in een commissievergadering vlak voor het verkiezingsreces. De stemming vond wel plenair op 7 april 1994 plaats. De behandeling hiervan leidde tot het inmiddels in het onderwijsveld beruchte amendement-De Cloe/Franssen. Dat amendement wilde, terwijl het zonder de gebruikelijke toelichting was ingediend, de uit het voorontwerp verdwenen regionale verwijzingscommissies herstellen en vond daarvoor steun in de Tweede Kamer. Deze gang van zaken getuigde bepaald niet van vertrouwen van de politiek in het onderwijsveld dat met zoveel loyaliteit en enthousiasme aan zijn opdracht was begonnen.

Bovendien vereist dit een extra financiering waarvoor geen additionele middelen beschikbaar zijn. Tussen haakjes: deze bekostiging en de samenstelling van de RVC's blijven een heet hangijzer. Van de zijde van het ministerie wordt ons een tamelijk ingewikkeld vestzak/broekzak-systeem voorgeschoteld, waarover de staatssecretaris haar licht nog maar eens moet laten schijnen. Leveren de commissies van onderzoek nu wel of niet het geld

voor de RVC's in? Als het geld voor een deel naar de basisscholen gaat, wie garandeert dan dat deze het geld inderdaad voor de commissies van onderzoek gebruiken? Dreigt in dit systeem, hoe dan ook, de expertise van de commissies van onderzoek niet weg te vallen? Hoe denkt de staatssecretaris de objectiviteit van de RVC's te garanderen alsmede de deskundigheid? De RVC's moeten van enkele honderden basisscholen weten welke didactische en pedagogische inhoud en specifieke deskundigheid deze in huis hebben. Dit dient al het geval te zijn tussen 1 augustus 1995 en de teldatum van 1 oktober 1995. Hoe kan 5,5 mln., dat wil zeggen een ton per RVC, daartoe ooit toereikend zijn?

Ik ga verder met het verloop tot op heden van het WSNS-proces. Of liever gezegd: het haperen van het WSNS-proces. Vanaf de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer stopt dat proces. Ladingen protestbrieven en telefoontjes werden over de leden van deze Kamer uitgestort. Er was sprake van een vertrouwenscrisis. Sommige onderwijsorganisaties en besturen-bonden weigerden verdere deelname aan overleg. Andere bleven daar veelal à contra coeur aan deelnemen, maar het oorspronkelijke enthousiasme was verdwenen. De Eerste Kamer, die steeds weer gehouden is te oordelen over doelmatigheid en uitvoerbaarheid van wetgeving, moest zich wel grondig in de materie verdiepen en kon dus uiteraard niet in al te snel tempo het wetsvoorstel afdoen.

Twee schriftelijke ronden waren nodig om deze openbare behandeling voor te bereiden. Met de nodige scepsis werd de memorie van antwoord hier ontvangen. Ook de nadere memorie van antwoord, hoewel gesteld in een ongebruikelijk heldere stijl en begrijpelijke taal, waarvoor ik de staatssecretaris en wellicht enkele ambtenaren gaarne mijn compliment wil maken, nam de bezorgdheid niet weg. De stroom brieven vanuit het verontruste onderwijsveld nam alleen nog maar verder toe, zeker na de publikatie van het concept-besluit inzake de algemene maatregelen van bestuur.

Ik wil niet opnieuw de discussie herhalen over de verschillende bezwaren die wij tijdens de schriftelijke voorbereiding al hebben geuit. Deze zijn door de staatssecretaris voor ons niet overtuigend

weggenomen. Er is nog steeds sprake van een geschonden vertrouwensrelatie met grote delen van het onderwijsveld. Nog steeds acht ik ook de verplichte aansluiting onnodig, niet passend bij een deregulerende overheid en nodeeloos grievend voor het onderwijsveld, gezien zijn loyale medewerking. Met betrekking tot het stabilisatiestreven is het voor mij tevens een vraag in hoeverre de autonome groei van de basisschoolgeneratie daarop van invloed is. Zijn hierover berekeningen gemaakt? De leden van de fractie van de VVD delen bovendien de bezwaren van de Onderwijsraad als geformuleerd in het advies van 18 oktober jongstleden inzake het concept-besluit over de wijziging van de algemene maatregel van bestuur. Mijn collega Grol citeerde hier al uit.

Met name onderschrijven wij het zogenoemde onderwijskundige rapport dat daarin staat. Ik zal er niet uitvoerig op ingaan. De staatssecretaris is er genoegzaam mee bekend. Wel stip ik nog aan dat wij het standpunt van de raad inzake de beroepsmogelijkheid van ouders delen. Zou in plaats van procederen een second opinion niet meer voor de hand liggen? Ik heb nog een vraag. Indien een leerling als speciaal-onderwijsleerling wordt afgewezen, krijgt hij dan in de eigen basisschool wel ambulante begeleiding? Hoe is dat gegarandeerd en wie regelt dat?

Terecht wijst de Onderwijsraad ook op de merkwaardige en onduidelijke positie waarin de scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen – in het onderwijsjargon ZMOK-scholen genoemd – nu gebracht worden. Zij vallen wel onder de RVC's maar ze vallen verder niet binnen het WSNS-proces en ze nemen dus ook geen deel aan het overleg binnen de samenwerkingsverbanden. Tot zover onze bedenkingen.

Toch zouden de leden van de fractie van de VVD, al hun bezwaren ten spijt, ten slotte nog wel aarzelend bereid kunnen worden gevonden hun stem aan dit wetsvoorstel te geven omdat zij een goed verloop van het WSNS-proces, zoals dat in vrijwillige samenwerkingsverbanden tot stand is gekomen, van uitzonderlijk groot belang achten. Maar juist van dat goede verloop kan niets terecht komen als de in het wetsontwerp genoemde datum van 1 augustus 1995 als begin van de

werkzaamheden van de RVC's gehandhaafd wordt. De leden van de VVD-fractie zijn, zoals duidelijk mag zijn geworden, bepaald niet enthousiast over het instellen van de omstreden RVC's. Maar met de Onderwijsraad zijn zij van mening dat deze RVC's als een gegeven politiek feit – de Tweede Kamer heeft dat er nu eenmaal ingebracht – geaccepteerd dienen te worden. Zij het niet zonder meer, want bij een start op 1 augustus 1995 staan die RVC's gezien de tijdsdruk van de teldatum van 1 oktober 1995 en het dan zeker nog gebrekkige zicht op alle basisscholen in hun regio voor een onmogelijke en hopeloze taak en is een falen onvermijdelijk. De Onderwijsraad heeft dat eveneens in een sluitend betoog overduidelijk aangetoond. Het gaat alles ten koste van al die kinderen waar het in het WSNS-proces ten principale om begonnen is en die, in alle gewisselde stukken over structuren en budgettaire noodzaak, volledig uit het zicht dreigen te verdwijnen. Dat kan en mag niet gebeuren!

Bovendien ligt het concept-besluit tot wijziging van de AMvB's nog bij de Raad van State, die zeker niet voor januari, maar wellicht nog later, met zijn oordeel zal komen. Dan dienen de AMvB's, al dan niet gewijzigd of aangepast, nog te worden voorgelegd aan de Tweede en de Eerste Kamer en daarna moeten de RVC's per 1 april worden bemand. Het is en blijft een race tegen de tijd, een ongewenste overhaasting waarvan kinderen het slachtoffer dreigen te worden.

Een belangrijke verbetering zou dan ook het verschuiven van de ingangsdatum van de RVC's zijn. De staatssecretaris zal ongetwijfeld tegenwerpen dat dit zal leiden tot meer leerlingen in het speciaal onderwijs dan gewenst. Maar maakt zij zich dan illusies dat dit bij de beoogde overhaaste invoering van deze RVC's niet het geval zou zijn? Dat wordt hoe dan ook een budgettaire probleempje. Maar daar mogen wij de betrokken leerlingen niet het slachtoffer van laten worden, evenmin als de ouders en de scholen! Je zal als ouder een kind dat speciaal onderwijs behoeft maar meer dan een jaar op een wachtlijst zien geplaatst en als school een onhandelbaar kind tussen de andere leerlingen moeten handhaven! Mijn fractie wijst dit dan ook af.

Mijnheer de voorzitter! Ik rond af. Ik wil in eerste termijn al duidelijk zijn. De staatssecretaris vindt hier een Kamer tegenover zich die met haar de overtuiging deelt dat het WSNS-proces ons aller instemming moet hebben en dat dit proces het waard is, met alle middelen gesteund te worden. Maar laat dat dan weloverwogen en goed voorbereid gebeuren om dat proces niet verder te frustreren maar juist te enthousiasmeren. Iets meer voorbereidingstijd kan ook helpen om te trachten, het vertrouwen van het onderwijsveld, van wier bewonderenswaardige inzet tenslotte alles afhangt, weer te herstellen. De brief die de besturenbonden van de bijzondere scholen over de schending van het oorspronkelijke WSNS-akkoord en de consequenties daarvan voor hun loyaliteit in het WSNS-proces, die de staatssecretaris dit weekeinde heeft ontvangen, maakt nog eens duidelijk hoe belangrijk dat is. Ik doe dan ook een dringend beroep op de staatssecretaris om ons tegemoet te komen en ons een opening te bieden opdat wij niet genooddaakt zullen zijn, het wetsontwerp af te wijzen omdat wij het voorslagnog onvoldoende uitvoerbaar en daarmee ondoelmatig achten. Indien zij daartoe bereid is, zou dat in onze ogen een blijk van weloverwogen wijsheid zijn, waarvoor deze Kamer haar zeer erkentelijk zal zijn.

□

Mevrouw Van Wijngaarden (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Achter de eenvoudige constatering "weer samen naar school" gaat een gigantische reorganisatie schuil in het reguliere en het speciale basisonderwijs. Het vorige kabinet is creatief aan de slag gegaan om de hoge kosten in het onderwijs die veroorzaakt zijn door het toenemende aantal leerlingen in het speciaal onderwijs, tot staan te brengen. Vooral LOM-, MLK- en IOBK-scholen zouden tot integratie met het reguliere onderwijs moeten besluiten. Hoewel in eerste instantie een golf van protest opstak bij het lanceren van dit idee, kwamen voormalig staatssecretaris Wallage en de besturen van speciale scholen, ouders en bonden tot overeenstemming. Zelden heb ik zo'n positieve opstelling gezien van betrokkenen bij zulke ingrijpende voorstellen.

GroenLinks is geen voorstander van uitplaatsen van kinderen die om redenen die niets met inzicht of fysieke mogelijkheden te maken hebben, niet mee kunnen komen in het reguliere onderwijs. Ik noem bijvoorbeeld als reden de hoge werkdruk van leerkrachten. Kan de staatssecretaris mij vertellen hoe hoog op dit moment het ziekteverzuim is onder leerkrachten in het basisonderwijs? Een tweede reden kan de groepsgrootte zijn; 35 kinderen in een groep is momenteel normaal. Voorts kunnen problemen in de woon-, wijk-, werk- of werkloosheidssituatie van ouders een reden zijn waardoor kinderen concentratiestoornissen hebben. De hoge eisen die ouders aan kinderen en scholen stellen, kunnen ten slotte ook een reden zijn.

Het zal duidelijk zijn dat GroenLinks een kritisch voorstander is van het WSNS-beleid. In de huidige omstandigheden blijven LOM-, MLK- en IOBK-scholen in het belang van het kind echter noodzakelijk. Een groot aantal kinderen heeft dankzij LOM-, MLK- of IOBK-scholen een prettige schoolperiode met vaak zeer goede resultaten. Er is veel voor te zeggen als het kwalitatief hoogwaardige onderwijs, de individuele benadering, het uitgekende lesmateriaal van de speciale scholen in het reguliere onderwijs voor alle kinderen toegankelijk zouden zijn.

De vandaag te bespreken startwet, door de nieuwe staatssecretaris onder druk van het amendement van de heren Franssen en De Cloe een tandje hoger ingezet, wordt door alle betrokkenen van kritische kanttekeningen voorzien. Vooral het instellen van regionale verwijzingscommissies zet het onderwijsveld op zijn achterste benen. Het veld is hevig verdeeld en de Eerste Kamer werd bedolven onder protestbrieven. De Nederlandse katholieke schoolraad bijvoorbeeld beticht de staatssecretaris ervan, het wantrouwen in de politiek aan te wakkeren. Door deze maatregel zou zij het proces van samenwerking en overleg tussen WSNS-verbanden ondermijnen. Ziet staatssecretaris Netelenbos dit protest als een laatste stuipreuk van verzuimd Nederland of wordt er terecht gewezen op verlies van deskundige verwijzingen en een behoedzaam plaatsingsbeleid?

Ook de Vereniging van openbaar onderwijs heeft een aantal kritische opmerkingen bij het voorstel. Wij

stellen ons achter haar opmerkingen over het feit dat ouders expliciet genoemd moeten worden als het gaat om het horen van belanghebbenden. Ook zijn wij het eens met haar opmerking dat de mogelijkheid tot een "second opinion" bij een aangrenzende regio moet worden geboden als tot afwijzen wordt besloten. Hoe staat de staatssecretaris hier tegenover?

De invoeringsdatum vraagt een zorgvuldige voorbereiding. Door vast te houden aan 1 augustus 1995 komt de zorgvuldigheid onder grote druk te staan. De tijdsdruk is zo groot, omdat de eerste activiteiten van de RVC zullen worden verricht onder druk van de teldatum van 1 oktober, die zowel voor scholen van het reguliere als het speciale onderwijs cruciaal is. Zou de staatssecretaris kunnen aangeven waarom gekozen is voor 1 augustus 1995 als invoeringsdatum? Juist op dit punt wordt namelijk veel kritiek geuit. Wat zijn de argumenten tegen uitstel van deze datum? Wat is de reikwijdte van het artikel in het officiële publikatie- en voorlichtingsblad Uitleg van het ministerie van Onderwijs, waarin ook de Onderwijsraad pleit voor 1 januari 1996 als invoeringsdatum? De Onderwijsraad stelt zelfs dat invoering van de RVC per 1 augustus 1995 een slechte start is, waarmee niemand gediend is. Graag de reactie van de staatssecretaris hierop.

De systematiek die ambulante begeleiding moet bekostigen, staat volgens ons op drijfzand. Alleen in een ideale situatie, waarin een aantal kinderen wordt teruggeplaatst en de instroom in het speciaal onderwijs wordt verminderd, zal dit gaan werken. Ambulante begeleiding is een van de voorwaarden om een verminderde uitstroom naar het speciaal onderwijs te bewerkstelligen. Op welke wijze gaat de staatssecretaris het aantal ambulante begeleiders vergroten? Hoe wordt dit dan betaald?

In de praktijk ontstaan lange wachtlijsten, doordat speciale scholen gedwongen zijn tot stabilisatie van het leerlingenaantal op het niveau van 1992. Dit zou eveneens leiden tot meer aanmeldingen bij zogeheten ZMOK-scholen, waardoor ook bij deze scholen wachtlijsten ontstaan van kinderen die mogelijk anderszins daar niet thuishoren. De hierdoor ontstane schrijnende situaties, kinderen die soms maandenlang thuis moeten

blijven, schreeuwen om een oplossing. Welk antwoord krijgt de moeder die zo graag haar gehandicapte kind het sinterklaasfeest op school wil laten vieren? Graag uw antwoord hierop.

□

De heer **Veling** (GPV): Mijnheer de voorzitter! Ik spreek mede namens de fracties van de SGP en de RPF.

Onderwijs aan en begeleiding van kinderen met bijzondere moeilijkheden en beperkingen is zwaar en vraagt grote betrokkenheid, aandacht en deskundigheid. De problemen zijn vrijwel altijd bijzonder complex. Niet zelden strekken die complicaties zich uit tot de thuissituatie. Er is daarom een soort natuurlijke neiging van betrokkenen in dat werk om een aparte leer- en opvoedingssituatie te creëren die meer is toegesneden op de situatie van dat specifieke kind. Iedereen die ervaring heeft met de opvang van kinderen met bijzondere problemen, weet hoe immens het gevoel van bevrijding kan zijn als een leerling, soms na een lange en treurige voorgeschiedenis, zich weer een beetje gelukkig voelt, weer wat kan meedoen met anderen, wat meer reden krijgt voor wat zelfrespekt.

Maar daardoor ontstaat ook een moeilijkheid. Het speciaal onderwijs gaat dan groeien. Er zal nauwelijks een natuurlijke grens aan die groei zijn. Dat blijkt uit de cijfers en ook inhoudelijk is dat te begrijpen. Daar wil ik nu de nadruk op leggen. Er zijn immers doorgaans heel goede redenen om een speciale opvang te creëren voor een leerling met bijzondere moeilijkheden.

In de memorie van antwoord aan onze Kamer wordt mijns inziens de aard van die dynamiek niet steeds goed getaxeerd. Daarin wordt namelijk gesproken over een "negatieve spiraal", doordat de groei van het speciaal onderwijs het budget voor het reguliere onderwijs onder druk zet, zodat de basisscholen minder mogelijkheden hebben om leerlingen met bijzondere moeilijkheden op te vangen en dus sneller verwijzen naar het speciaal onderwijs, dat dan natuurlijk weer een groei-impuls krijgt.

Daar zal wel iets van waar zijn, maar naar mijn overtuiging is de groei van het speciaal onderwijs niet het gevolg van een al dan niet gedwongen afschuiving van moeilijke leerlingen vanuit het

regulier onderwijs. Integendeel, het is vaak juist de grotere aandacht voor de bijzonderheid van kinderen in de reguliere basisschool, die zicht geeft op de aard van de problemen en ook op mogelijkheden om de opvang te verbeteren wanneer daar de ruimte voor bestaat door een specifieke begeleiding, of door opvang in een specifieke orthopedagogische of orthodidactische situatie. Verwijzing heeft, dat is mijn stelling, doorgaans geen negatieve motieven, maar op het kind gerichte, positieve motieven.

Ik merk iets van dit proces in de school waar ikzelf werkzaam ben. Onze scholengemeenschap kent een IVBO-afdeling, waar onder andere heel wat leerlingen uit het speciaal onderwijs worden toegelaten. De mensen die in het IVBO werken, ontdekken dag in dag uit hoeveel bijzondere aandacht hun pupillen nodig hebben, juist ook in onderscheid met de andere leerlingen in de school. Een deel kan met wat individuele aandacht het VBO-programma wel volgen. Maar er is een categorie leerlingen waarvoor de redenen zich opstapelen om hen apart te behandelen, om een leersituatie te scheppen die toch weer los staat van het overige onderwijs. Het gaat hierbij om positieve redenen, om het belang van het kind. Dat merk je voortdurend.

Maar, zeggen wij dan binnen de school, er is ook een andere kant. Er zijn ook redenen om de verbinding met het overige onderwijs open te houden. Je wilt toch niets liever dan dat jonge mensen ter voorbereiding op een plaats in de samenleving, hoe moeizaam dat vaak toch al zal zijn, in die brede gemeenschap leren functioneren. Dat vraagt voortdurend afwegingen. Soms ontstaan spanningen binnen de school. Dat zijn spanningen die wij niet willen ontlopen, omdat ze eigen zijn aan de vorming van leerlingen die, hoe je het ook wendt of keert, buitenbeentjes zijn.

Waarom probeer ik hier vandaag een beeld te schetsen van de praktijk van het onderwijs voor leerlingen met bijzondere moeilijkheden? Misschien vertel ik helemaal niets nieuws. Maar ik doe dat om te adstrueren dat de diagnose waarop de huidige voorstellen gebaseerd zijn, hoogstens voor de helft klopt, en dat de voorgestelde remedie daarom naar mijn overtuiging niet

goed is. Dat die diagnose maar half klopt, heb ik daarnet aangegeven. Er wordt gesuggereerd dat het reguliere onderwijs te snel verwijst en het zich daardoor wat gemakkelijker maakt dan misschien nodig is. Er is een probleem wanneer het speciaal onderwijs ongelimiteerd groeit. Maar de oorzaak ligt niet in die snelle verwijzing uit het reguliere onderwijs. Er zijn globaal genomen goede redenen voor een verwijzing.

Overigens betoogt de regering ook herhaaldelijk dat de toelating tot het speciaal onderwijs niet onverantwoord is geweest. Dit betoogt de regering onder andere in antwoord op vragen van collega Redemeijer. In dit verband komt de goede helft van de diagnose naar voren. Door de strikte systeemscheiding van regulier en speciaal onderwijs worden kansen gemist om een balans te zoeken, een balans tussen de wens om een aangepaste leeromgeving voor een kind te scheppen en het belang van een open verbinding met een bredere groep van leerlingen. De waarde van een grensdoorbrekend systeem waarin de afwegingen geïntegreerd moeten plaatsvinden – daar ontkom je niet aan – en waarbij de baten en de lasten van elke mogelijke uitkomst van afwegingen samen worden gedeeld, ervaar ik in mijn eigen school. En het was ook de inzet van "Weer samen naar school". Dat waardeer ik zonder meer positief. Want een geïntegreerd systeem dwingt tot een geïntegreerd beleid en een afweging van die subtiele balans, waar ik het over had.

De goede helft van de diagnose heeft duidelijke gevolgen voor het beleid. Probeer te bereiken dat regulier en speciaal onderwijs samen de verantwoordelijkheid voor hun gezamenlijke leerlingenpopulaties op zich nemen. De toenmalige staatssecretaris van Onderwijs sloeg deze weg ook in. Hij ging met de onderwijsorganisaties om tafel zitten en sloot een akkoord waarin die gezamenlijke verantwoordelijkheid tot uitdrukking kwam. Er volgde een streefbeeld, een voornemen om in 1997 te gaan evalueren, er werd steun georganiseerd door een stuurgroep. So far, so good.

Maar toen meenden wetgevende instanties dat er meer druk op de ketel gezet moest worden. Ik vind dat onbegrijpelijk. De regering wilde snel een nieuw, geïntegreerd schooltype invoeren, waarbij de minister de mogelijkheid zou krijgen om

geldende onderwijswetten buiten werking te stellen. En ook als was er een vrijwel dekkend patroon van vrijwillige samenwerkingsverbanden ontstaan, er moest toch een wettelijke verplichting komen. De Tweede Kamer wilde nog een extra instrument scheppen om de toegang tot het speciaal onderwijs te bewaken, de RVC. Waarom moest dat allemaal? Het was natuurlijk nog geen 1997 en de beoogde stabilisering was landelijk gezien in ieder geval al in zicht. Was men er dan toch niet gerust op? Uiteraard waren er regionale verschillen, er waren verschillende soorten onderwijs en niet overal was de samenwerking al uitgebouwd. Maar een reden voor aanvullende, dwingende, centraal ingerichte instrumenten, ik kan dat met de beste wil van de wereld niet inzien. Hier is naar mijn taxatie sprake van een overmatige geldingsdrang van een groot deel van de wetgevende macht. Laten wij hopen dat de Eerste Kamer vrij blijft van die kwalijke neiging.

Het is duidelijk dat ik bezwaren heb tegen het voorliggende wetsvoorstel. Ik spits deze wat concreter toe op twee punten. Het eerste punt heeft te maken met ons stelsel van onderwijs waarin de vrijheid van onderwijs zo'n belangrijke hoeksteen is. Vervolgens ga ik nog iets zeggen over de RVC's.

Ik wil nog even wijzen op het punt – ook mevrouw Grol sprak daarover – dat de verplichte aansluiting van scholen bij samenwerkingsverbanden geen kans op ontsnapping biedt wanneer er binnen de eigen richting geen samenwerkingsmogelijkheden bestaan. Ik vind dat niet goed. Gesteld dat het een groot probleem zou zijn, dan moeten daarvoor mogelijkheden blijven.

Dan die voorgeschreven RVC's. Deze organen, die niet alleen de toegang tot het speciaal onderwijs bewaken maar ook een zwaarwegende adviestak hebben voor overstap naar een andere basisschool, zullen dus niet richtingsgevoelig kunnen functioneren. Het zijn aan regionaal functionerende schoolbegeleidingsdiensten georganiseerde organen. Ik vind dat een probleem.

Nu even ervan uitgaande dat die RVC's er zullen komen, heb ik nog bezwaren en vragen. Het eerste bezwaar is dat zelfs in het voorgenoemen besluit inzake de RVC's geen bepaling opgenomen is, dat die

commissie het recht van ouders op keuze van een school van een bepaalde richting zal eerbiedigen. Ik vind dat dit op zijn minst in het besluit moet worden opgenomen.

Mijn vraag betreft onderwijs-richtingen die landelijk opereren en dus te klein zijn om regionale schoolbegeleidingsdiensten te hebben. Als de RVC's worden ingesteld, is het uiteraard van groot belang dat die commissies hun veld goed kennen. Dat zou er naar mijn idee voor pleiten dat samenwerkingsverbanden die vanwege de keuze van een bepaalde richting bovenregionaal opereren, toch met niet meer RVC's te maken krijgen dan strikt nodig is. Als het slecht wil, zouden deze samenwerkingsverbanden met vijf of mogelijk méér RVC's te maken kunnen krijgen, omdat zij bovenregionaal opereren. Is de staatssecretaris bereid het mogelijk te maken dat in deze situatie een RVC van de regio waarbinnen de betrokken school voor speciaal onderwijs is gevestigd, wordt aangewezen voor meldingen uit de kring van de in dat verband georganiseerde scholen? Dat heeft het grote voordeel dat zij, wanneer zij niet wil toelaten tot het speciaal onderwijs, een veel gericht en deskundiger advies kan geven over een basisschool die meer mogelijkheden biedt dan de basisschool waarop het kind zit.

Voorzitter! Mijn bezwaren tegen de wettelijke regeling die deze RVC's in het leven roept, komen natuurlijk mede voort uit het principe van vrijheid van onderwijs. Ik heb echter nog andere bezwaren en wel van een meer principiële aard dan die ik vanmiddag gehoord heb. Ik vind dat in de hele opzet van die RVC's iets tweeslachtigs zit. Samenvattend zou je kunnen zeggen, dat het van tweeën één is: of zij zijn overbodig of zij deugen niet. Ik bedoel daarmee dat, als de RVC's gewoon toezicht houden op de toelating tot het speciaal onderwijs, een beetje een inspectierol vervullen, het de vraag is, wat hun meerwaarde is ten gunste van de stabiliseringsdoelstelling. Die is er naar mijn idee niet, zeker niet in een situatie waarin actieve WSNS-verbanden de plaatsingsmogelijkheden binnen het reguliere onderwijs steeds serieus overwegen. En dat zullen zij doen in die zorgplannen. Wat is de meerwaarde van die RVC's als zij zo functioneren? Ze hoeven dan naar

mijn idee helemaal niet! En – dat is de tweede mogelijkheid – als RVC's de instroom in het speciaal onderwijs extra moeten indammen, rijzen meteen alle vragen van onderwijskundige en pedagogische aard die ons in zo talrijke mate uit het veld hebben bereikt. Wordt de RVC dan niet noodzakelijkerwijs een afstandelijke bestuurlijke organisatie die opereert met de gedachte aan quota in het achterhoofd, gewoon omdat zij ervoor is? Dus overbodig of schadelijk? Ik zou wensen dat de RVC's overbodig waren maar ik ben bang dat zij schadelijk worden! Zij worden niet voor niets door de staatssecretaris als zo belangrijk voor het bereiken van het streefbeeld voorgesteld?

De RVC's lijken ook zichzelf te moeten bekostigen, namelijk uit de stabiliseringsopbrengst. Er werd net een compliment gemaakt voor het taalgebruik in de memorie van antwoord. De ambtenaar die deze term heeft bedacht, zou misschien toch eens een functioneringsgesprek moeten hebben. Stabiliseringsopbrengst is dus de opbrengst van het effect van die indammende werking van de RVC's in de richting van het speciaal onderwijs. Die RVC's moeten zich uit die stabiliseringsopbrengst bekostigen. Ik vind dat geen geruststellende gedachte; niet geruststellend met het oog op het functioneren van die RVC's, maar nog bedenkelijker met het oog op de garantie van goede zorg voor de leerlingen. Ik stel in dit verband een simpele vraag. Is de opvang van een leerling met bijzondere moeilijkheden in het reguliere onderwijs goedkoper dan in een school voor speciaal onderwijs? Je kunt natuurlijk door de bekostigingsregels ervoor zorgen dat het zo is. Reëel is het naar mijn idee maar ten dele. Het opvangen van leerlingen met complexe moeilijkheden in een reguliere klas vraagt veel voorzieningen. Het kan, het heeft grote voordelen, maar het kan niet voor niks, het vraagt veel, zowel materieel als in de begeleiding. Het kan voordeliger zijn deze kinderen met elkaar in een aparte groep op te vangen.

Mijnheer de voorzitter! Ik rond af. Wij zijn ongelukkig met dit voorstel op inhoudelijke gronden. Daarbij komt nog – daarover is reeds eerder gesproken – dat wij het eigenlijk niet behoorlijk vinden als de wetgever nog niet halverwege een afgespro-

ken periode van vernieuwing op basis van vrijwilligheid, gaat inbreken van vergaande en verplichte nieuwe regels. Ik ben erg nieuwsgierig naar de reactie van de staatssecretaris.

□

De heer **Schuyter** (D66): Voorzitter! Ook mijn fractie wil graag beginnen met een woord van welkom aan de staatssecretaris. Als ik goed heb geteld, zit de regering 100 dagen. Dan is het speekwartier over en begint de les weer. In de les kun je heel veel wijsheid opdoen. De heer Van Boven heeft dat ook al gezegd. Ik wens de staatssecretaris die wijsheid toe, zeker ook vandaag.

De conceptwet die in de wandeling "Weer samen naar school" is gaan heten, heeft in deze Kamer een langere geschiedenis dan voor ons gewoon is. Ruim een half jaar heeft de voorbereiding geduurd, tot aan dit plenaire debat. Dat is vooral opmerkelijk omdat het een conceptwet betreft die in principe op brede steun kon rekenen, zowel van de mensen in de praktijk als van de politiek. Wat is er gaandeweg misgegaan? Immers, van de brede steun uit het onderwijsveld is, gezien de honderden reacties die wij hebben ontvangen, niet veel meer over. Dat is ernstig omdat zonder de medewerking van velen op het terrein van het speciaal onderwijs niet veel succes kan worden behaald.

Mijn fractievoorzitter, de heer Vis, heeft vorige week bij de algemene beschouwingen gewezen op het verschuiven dat nogal wat initiatiefwetten moeilijk uitvoerbaar blijken. Dit wordt in deze Kamer wel onderkend, doch de politisering van deze Kamer maakt het steeds lastiger hier de weging op basis van doelmatigheid en uitvoerbaarheid te kunnen maken. Een verschijnsel dat daarmee verband houdt, zijn ook de last minute amendementen uit de Tweede Kamer die, zonder enig overleg met het veld en zonder advisering – bijvoorbeeld van de Raad van State – in de wet een plaats krijgen. Het zijn veelal die wijzigingen waartegen men dan te hoop loopt en het heil bij deze Kamer zoekt.

De nu ter tafel liggende wet is daarvan een mooi voorbeeld. Zoals door de staatssecretaris op blz. 4 van de nadere memorie van antwoord nog eens wordt uiteengezet, heeft de

toenmalige staatssecretaris Wallage de regionale verwijzingscommissies waarover de commotie in hoofdzaak gaat, in de wet opgenomen. Op basis van adviezen van de Onderwijsraad, de Raad van State en vooral ook op basis van overleg met het onderwijs zelf, zijn de artikelen die de verwijzingscommissies betreffen, bij nota van wijziging uit de wet gehaald. Daarvoor in de plaats zouden centrale indicatiecommissies worden ingesteld in de regio's waar dat nodig is. Die regionale differentiatie is essentieel, want duidelijk is wel geworden, dat er regionaal heel grote verschillen zijn. Bovendien zouden de commissies van onderop worden samengesteld, door de werkers zelf. Bij de behandeling van de wet in de Tweede Kamer is deze harmonie weer geheel te niet gedaan, doordat men via een amendement plotseling het oude wetsvoorstel, dus het wetsvoorstel met de bepaling over de regionale verwijzingscommissies, in ere herstelde.

Verbazing heeft daarbij gewekt, dat minister Ritzen, in wiens portefeuille het onderwerp inmiddels was beland, op geen enkele wijze aan de overzijde heeft gewaarschuwd voor de problemen die er zouden komen als de Kamer het resultaat dat in onderling overleg was bereikt via amendering zou gaan verstoren. Dat is als kwetsend ervaren en heeft tot reacties geleid, waarbij de overheid weer eens als onbetrouwbaar is afgeschilderd. De huidige staatssecretaris, mijnheer de voorzitter, komt het compliment toe, dat zij, althans in de nadere memorie van antwoord, op 18 oktober een oprechte poging heeft gedaan om het veld gerust te stellen en een rustige weloverwogen toon aan te slaan. Dat neemt niet weg, dat ook in dat antwoord naar het oordeel van onze fractie de echte overtuigingskracht ontbreekt als het gaat om de instelling van de regionale verwijzingscommissie.

De hele materie is op dit moment in een prestigediscussie uitgemond. Zelfs als hier de wet zou worden aangenomen, betekent dat weinig goeds voor de uitvoering van die wet. Het beste zou natuurlijk zijn om de bepaling over de regionale verwijzingscommissie nu niet in te voeren, maar ten minste een jaar uitstel in te bouwen om te bezien of zij daarna wellicht toch in een of andere vorm nodig is. Dat kan blijken

nadat met het veld besproken is op welke wijze invoering de meeste kans van slagen biedt. Het is tenslotte niet de eerste keer, dat regelgeving op dit terrein geen of zelfs een tegengesteld resultaat heeft gehad en uit dat gegeven moeten toch lessen te trekken zijn. Ziet de staatssecretaris mogelijkheden om uit de impasse te komen? Tot welk gebaar of compromis is zij in staat? Is het prestige over en weer werkelijk zo hecht verankerend, dat zij geen mogelijkheden ziet om bij de Tweede Kamer een novelle voor datumwijziging in te dienen, terwijl in die novelle een jaar uitstel wordt bepleit als een absoluut minimum om de zaak nog enigszins in de hand te houden? Met andere woorden: laat ze deze Kamer geen andere mogelijkheid dan de wet aan te nemen of te verwerpen in de wetenschap dat geen van die twee mogelijkheden bevredigend is?

Voorzitter! Ik heb de studie over de integratie van leerlingen uit het speciaal onderwijs in het reguliere onderwijs in zes landen van Meijer, Pijl en de Brit Hegarty nog niet kunnen lezen, maar de Volkskrant van 2 november gaf er in een redactioneel commentaar een korte samenvatting van. De conclusie is, dat alle onderzochte landen worstelen met hetzelfde vraagstuk en dat de oplossingen heel moeizaam tot stand komen. Zijn zij er eenmaal, dan blijken zij vaak niet te werken. De studie toont aan, dat in Nederland de meeste leerlingen, namelijk 4%, naar het speciaal onderwijs gaan. Boeiend is ook te lezen, dat dit verschijnsel blijkt samen te hangen met de graad van bevolkingsdichtheid. Wij kunnen het ook in ons land waarnemen als wij letten op de aantallen per regio.

In Zweden gaat minder dan 1% naar het speciaal onderwijs maar, zo wordt er direct aan toegevoegd, de integratie in het basisonderwijs is ook in dat land verre van geslaagd. Het experimenteren op de basisschool met speciale klasjes is niet van gevaar ontbloot. Niet alleen werkt dit ten minste even stigmatiserend als een verwijzing naar een school voor speciaal onderwijs, maar bovendien is het gevaar groter dat de kinderen onderwerp worden van pesterijen en geweld. Juist omdat dit laatste ineens bijzondere aandacht heeft gekregen, dient ervoor gewaakt te worden dat het beleid van de overheid niet stimulerend werkt op

het verschijnsel pesten en geweld op scholen. Hoewel uit het artikel in de Volkskrant blijkt, dat er geen reden is om optimistisch te zijn over welke maatregel dan ook, worden toch in de studie enkele suggesties gedaan die tot verbetering van de situatie zouden kunnen leiden.

Ten eerste moet de gewone leerkracht, om die term te gebruiken, de eindverantwoordelijkheid hebben voor alle leerlingen, dus zelfs na verwijzing. Ten tweede moet de overheid niet gemakkelijk komen tot het verstrekken van extra geld als kinderen als hulpbehoevend worden bestempeld. Op die manier creëert men immers een belang bij onderwijzers. Als wij deze twee uitkomsten van de studie bezien in het licht van deze wet, valt er ook inhoudelijk nog wel wat te verbeteren. Het is bijvoorbeeld in dat perspectief zeer de vraag of het wel zo verstandig is het regulier onderwijs extra middelen toe te wijzen indien het kinderen niet doorverwijst. Dat kan weleens faliekant verkeerd uitpakken. Graag krijg ik een reactie van de staatssecretaris op dit punt.

Voorzitter! Op 25 oktober publiceerde de Staatscourant een samenvatting van het advies van de Onderwijsraad naar aanleiding van de ontwerp-AMvB. Dat advies komt erop neer, dat zelfs met opnemings van de bepaling over de regionale verwijzingscommissies in de wet er toch nog een verandering van ingangsdatum via een novelle nodig is en wel omdat het voorstel om de RVC's op 1 augustus met hun werkzaamheden te laten beginnen op gespannen voet staat met de zorgvuldigheid die bij de invoering betracht dient te worden met het oog op de belangen van de kinderen en de ouders. Bovendien is het, nu gekozen is voor een administratieve en volgens velen ook bureaucratische formule, noodzakelijk om regels te geven voor de manier van werken en daarbij aan te geven op basis van welke gegevens in het onderwijskundig dossier tot een oordeel wordt gekomen. De Onderwijsraad vindt, dat het dossier een gedetailleerde rapportage dient te bevatten van de leergeschiedenis en het gedrag van de leerlingen. Verder dient er in te zijn aangegeven welke maatregelen genomen zijn op basis van de gesignaleerde problemen. Daarnaast acht de raad het creëren van een second opinion nodig. Ja, dat zijn

alleszins redelijke verlangens als gekozen wordt voor beslissers die het kind zelf niet meer hoeven te zien. Mijn fractie zou het op prijs stellen, indien de staatssecretaris ingaat op de opmerkingen van de Onderwijsraad en daarbij de vraag in de beschouwingen betreft of het, als er toch een novelle nodig is, niet verstandig zou zijn de hele materie van de RVC's nog eens te bezien. Tenslotte opent het advies van de Onderwijsraad met de mededeling, dat bekend mag worden verondersteld, dat hij de instelling van de RVC's een ongelukkige aangelegenheid vindt, maar er nu maar van uitgaat, dat de Eerste Kamer het wetsontwerp zal aanvaarden. Uit het voorgaande moge blijken, dat wij zo ver nog niet zijn.

Voorzitter! Het is ook nodig op deze plek aandacht te vragen voor de kwestie van de wachtlijsten. Ook daarover is al heel wat te doen geweest. De staatssecretaris heeft in haar nadere memorie van antwoord op 18 oktober geschreven, dat zij de inspectie om nadere gegevens zou vragen om vervolgens in overleg met het procesmanagement de oorzaak en de achtergronden van de wachtlijstproblematiek nader te verkennen. Is in dat verband in de afgelopen zes weken nog actie ondernomen en, zo ja, wat zijn dan de resultaten?

In de memorie van antwoord is de staatssecretaris naar onze smaak wel erg vlug met enerzijds de melding dat de gegevens zich niet laten vergelijken met die van voorgaande jaren en anderzijds de melding dat de stabilisatie-inspanning over het algemeen niet is gerealiseerd door het creëren van wachtlijsten. Het begrip "over het algemeen" is daarbij trouwens veelzeggend. Het gaat hier om een kernkwestie en het ware beter daarover eerst uitsluitsel te hebben alvorens volgende stappen op het wetgevingstraject worden gezet.

In dit kader past ook de vraag of de staatssecretaris ouders eigenlijk de garantie kan geven dat de extra hulp op de basisschool daadwerkelijk kan worden geboden. Als ik goed ben geïnformeerd wordt daarover de volgende maand met de Kamer aan de overzijde gedebatteerd omdat die garantie allerm minst zeker is. Als die garantie er niet is, is de kans dat het hele proces volledig mislukt, behoorlijk groot geworden.

Voorzitter! Uit het voorgaande kan duidelijk worden, dat wij vooralsnog kritisch over dit wetsontwerp denken alsmede over de wijze waarop de regering is omgegaan met afspraken met het veld. Dat neemt niet weg, dat ook de honderden reacties uit het onderwijsveld zelf iets beklemmends hebben. Dat ligt niet aan de toon, want die is over het algemeen ingetogen en waardig. Het zit hem vooral in het gemak waarmee het veld van oordeel is, dat allereerst de kwaliteit komt en dan pas de vraag naar de betaalbaarheid. Die houding krijgt onrealistische trekken. Het probleem waarmee de regering te maken heeft, wordt door ons ten volle onderkend en de omvang van het speciaal onderwijs moet terug, zeker ook om budgettaire redenen. Open-eindregelingen hebben we op tal van plaatsen vaak ingevoerd zonder daarbij de budgettaire mogelijkheden als randvoorwaarden aan te geven. Dat beleid moet worden teruggedrongen, ook in het speciaal onderwijs. De mededeling dat wij er gewoonweg niet meer voor over hebben dan dit of dat bedrag, kan op tal van terreinen en zeker ook hier louterend werken. De staatssecretaris geeft zelf aan dat er ook een mogelijkheid is dat door de instelling van RVC's geen sprake zal zijn van een daling, maar wellicht zelfs van een stijging. Zij acht die kans klein maar mijn fractie heeft daar toch aarzelingen bij. Immers, op grond waarvan zou de RVC tot andere conclusies moeten komen dan degenen die het dossier maken? Men heeft geen enkel ander instrument en tot eigen onderzoek komt men niet, want dat is de bedoeling niet. Mijn fractie ziet veel liever dat een beleid in gang wordt gezet waarbij budgettaire randvoorwaarden worden gesteld, maar waarbij de wijze waarop een en ander wordt ingevuld vervolgens in belangrijke mate aan het veld zelf wordt overgelaten. Voor het speciaal onderwijs speelt de regio daarbij uiteraard een belangrijke rol.

Wellicht is het toch nodig om vanuit dit uitgangspunt de mogelijkheid van quotering opnieuw onder ogen te zien. Ik weet natuurlijk wel dat die weg onder staatssecretaris Ginjaar niet erg succesvol is geweest, maar dat kwam door het ontbreken van wettelijke kaders en doordat de financiële randvoorwaarden niet goed de grenzen aangaven. Mijn fractie zou een poging in die

richting toch nog wel eens willen wagen, omdat hiermee de mogelijkheid wordt geboden om op dit moeilijke terrein de uitvoering bij de direct betrokkenen te leggen. Het aan de orde zijnde wetsvoorstel doet dat in onvoldoende mate en dat is de oorzaak van veel commotie en kritiek. Wij wachten met bijzondere belangstelling het antwoord van de staatssecretaris af. Als niet iedere deelnemer aan het debat zich ingraaft in eenmaal ingenomen stellingen, is het misschien toch mogelijk, vandaag een stap verder te komen. Ook de staatssecretaris nodig ik daar van harte toe uit.

□

De heer **Redemeijer** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ook ik begin mijn bijdrage met woorden van welkom aan het adres van de staatssecretaris. Ik spreek daarbij de hoop en de verwachting uit dat wij met een "open mind" kunnen discussiëren en dat de verhoudingen gekenmerkt zullen worden door goede ontmoetingen, waarbij wij proberen, er samen uit te komen.

Alvorens met mijn echte bijdrage aan dit debat te beginnen, heb ik er behoefte, een gedichtje van Willem Wilmink – ook een Twent zoals men misschien weet – voor te lezen, waarin mijns inziens feilloos de gevoelens van een kind met leerproblemen op een gewone school worden weergegeven.

De klok gaat me te vlug
Nu al tijd? Nu al naar binnen?
't Hoef voor mij nog lang niet, hoor.
Maar de school gaat al beginnen,
en we gaan de schooldeur door
achter meester's brede rug.

De klok gaat mij te vlug.
Ja. Te vlug. En als ik meedoe
aan een leuke rekenles,
nou. Dan ben ik aan som 2 toe,
en de rest is aan som 6.
En dan gaat ineens de bel.

De klok gaat mij te snel.
Soms vertelt de meester grappen,
en dan lacht de hele klas.
Ik kan dat zo gauw niet snappen:
's Nachts in bed, dan lach ik pas.
Dan begrijp ik alles wel.

De klok gaat mij te snel.
Alles wat de anderen kunnen,
kan ik ook. Maar ik ben traag.
't lijkt wel of ze 't me niet gunnen
als ik ook een keer wat vraag:
'k Hoor gelach achter mijn rug.

De klok gaat mij te vlug.

Mijnheer de voorzitter! In de considerans wordt een dubbele doelstelling van het wetsvoorstel aangegeven, die een aantal vragen oproept. Ten eerste staat er dat het met het oog op de voorgenomen ontwikkeling van het primair onderwijs wenselijk is om de basisscholen beter toe te rusten teneinde meer kinderen in dit onderwijs te kunnen opvangen. Ten tweede lees ik dat het met oog op die toerusting noodzakelijk is, het aantal leerlingen op de LOM-, de MLK- en IOBK-scholen ten minste te stabiliseren.

De eerste overweging is een onderwijsinhoudelijke en de tweede een financieel-beheersmatige. Zien wij dat goed? Door die twee doelstellingen met elkaar te verbinden, is het wetsvoorstel tweeslachtig geworden. Is er nu sprake van een onderwijskundig proces dat bevorderd moet worden of toch van een financieel-beheersmatig probleem? De minister mag dan in de memorie van antwoord schrijven dat WSNS geen bezuinigingsdoelstelling heeft – dat hadden wij overigens ook niet gesteld – het proces moet wel vrijwel budgetair-neutraal verlopen. Ik laat de tijdelijke extra rijksinvestering van f 28 per leerling buiten beschouwing, hoe waardevol die op zichzelf ook is.

Voorzitter! Maar hierdoor ontstaat wel een cirkelredenering. Eerst moet het leerlingenaantal in het speciaal onderwijs dalen en het daarmee vrijkomende geld wordt dan ingezet om de opvangcapaciteit van het basisonderwijs te vergroten. Het speciaal onderwijs kan en gaat macro niet terug omdat het basisonderwijs nog onvoldoende is toegerust. Ik wijs op de wachtlijst-problematiek.

Naar ons gevoel moet een dergelijk proces, dat alle waardering en steun verdient en waarin door veel scholen al veel aan inzet is geïnvesteerd, niet gelijktijdig met een financieel-beheersmatig plaatje worden belegd. Als de bewindslieden zo'n gewenst proces in gang zetten, moet de goede volgorde worden gekozen. Het basisonderwijs beter toerusten, zal, al zal dat enige tijd vragen, leiden tot minder verwijzingen naar het speciaal onderwijs. De staatssecretaris kiest mijns inziens daarom voor de verkeerde volgorde. Ik verwijs naar pagina 2 van de nadere memorie van

antwoord. Het was overigens een verademing om die te lezen. Je hoeft het niet met de inhoud eens te zijn, maar de wijze waarop het proces is geschilderd, heeft diepe indruk op mij gemaakt.

In die passage staat "Basisscholen zullen daadwerkelijk de effecten ervaren van verminderde verwijzing in versterkte toerusting". Wat wordt daarmee bedoeld? Misschien kan de staatssecretaris tegelijkertijd duidelijk maken of dit veranderingsproces niet erg kwetsbaar is of wordt. Immers, daar waar goed gewerkt wordt in het basisonderwijs en als gevolg daarvan minder verwijzingen plaatsvinden, krijgen de scholen steeds meer hulp van het speciaal onderwijs. Daar waar die ontwikkeling niet zo snel verloopt – om wat voor reden dan ook – blijven de basisscholen van deze hulp verstoken.

In dit geheel is door amendering het fenomeen "Regionale verwijzingscommissie" of RVC geïntroduceerd. Uit de reacties uit het veld blijkt dat niemand daarop zat te wachten. De commotie is ongelooflijk groot en bestaat nog steeds. De vele tientallen brieven, de telefoontjes en de commentaren van de diverse onderwijsorganisaties bewijzen dat. Het gaat ons niet om het instituut RVC. Voor alle duidelijkheid: mijn fractie kan geen argumenten bedenken waarom in het speciaal onderwijs niet zou kunnen wat elders in de samenleving qua zorgvoorzieningen wel normaal is. Ik wijs op de indicatiecommissie bejaarden en de commissie inzake de jeugdhulpverlening. Het gaat ons om het moment waarop, de argumentatie waarmee en het proces waarbinnen dit fenomeen geïntroduceerd is. Op pagina 1 van de nadere memorie van antwoord schrijft de staatssecretaris dat tussen de RVC en de stabilisatiekwestie een inhoudelijke samenhang bestaat. Dat suggereert dat de RVC bedoeld is om de stabilisatie te realiseren – misschien zelfs af te dwingen, dus een beheersinstrument – terwijl zij naar ons oordeel het sluitstuk van een proces van leerlingenzorg moet zijn. Hierbij zijn alleen de vragen aan de orde: zijn de procedures juist geweest en is wel alles gedaan?

Ik ga nog even door met het instituut RVC. In het nader voorlopig verslag is onzerzijds twijfel gerezen of het takenpakket dat bij de concept-AMvB aan de RVC's wordt

gegeven, met een zo minimale toerusting – globaal f 100.000 – per RVC in de praktijk kan worden uitgevoerd. Ik laat daarbij de samenwerkingsverbanden, waar duidelijk al minder verwijzingen plaatsvinden, buiten beschouwing, omdat in die gevallen naar mijn gevoel een RVC veelal slechts een goedkeurend stempel hoeft te zetten. Uit de wettekst blijkt echter dat een RVC beoordeelt of plaatsing van een leerling in het speciaal onderwijs noodzakelijk is. Bij een negatief advies adviseert de commissie over een eventuele verwijzing naar een andere basisschool en over de wijze waarop die leerling begeleid moet worden. Daartoe moet een RVC op de hoogte zijn van het zorgbeleid en daarmee van de zorgcapaciteit van de scholen in de regio. Het antwoord op de tot twee keer toe gestelde vraag of een RVC de gestelde taken kan uitvoeren, is "ja". Ik ben zo vrij, te zeggen – de praktijk redelijk kennend – dat het antwoord "nee" moet zijn. Ik heb overigens ook de indruk dat de Tweede Kamer haar fiat aan de RVC heeft gegeven onder voorwaarde dat de randvoorwaarden vervuld moeten zijn. Met deze minimale optuiging is daar absoluut geen sprake van. Voor ik op dit punt tot een afronding kom, nog enkele technische vragen. Ik bied mijn verontschuldigen ervoor aan dat ik deze niet tijdens de schriftelijke voorbereiding heb gesteld. "Werkende weg", liep ik ertegen aan.

Artikel 32a, lid 1, in combinatie met lid 4, handelt over plaatsing van een leerling op een school voor speciaal onderwijs en op een zodanige school. Bepaalt een RVC welke vorm van speciaal onderwijs noodzakelijk is? Zo ja, hoe kan zij dat? Zo nee, wie doet dat dan wel?

In artikel 32a, lid 6, wordt eerst gesteld dat een – is dat niet elke? – beslissing van een RVC wordt aangemerkt als een beschikking van een bestuursorgaan en dat een beschikking – waarom deze verschillende terminologie? – omtrent de toelaatbaarheid geen besluit is. Kan de staatssecretaris nog eens aangeven welke rechten ouders hebben bij een voor hen negatieve beslissing inzake toelating?

Wat gebeurt er als ouders ontevreden zijn over de zorg die aan hun kinderen in de basisschool wordt besteed? Tot nu toe konden ze hun kind zelf aanmelden bij een school voor speciaal onderwijs. Zij

doorliepen de normale procedure. Moeten ze nu naar een RVC?

Ter afronding van het RVC-gedeelte van mijn bijdrage aan dit debat, vraag ik de staatssecretaris of ik het juist zie dat de Tweede Kamer de RVC's vooral wilde zien als een instrument leidend tot een meer geobjectiveerde toelatingsprocedure, terwijl ik sterk de indruk heb dat de staatssecretaris haar vooral als een instrument beschouwt om stabilisatie te bereiken.

Op pagina 6 van de nadere memorie van antwoord zegt de staatssecretaris: in de uitgebreide discussie die gevoerd is over extra stabiliserende maatregelen in brede kring is een voorkeur voor instelling van regionale commissies gebleken. Waar heeft die discussie plaatsgevonden en met wie? Nog even doorgaand, wil ik weten waarop de opvatting van de staatssecretaris is gebaseerd – pagina 6 van de nadere memorie van antwoord – dat de weerstand tegen de RVC berustte op onjuiste verwachtingen over de vormgeving van de RVC en dat de door betrokkenen zelf gewenste situatie nauw aansluit bij de beoogde uitwerking van een RVC?

Mijnheer de voorzitter! Ik ga over op de wachtlijstproblematiek. Wij hebben dankbaar kennisgenomen van de opvatting van de bewindsvrouw dat er geen sprake is van quoterij. Wij zouden dat ook onaanvaardbaar vinden. Ik had het gedichtje ook nodig om aan te geven voor welke kinderen het speciaal onderwijs essentieel blijft. Een overheid die ouders verplicht, hun kinderen naar school te sturen, heeft er ook voor te zorgen dat het onderwijs dat voor dat kind geëigend is, voorhanden is. Toch is er een aanzienlijk wachtlijst en die is ons inziens eigenlijk nog groter, omdat – voor zover mij bekend – ook aanmeldingen achterwege blijven vanwege het feit dat er scholen zijn die beweren dat ze geen leerlingen meer mogen toelaten. Ik wijs hierbij op een uitzending van NOVA van enige weken geleden waarin een directeur dat beweerde. Waarom zou je je kind dan nog aanmelden? Ik deel dan ook niet de opvatting van de staatssecretaris dat het proces WSNS als zodanig niet tot wachtlijsten leidt.

Ik wil ook nog graag even terugkomen op de rol van de inspectie, zie pagina 11 van de nadere memorie van antwoord. In de

opvattingen van de bewindslieden werd gezegd, of in ieder geval gesuggereerd, dat het speciaal onderwijs leerlingen toelaat die ook in het basisonderwijs geholpen hadden kunnen worden en die dus ten onrechte zijn toegelaten. De inspectie kan hier toch onderzoek naar doen en, zo nodig, met toepassing van artikel 33a, lid 2, van de ISOVSO, corrigerend optreden? Als de RVC's er komen, in welke vorm dan ook, kan dit artikel dan niet vervallen?

Mijnheer de voorzitter! Voordat ik tot een voorlopig eindoordeel over het wetsvoorstel kom, wil ik nog kort aandacht vragen voor het fenomeen van verbrede toelating tot het speciaal onderwijs. Wij vroegen in het voorlopig verslag of de overgang van het verbreed toelaten via een goedkeuringsprocedure – 13 scholen mogen dit nu – naar een volledige vrijheid om dit te doen, onderwijskundig verantwoord is. Wij vreesden namelijk dat dit ten koste van de zorg en hulp aan leerlingen zou kunnen gaan. Deze vrees is niet weggenomen door de mededeling dat de scholen ervoor zullen moeten zorgen dat de voorwaarden voor verantwoorde verbrede toelating worden vervuld. Hoe doen ze dat dan? Denkt de staatssecretaris nog steeds dat als je maar in een zorgplan en een schoolwerkplan onder woorden hebt gebracht wat je zult doen, dit ook zo uitwerkt? Dat zou dan de zoveelste fictie in onderwijsland zijn.

Voorzitter! Ik kom tot de afronding. Wij steunen van harte – wij hebben dat vanaf het begin gedaan – het proces "Weer samen naar school". Het is goed voor kinderen, hun ouders en voor de scholen. Het is een doorbreking van een systeem van scheiding van basisonderwijs en speciaal onderwijs. Daarbij dient echter gegarandeerd te blijven dat kinderen die op het speciaal onderwijs zijn aangewezen daar ook onverwijld geplaatst kunnen worden. Wij constateren met vreugde dat veel scholen met grote inzet en enthousiasme aan dit proces zijn begonnen. Om echte resultaten te boeken, is tijd nodig. De gekozen volgorde is door ons als een vicieuze cirkel aangeduid, als gevolg waarvan de financieel-beheersmatige kant een te zwaar accent krijgt op de korte termijn en is ons inziens evenwel niet bevorderlijk voor het proces. Hoewel wij ten principale geen

bezwaar hebben tegen een toelatingsprocedure die niet door de voorzieningen zelve wordt uitgevoerd en dus op wat grotere afstand plaatsvindt en daardoor wat meer geobjectiveerd kan zijn, menen wij dat het nu reeds invoeren van deze RVC's het proces ernstig zal frustreren.

Als de staatssecretaris werkelijk waarde hecht aan de door haar op pagina 2 van de nadere memorie van antwoord geponeerde stelling: het is van wezenlijk belang dat de condities waaronder het proces plaatsvindt scholen voldoende motiveren om te werken aan de breed gedragen doelstelling van WSNS, zou zij zich nog eens moeten beraden op de vormgeving, de taak en de werkwijze van de RVC's, bijvoorbeeld naar analogie van of gebaseerd op de gedachten die omtrent de centrale indicatiecommissies hebben bestaan. Eén ding is zeker: de komst van de RVC's heeft de motivatie voor het proces flink teruggebracht; sterker nog, sommige scholen dreigen af te haken.

Mijnheer de voorzitter! De Tweede Kamer heeft gesproken, ook voor ons. Wat de staatssecretaris echter wel kan, en wat ons betreft moet doen, is de invoering van de regionale verwijzingscommissies wat later te doen plaatsvinden. Ook de Onderwijsraad heeft dat geadviseerd. Door dit te doen, toont ze wijsheid en krijgt ze ruimte om door middel van een dialoog met het onderwijsveld het draagvlak voor de RVC's te vergroten, nog eens te bezien of een andere invulling niet beter is en ook de financiële randvoorwaarden nog eens te bezien.

Door voorgaande sprekers is massaal de positie van de RVC's aan de orde gesteld. Er is nadrukkelijk gevraagd om openingen te vinden om de RVC's wat later in te voeren. Ik sluit daarmee aan bij mijn eerste opmerking: ik hoop dat de staatssecretaris de wijsheid heeft om vanuit de redenering dat wij moeten proberen, er uit te komen, een zodanig antwoord geeft dat wij voor deze wet kunnen stemmen.

De vergadering wordt van 17.45 uur tot 19.15 uur geschorst.

□

Staatssecretaris **Netelenbos**:
Voorzitter! Ik dank de geachte afgevaardigden voor hun uitvoerige

inbreng in eerste termijn. Uit hun inbreng bleek betrokkenheid bij het wel en wee van de leerlingen waar het over gaat. Daarnaast was het gedicht "De klok gaat me te vlug" dat de heer Redemeijer voordroeg, heel prachtig; het is in dit kader zeer relevant. Ik heb begrepen dat de heer Veling wegens familieomstandigheden niet aanwezig kan zijn. Dat betreurt ik zeer, maar ik zal uiteraard zijn vragen uitvoerig beantwoorden.

Voorzitter! Het is de eerste keer dat wij in de Eerste Kamer zo uitgebreid praten over de uitgangspunten van "Weer samen naar school". Ik benadruk heel sterk dat "Weer samen naar school" niet in eerste instantie een budgettaire discussie is, maar dat de integratiegedachte primair staat: de gedachte dat het goed is voor leerlingen wanneer zij, als het even kan, opgevangen worden binnen het reguliere onderwijs. De discussie hierover wordt niet alleen in het onderwijs zelf gevoerd, maar bijvoorbeeld ook in de gezondheidszorg. Ook daar wordt gepraat over normalisatie en integratie, en ook daar wordt geprobeerd, leerlingen zo lang mogelijk op te vangen in reguliere voorzieningen of scholen. De integratiegedachte is buitengewoon belangrijk en past bij een geëmancipeerde samenleving. Dat is de primaire aanleiding van het proces "Weer samen naar school". Iedereen die hier gesuggereerd heeft dat het voornamelijk een budgettaire discussie is, zeg ik: neen, de start van de discussie is gelegen in integratie, dus leerlingen zo lang als mogelijk is, opvangen binnen het reguliere onderwijs en pas binnen het speciaal onderwijs wanneer dat moet.

Ook internationaal wordt deze discussie in veel landen gevoerd. De heer Schuyer wees daarop. Hij had nog niet alle studies gelezen, maar wel artikelen in de krant. Veertien dagen geleden hebben wij onder leiding van het procesmanagement "Weer samen naar school" een internationale conferentie gehouden over het thema "Weer samen naar school". Daarbij bleek dat veel landen dezelfde discussie voeren. Dat gebeurt niet alleen in Nederland, maar bijvoorbeeld ook in Denemarken, Zweden, Engeland, de Verenigde Staten en Oostenrijk. De internationale experts die aanwezig waren op de conferentie waren zeer onder de indruk van alles wat er in

ons land gaande is, en wij waren weer heel erg onder de indruk van activiteiten in andere landen. Ik ben zelf bijvoorbeeld enthousiast over de ontwikkeling in Oostenrijk. Ouders hebben daar bij wet afgedwongen dat hun kind recht heeft op integratie, en dat is een manier van doen en een aanpak waar wij veel van kunnen leren. Wat mij opviel was dat ouders het proces ondersteunden, en al tijdens de bijeenkomst heb ik gezegd dat wij daarvan kunnen leren. In Nederland zouden ouders in sterkere mate betrokken kunnen worden bij het proces van integratie. Hoe beter een en ander wordt gedragen, hoe meer kans van slagen die gedachte immers heeft.

Dit heeft ook te maken met het thema "omgaan met verscheidenheid". Deze aanduiding is ook te vinden in het rapport van de commissie-Van Veen over MAVO en VBO. Telkens is het weer dezelfde discussie: hoe wordt omgegaan met verscheidenheid, hoe wordt ervoor gezorgd dat het regulier onderwijs – in dit geval het basisonderwijs, maar natuurlijk ook het voortgezet onderwijs – om kan gaan met verscheidenheid en hoe wordt bevorderd dat scholen daartoe in staat zijn. Dit houdt in, zoals een aantal woordvoerders heeft gezegd, dat er ook voor gezorgd moet worden dat de scholing van leraren wordt aangepast, dat wordt bevorderd dat leraren via de initiële opleidingen daartoe beter geëquipeerd zijn en dat er via nascholingstrajecten voor wordt gezorgd dat men er beter mee uit de voeten kan. Daarnaast is er meer kans is dat integratie lukt naarmate er meer budgettaire mogelijkheden binnen de school zijn.

De vereiste investeringen, de toerusting van de basisschool en de ontwikkeling van de zorgsystemen binnen de school en de samenwerkingsverbanden zijn hierbij heel erg belangrijk. Dit vereist dus ook een fundamentele verandering van de huidige bekostigingsstructuur. Eigenlijk zitten wij ter zake nog steeds in een dilemma. De incentives in het systeem zijn nog de verkeerd gericht: het wordt "beloond" wanneer een leerling wordt verwezen naar de speciale school. Door de samenwerkingsverbanden dient bevorderd te worden dat de middelen die omgaan in het funderend onderwijs de andere kant op gaan. Het ondersteunen van dat

initiatief en die ontwikkeling, is eigenlijk het basisprincipe van "Weer samen naar school".

Alle woordvoerders hebben erop gewezen dat er een akkoord gesloten is met de akkoordpartners in het kader van "Weer samen naar school". Dat waren de ouders, het personeel en de besturen; zij hebben dit beleid mede ondersteund. Wij praten nog steeds met al deze organisaties over de voortgang van het proces en daarnaast is er sprake van een goede dialoog met het procesmanagement. Ondanks het feit dat er volgens een aantal woordvoerders sprake is van een vertrouwensbreuk vanwege de ontwikkelingen rond de RVC, ben ik ervan overtuigd dat velen vinden dat het proces "Weer samen naar school" buitengewoon belangrijk is en dat het gaat om een innovatief traject dat zijn weerga niet kent. Misschien is het aardig, te vertellen dat wij gisteren een uitvoerig gesprek hadden met onderwijswethouders over innovatie en de beleidsvoornemens van het kabinet. Door een aantal wethouders werd gezegd dat zij er zo goed mee bezig zijn: zij zien dat het in hun regio nu van de grond komt en zij vinden het een heel belangrijke ontwikkeling. Hieruit kan worden opgemaakt dat er in het veld op wordt gelet hoe hier de discussie loopt, maar dat er daarnaast nog steeds zeer sterk de overtuiging is dat dit proces moet slagen in het belang van de leerlingen en in het belang van de versterking van de basisschool, zodat men daar kan omgaan met verscheidenheid. Ik ben uiteraard van plan om na afronding van deze behandeling weer met de akkoordpartners te praten over het verder optrekken van het traject "Weer samen naar school". Ik onderstreep nog maar eens dat het akkoord wat mij betreft niet ter discussie staat.

Bij de oplossingsrichting van "Weer samen naar school" hoort dat wij leren van ervaringen uit het buitenland en dat wij het doorbreken van de strikte systeemscheidingen tussen regulier en speciaal onderwijs proberen te bewerkstelligen. Dat doen wij door de basisschool beter toe te rusten, door het inzetten van expertise uit de scholen voor speciaal onderwijs in de basisschool zelf, door het ombuigen van de uitstroom van leerlingen in de richting van het speciaal onderwijs en door de incentives zodanig te

maken dat het loont om leerlingen in het reguliere basisonderwijs te houden. Daarbij onderstreep ik wel dat "Weer samen naar school" naar mijn mening echt moet slagen, omdat dit de enige manier is waarop wij met elkaar kunnen voorkomen dat er andere maatregelen genomen moeten worden wanneer dit proces onverhoopt mocht mislukken.

De heer Schuyer gaf aan dat hij quoterings eigenlijk niet zo erg vindt. Ik vind dat echter wel erg. Wij hebben dat in het verleden geprobeerd en dat leidt tot onrechtvaardigheden, omdat op een gegeven moment de stroom wordt "afgeschroeid" doordat het verwijzen van leerlingen ophoudt wanneer het quotum is bereikt. Dat maakt dat er heel onrechtvaardige situaties kunnen ontstaan, omdat het uitgangspunt "normaal waar het kan, en speciaal waar het moet" niet gerealiseerd kan worden omdat er geen plaats is. Door het traject "Weer samen naar school" wil ik echt voorkomen dat wij quoterings moeten hanteren. Ik ben ervan overtuigd dat wij een heel moeilijke discussie moeten ingaan en er een ander beleid gevoerd moet worden als het ons niet lukt binnen de budgettaire kaders waarbinnen de rijksoverheid moet functioneren. Ik zou dat willen voorkomen in het belang van het onderwijs als geheel en in het belang van de kwaliteit daarvan, maar ook in het belang van allen die wel aangewezen zijn op speciale zorg, want er blijft natuurlijk altijd een categorie leerlingen waarvoor die speciale zorg nodig is.

In de regio's zijn heel grote verschillen in de percentages verwijzingen naar het speciaal onderwijs. Dat varieert van minder dan 2% tot meer dan 6%. Dat is niet te verklaren, behalve dat je kunt zien dat er een zeer dicht netwerk van scholen is, als er een hoog percentage is. Een voorbeeld hiervan is Zuid-Limburg, waar zeer veel scholen voor speciaal onderwijs zijn. Daar zijn wachtlijsten, maar het aantal verwijzingen is zeer hoog. Friesland en Zeeland zitten precies aan de andere kant van de lijn. Daar is een zeer laag aantal scholen voor speciaal onderwijs en een zeer laag verwijzingspercentage. Daar is toch goed onderwijs voor de leerlingen, want dat is natuurlijk het criterium.

In sommige andere landen, zoals Zweden, komt dezelfde situatie voor. Er zijn weinig scholen, omdat de

bevolkingsdichtheid gering is. Dan krijg je een ander verwijzingspatroon. Daar kun je van leren. Ook in Nederland zijn veel verschillende situaties en omstandigheden. Dat moet ons te denken geven.

Ik denk dat het van groot belang is dat het wetsvoorstel snel tot wet wordt verheven, zodat wij verder kunnen met het proces, onder duidelijke condities. De betrokkenen bij dit proces moeten toch ook gemotiveerd blijven. Het is ook belangrijk voor de feitelijke vormgeving van "Weer samen naar school" en voor de expertise van de scholen voor speciaal onderwijs, die moet worden ingezet in de reguliere basisschool. Het is ook goed om de nodige experimenten te beginnen, te weten voor de vorming van scholengemeenschappen en tot integratie. Wij zijn hier heel voorzichtig mee begonnen. Het is duidelijk dat hier een wereld te winnen is. Wanneer het wetsvoorstel tot wet is verheven, kunnen deze initiatieven pas goed van de grond worden getild. Met het managementteam van het proces en allen die het aangaat, kunnen wij dan gaan praten over mogelijke bijsturing, die hier en daar natuurlijk wel nodig is.

Wij zien grote verschillen in het land wat betreft het bereiken van de doelstellingen van ten minste stabilisatie en liefst teruggang van het aantal leerlingen. Door de bank genomen kun je zeggen dat ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden nog groei laat zien. Ongeveer de helft laat een daling zien van het aantal leerlingen. Rond 5% geeft een stabilisatie te zien. Je moet dus kritisch bekijken welk beleid verantwoord is bij de verschillende samenwerkingsverbanden.

Het onderwerp dat vanmiddag de meeste aandacht heeft gekregen, is de regionale verwijzingscommissie (RVC). Alle woordvoerders hebben hierover heel veel gezegd. De teneur van de inbreng was dat de regionale verwijzingscommissie wel in het oorspronkelijke wetsvoorstel stond, maar er na overleg met de akkoordpartners uit is verdwenen. Daarna zijn er afspraken gemaakt over de instelling van centrale indicatiecommissies in regio's waar sprake is of zou kunnen zijn van groei. De centrale indicatiecommissie zou hiervoor een oplossing moeten zoeken en ook met quoterings kunnen werken. Dit laatste is niet aan de

orde geweest bij de RVC, zoals werd gesuggereerd door sommige woordvoerders. Dat was het gezamenlijke traject, maar bij de behandeling in de Tweede Kamer is de RVC weer in de wet geïmplementeerd. Dat wordt door velen beleefd als een vertrouwensbreuk. Nu staat de RVC toch in het wetsvoorstel, ook al was dat niet de bedoeling.

Alles afwegend, ook de discussie in de Tweede Kamer, ben ik van mening dat er nu een situatie is ontstaan die toch kan leiden tot herstel van vertrouwen. De RVC is geen centrale indicatiecommissie en er is dus ook geen sprake van quoterings. De RVC wordt ingesteld door de schoolbegeleidingsdienst, maar zij is daarvan onafhankelijk. Zij maakt geen onderdeel uit van de schoolbegeleidingsdienst. In zo'n RVC komen vijf mensen te zitten, die oordelen over de toelaatbaarheid van de leerling.

Sommige sprekers hebben gevraagd hoe de RVC dit kan beoordelen. De bedoeling is dat de RVC op grond van onderwijskundige dossiers oordeelt over alles wat er is gebeurd en wat er is vastgelegd over de leerling. Op grond van die documenten komt men tot de conclusie of er voldoende is gedaan aan opvang binnen de school en aan ambulante begeleiding om de leerling binnen de reguliere school te houden, en of er een situatie is ontstaan, die aanleiding geeft tot het verwijzen naar het speciaal onderwijs.

Men oordeelt dus over de toelaatbaarheid, maar niet over de toelating. Mevrouw Grol en anderen hebben gezegd dat de RVC zich dan bemoeit met de school waar de leerling naartoe moet. Hoe zit het dan met de door de ouders en de leerling gewenste identiteit? Dat is niet aan de orde. Het enige wat de RVC beoordeelt, is of de leerling toelaatbaar is en zo ja, voor welk type speciaal onderwijs: LOM, MLK, ZMOK of IOBK. Vervolgens kunnen ouders de school die zij willen, bezoeken en zorgen dat de leerling op die school wordt geplaatst. Er is dus geen sprake van inmenging in de identiteit of direct sturen naar een bepaalde school voor speciaal onderwijs door de RVC.

Als de RVC vindt dat de leerling niet toelaatbaar is, is de bedoeling dat zij adviseert over een reguliere basisschool die de leerling wel adequaat kan opvangen. De leerling

heeft het op de ene school niet gered, maar in de regio zijn nog andere scholen die hem wellicht beter opvangen. Dan kunnen de ouders en de leerling daarnaartoe gaan en kijken of dat een alternatief is. Dat werkt wel.

Bij een heel ander thema, geweld op school, is nu een commissie aan de gang, die moet praten over integraal jeugdbeleid. Hoe bemoeien politie, justitie en welzijnswerk zich met het wel en wee van jongeren en dus ook van leerlingen? Bij die discussie bleek dat er ook in de grote steden heel wel bekend is welke scholen een goede zorgbreedte hebben. Bij dat thema wordt er ook voor gezorgd dat een leerling beter wordt opgevangen in een andere school, als hij op een school is mislukt.

Dat ligt niet buiten de scope van de RVC of andere dienstverleners, maar dat weet men. Naarmate men er langer werkt, weet men dat steeds beter.

Mevrouw **Grol-Overling** (CDA): Zegt de staatssecretaris nu dat het advies bij het speciaal onderwijs gaat over een type school en bij het regulier onderwijs over een met name genoemde school?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Ik begrijp waarom u dit vraagt. Het is niet de bedoeling dat de RVC treedt in het door ouders en leerlingen gewenst en verlangd onderwijs. De RVC moet natuurlijk wel het onderwijs in de regio goed kennen. Zij kan proberen te bemiddelen, wanneer een leerling is vastgelopen binnen een school. Zij kan zeggen dat er ook andere scholen zijn, die op deze manier werken en die er wellicht voor kunnen zorgen dat de leerling het redt. Dat is met behoud van vrijheid van keuze en de wensen van de ouders. Het is niet zo dat die verwijzing een dictaat wordt. Dat is in ons bestel ondenkbaar.

Voorzitter! Alle woordvoerders hebben erop gewezen dat in het wetsvoorstel een datum is vastgelegd. Die datum bepaalt wanneer de regionale verwijzingscommissie er moet zijn. Die tijd is volgens alle sprekers te krap bemeten. Het is nu 29 november. De RVC moet op 1 augustus volgend jaar functioneren. Volgens de woordvoerders kan dat kan nooit op een verantwoorde wijze. Zij hebben gezegd die datum niet verstandig te vinden.

Ik wil daar iets anders tegenover zetten. Wij hebben met de betrokkenen gesproken over de vraag hoe een draaiboek eruit zou kunnen zien voor het instellen van de regionale verwijzingscommissie. Wat is een redelijke planning? Hoe kun je ervoor zorgen dat alles in orde is? Wij hebben met alle betrokkenen, inclusief het procesmanagement "Weer samen naar school" bekeken wat er allemaal nog moet gebeuren om ervoor te zorgen dat dit verantwoord gebeurt. Wij moeten natuurlijk niet onverantwoord bezig zijn. Als wij op stap gaan met de RVC dient dit goed te gebeuren. Er moeten goede condities zijn voor de RVC zodat zij met haar werk kan beginnen.

Wij hebben een draaiboek gemaakt in overleg met de WPRO. Dat draaiboek laat mij zien dat het mogelijk moet zijn dat de RVC volgend jaar functioneert. Het draaiboek is klaar. Tussen januari en maart kunnen wij beginnen met de werving van de RVC-leden. Vervolgens kunnen wij in diezelfde periode de voorbereidingen treffen om het voortraject in orde te maken. Daarbij denk ik bijvoorbeeld aan de vraag wat nu een onderwijskundig rapport is, aan welke eisen zo'n rapport moet voldoen, hoe zorg je ervoor dat dit rapport in orde is zodat de RVC echt kan beoordelen of de leerling binnen het reguliere dan wel binnen het speciale onderwijs moet worden opgevangen. Dat voortraject kan dus in orde gemaakt worden. Je kunt zorgen dat er adviezen en standaarden komen. Dat alles kan tussen januari en maart plaatsvinden. Dat wordt door alle deskundigen als een reële termijn beoordeeld.

Tussen april en juni kan de voorbereiding van de RVC-leden op hun taak plaatsvinden. In die tijd kan de huidige commissie van onderzoek en begeleiding haar expertise in het proces brengen. Deze mensen zijn buitengewoon deskundig. Er kan voor gezorgd worden dat een dialoog plaatsvindt en dat over en weer expertise uitgewisseld wordt. In juni kan sprake zijn van wat in het jargon heet: netwerkvorming RVC's. Vervolgens kunnen de RVC's in augustus met hun werk beginnen. Als wij zo op weg gaan, is er meer dan voldoende tijd om ervoor te zorgen dat de RVC aan de slag kan.

De woordvoerders hebben gevraagd of het niet mogelijk is de inwerkingtreding van de RVC's uit te

stellen. Mijn vraag is dan wat dat voor winst geeft in de tijd gezien. Een novelle, zoals door sommige woordvoerders bepleit is, kost natuurlijk ook tijd. Uitstel betekent dat de wet nog steeds geen wet is. Dat betekent dat wij dan in dezelfde situatie verkeren als nu. Dat maakt dat de winst gemeten in effectiviteit niet van dien aard is dat zij leidt tot zoveel extra ruimte en tijd dat uitstel beter zou zijn. Bovendien moet je, als je begint met een RVC ervoor zorgen dat het hele proces goed begeleid wordt. Dat is absoluut de bedoeling. Wij zullen met zo'n nieuw fenomeen al werkende een ontwikkeling binnen het onderwijs moeten bewerkstelligen. Natuurlijk moet dat verantwoord gebeuren.

Mevrouw Grol, de heer Schuyer, de heer Van Boven en mevrouw Van Wijngaarden hebben gevraagd naar de mogelijkheid van een second opinion bij een RVC. Zou het niet goed zijn als je een keer elders te rade kunt gaan om te vragen of die RVC het wel bij het juiste einde heeft? Zo'n RVC valt onder de werking van de Algemene wet bestuursrecht en dus gelden alle beginselen die in deze wet aan de orde zijn. Als er echt sprake is van bezwaren van betrokkenen met betrekking tot de gang van zaken binnen een RVC, kunnen zij een beroep doen op de administratieve rechter. De Algemene wet bestuursrecht kent een bezwaarprocedure en die moet gevolgd worden.

Ook in de Tweede Kamer is gevraagd of deze procedure nu wel zo nodig gevolgd moet worden voor zo'n RVC. Zou dat niet op een andere manier geregeld moeten worden? Uiteindelijk was de conclusie dat, als een voorziening valt onder de werking van de Algemene wet bestuursrecht, ook voor het onderwijs geldt dat bezwaren binnen datzelfde kader geregeld moeten worden. Het onderwijs moet eens af van de gedachte dat het voor het onderwijs altijd anders geregeld moet worden. Dat maakt de regels buitengewoon onoverzichtelijk. Dat maakt dat je de ene juridische procedure op de andere stapelt of naast elkaar plaatst. Bovendien willen wij met z'n allen bevorderen dat wij niet te veel procedures naast elkaar ontwikkelen. Daarom is het goed ook voor het onderwijs af te spreken dat men, als men onder de werking van een Algemene wet bestuursrecht valt, ook binnen die

procedure bezwaren moet afwikkelen. In de Tweede Kamer is dat feit geaccepteerd als verstandig beleid.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Voorzitter! Ik heb datzelfde gehoord. Nu lees ik echter in artikel 6 het volgende. Een beschikking van de regionale verwijzingscommissie omtrent de toelaatbaarheid van een leerling is geen besluit als bedoeld in artikel 8.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Daaruit leid ik af dat een beslissing omtrent toelating ja dan nee kennelijk niet voor beroep vatbaar is. Kan de staatssecretaris daarover duidelijkheid scheppen?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Ik kom op deze vraag in tweede termijn terug. De RVC valt onder de Algemene wet bestuursrecht. Naar mijn beste weten is het dan ook zo dat als men bezwaren heeft, men via de administratieve rechter bezwaar kan aantekenen. Ik kom terug op deze vraag van de heer Redemeijer.

Mevrouw Grol heeft gesproken over het geven van garantie zodat het advies van de RVC over het begeleiden van een kind inderdaad door het speciaal onderwijs zal worden uitgevoerd. Die procedure geldt nu eigenlijk ook. De leerling wordt toelaatbaar geacht. Vervolgens wordt gekeken bij welke school die leerling onderwijs kan volgen. Dat is niet anders dan nu reeds de praktijk is. Als die leerling niet toelaatbaar wordt geacht, moet hij weer binnen de reguliere basisschool worden opgenomen. Dat betekent dat men ervoor moet zorgen dat die basisschool die leerling voldoende begeleidt.

Mevrouw Grol heeft gezegd dat de RVC alle scholen in de regio moet kennen. Die RVC heeft echter zeer beperkte middelen. Zij vraagt zich dan ook of hoe reëel al die plannen met de RVC zijn. De RVC heeft inderdaad de taak, zich voortdurend op de hoogte te stellen van de situatie in de samenwerkingsverbanden die onder een RVC-regio vallen. Dat moet goed georganiseerd worden. In de eerste periode van het functioneren zal de RVC extra worden toegerust. Je kunt je voorstellen dat als je pas begint, deze contacten meer intensiteit vragen dan wanneer je al een tijdje functioneert. Het ligt in de bedoeling, zoals men heeft kunnen lezen, dat wij in het begin f 100.000 per RVC uittrekken om het functioneren van

die RVC mogelijk te maken. Bij de start zal dit bedrag verdubbeld worden. Bij de start krijgt een RVC dus twee ton. Vervolgens is het de bedoeling dat het een ton wordt. Wij zullen het proces goed begeleiden. Veel woordvoerders hebben gevraagd of dit bedrag wel voldoende was. Blijkt in de praktijk dat de financiën wat krap bemeten zijn dan moeten wij ons de vraag stellen: wat nu. Dat is altijd een lastige vraag. Ook de financiële positie van een RVC dient realistisch te zijn, zodat zij haar werk goed kan uitvoeren.

De heer Van Boven heeft gevraagd of de commissies van onderzoek al dan niet geld moeten inleveren ten bate van de RVC. Zij leveren geen geld in. Het voorstel is als volgt. Wij denken dat nog ongeveer eenderde van het bedrag dat nu staat ingeboekt voor de commissies van onderzoek, aan de commissies van begeleiding moet worden toegewezen. Tweederde van de middelen komt dan vrij. Die middelen krijgt men als subsidie voor het "Weer samen naar school"-traject. Dat geld kan dus gewoon worden ingezet voor het proces van "Weer samen naar school". Dat halen wij dus niet uit het speciaal onderwijs. Men kan met dat geld activiteiten ondernemen binnen bijvoorbeeld de basisschool.

De heer **Van Boven** (VVD): Mijnheer de voorzitter! De staatssecretaris zegt: binnen bijvoorbeeld de basisschool. Mijn tweede vraag is geweest: wie garandeert dat de basisschool dat geld dan inderdaad voor dit proces gebruikt? Ik wijs op de huidige krappe omstandigheden van die scholen.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Het geld gaat eerst naar de scholen voor speciaal onderwijs. Dat is voor hen als het ware een subsidie. Zij krijgen dat naar rato van het aantal basisschoolleerlingen in het samenwerkingsverband en zij kunnen dat inzetten in het kader van het hele proces. Het gaat dus echt wel over de schijf van de speciaal-onderwijsscholen. Zij kunnen zelf het proces aansturen en ervoor zorgen dat er goede dingen mee gebeuren. Het geld lost dus niet op.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Voorzitter! Ik wil nog een technische vraag stellen. Gaat het geld naar het basisonderwijs of gaan de mensen

die in dienst zijn van die scholen voor speciaal onderwijs over naar het samenwerkingsverband? Voor een deel gaat het om geld dat een school krijgt, maar voor een deel zal het ook gaan om mensen die in dienst zijn van scholen. Dan zijn er maar twee mogelijkheden: of je ontslaat hen en gebruikt het geld dat daardoor vrijkomt, of je plaatst de mensen over.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Het is bekend dat wij niet van wachtgelders houden. Wij houden dus ook niet van ontslaan. De bedoeling is dat het geld voor die commissies van onderzoek nu als subsidie wordt uitgekeerd aan de speciaal-onderwijsscholen. Het blijft dus binnen het speciaal onderwijs. Die scholen kunnen daarmee het proces van "Weer samen naar school" versterken. Het gaat dus niet naar de basisschool, het gaat naar de SO-scholen. Er is volgens mij sprake van een zeer evenwichtig traject. Vervolgens moet worden afgewogen hoe "Weer samen naar school" kan worden gediend met die subsidie.

De heer Van Boven heeft gevraagd hoe een RVC nu taken kan uitvoeren voor slechts een ton per jaar. Ik heb al gezegd dat wij dat goed zullen volgen. Wij denken dat het verantwoord is. Bij de start van het eerste jaar hebben zij twee ton. Het proces zal vervolgens goed gevolgd worden.

Hij vroeg voorts hoe men regelt dat een leerling die afgewezen wordt door een RVC, wel ambulante begeleiding krijgt uit het speciaal onderwijs. Wie regelt dat dan? De heer Schuyer heeft een vergelijkbare vraag gesteld. Als een leerling wordt afgewezen, zal de basisschool weer voor opvang moeten zorgen. Dan kan een beroep worden gedaan op het samenwerkingsverband en de school voor speciaal onderwijs die daaraan deelneemt. In het zorgplan van het verband moet ook worden afgesproken hoe men met dit soort leerlingen omgaat. In zo'n samenwerkingsverband wordt daar dus nog een hele discussie over gevoerd. Het is de bedoeling dat het zorgplan wordt toegestuurd aan de inspectie. De inspectie zal vervolgens goed bekijken of er sprake is van een toereikende voorziening voor dit soort leerlingen. Zij zal erop toezien dat men dat goed met elkaar afsprekt, zodat die leerlingen niet tussen de wal en het schip vallen. De bedoeling is immers dat die leerling

goed wordt opgevangen, want daar is het tenslotte ook allemaal voor bedoeld.

Mevrouw Van Wijngaarden vroeg naar het horen van ouders als de RVC beslist over de leerling. Naast datgene wat in de wet zelf staat, is hier ook de Algemene wet bestuursrecht op van toepassing. De artikelen 4:7 en 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht voorzien ook in een hoorprocedure. Het is dus al in een andere voorliggende wet geregeld.

Een aantal woordvoerders suggereerde dat zo'n RVC een vreselijk bureaucratisch en anoniem orgaan is. Het dossier wordt er als het ware gemeld en vervolgens gebeurt er helemaal niets meer met ouders en leerlingen. Zij kunnen niet eens zeggen wat zij ervan vinden. Dat is dus niet zo. In de Algemene wet bestuursrecht is een hoorprocedure geregeld en daar kan een beroep op worden gedaan.

De heer Veling heeft gevraagd waarom er geen bepaling is opgenomen dat de RVC het recht van ouders op de keuze voor een school van een bepaalde richting zal eerbiedigen. Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord op een vraag van mevrouw Grol. De RVC zegt niet welke school het moet zijn, zij bepaalt welk schooltype het moet zijn. Zij geeft aan of het LOM, MLK of ZMLK moet zijn, maar zij geeft niet aan van welke denominatie een school moet zijn.

De heer Redemeijer heeft naar aanleiding van artikel 32a, eerste en vierde lid, gevraagd hoe de RVC eigenlijk kan bepalen om welke vorm van speciaal onderwijs het gaat. Hoe kan zij op basis van een dossier dat oordeel vellen? De RVC bepaalt inderdaad om welk schooltype van speciaal onderwijs het gaat. Zij moet alle gegevens krijgen van de school waar de leerling vandaan komt. Dat onderwijskundig rapport moet ook zo worden opgesteld dat daaruit conclusies kunnen worden getrokken. Ik heb in het kader van de ontwikkeling van het draaiboek al gezegd dat wij daarvoor zullen zorgen.

Het is eigenlijk ook niet zo abnormaal dat het op basis van een dossier wordt bepaald. De heer Redemeijer wees bijvoorbeeld op de jeugdhulpverlening en de ouderenzorg. Voorts noem ik de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Er zijn tal van sectoren in de samenleving, waarin men gewend is op grond van

dossiers te beoordelen. Dat moet dan gebeuren door objectieve instanties die geen instellingsbelang hebben. De samenstelling van die instanties moet zodanig zijn dat zij op enige afstand van de dagelijkse praktijk zitten. Men beoordeelt op grond van de dossiers. Als die dossiers onvoldoende of niet goed zijn, dan stelt men natuurlijk additionele vragen.

Ik stel mij echt voor dat het hier precies zo gaat. Wij kunnen ook in het onderwijs leren van aanpalende sectoren waarin dat een heel normale manier van doen is. Sommigen hebben twijfels of dit allemaal wel goed kan gaan. Tegen hen zeg ik: kijk ook eens hoe goed dat bijvoorbeeld bij de toewijzing van zorg gaat. Ik heb er in het verleden vaak een dagje doorgebracht om te kijken hoe dat ging. Dat gebeurt heel erg verantwoord. Als men het niet kan op grond van het dossier, dan vraagt men nadere informatie. Zo zal het hier ook gaan. Onderwijs is niet zo anders, dat het daarbinnen niet verantwoord zou kunnen plaatsvinden. Als de omstandigheden van leerlingen wijzigen, dan is er natuurlijk weer alle aanleiding om opnieuw te laten oordelen.

De heer Redemeijer (PvdA): Maar het cruciale verschil is natuurlijk dat in de door de staatssecretaris zojuist genoemde sectoren de toelatings- of indicatiecommissie altijd de zorgvragende ziet. Zij beoordeelt ook heel intensief wat voor hem of haar de meest passende voorziening is. De RVC is echter uitsluitend de papieren beoordelaar van het materiaal dat anderen aangedragen hebben. De staatssecretaris geeft als voorbeeld dat de RVC uitmaakt of het kind naar een LOM- of een MLK-school moet gaan. Dat zal in de praktijk betekenen, ook kijkend naar de huidige situatie, dat de LOM-school in een aantal gevallen zal zeggen: dat heeft de RVC nu wel besloten, maar naar onze opvatting past dat kind toch beter op een MLK-school. De LOM-school vraagt de RVC dan om het besluit te heroverwegen. Daarmee ben je terug bij de gedachte van de CIC, waarbij alle betrokkenen samen tot het oordeel komen welke categorie speciaal onderwijs voor een bepaald kind het meest passend is. Daarbij moet de vrijheid van onderwijs

uiteeraard in beschouwing worden genomen.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Toch deel ik die analyse niet. Ik wijs bijvoorbeeld op de zorg voor verstandelijk gehandicapten. De indicatiecommissies zien die verstandelijk gehandicapte niet zelf. De dossiers worden aangeleverd door deskundigen die dat hebben kunnen beoordelen. Dat gebeurt ook buitengewoon verantwoord. Het is dus niet altijd zo dat iemand zelf gehoord wordt door een indicatiecommissie. Het is soms juist heel goed dat je geen direct belang hebt bij wat er ook gebeurt, dat je dat als het ware abstraheert van je eigen positie. Dat uitgangspunt is vastgelegd in deze RVC. Dat betekent ook dat een beoordeling met objectieve maatstaven heeft plaatsgevonden. Het vraagt wel wat met betrekking tot het onderwijskundig dossier. Dit dossier moet in de komende periode zo worden begeleid dat het er ook toe doet. Daarnaast is het zo – dat was ook bij een CIC zo geweest – dat het beleid werkendeweg ontwikkeld moet worden. Er zijn al samenwerkingsverbanden waarin men daarmee aardig op weg is. Dat moeten wij niet willen ontkennen. Er zijn heel goede voorbeelden te geven van hoe men samen dit type van beleid probeert te realiseren.

De heer Redemeijer heeft gevraagd wat er moet gebeuren als ouders ontevreden zijn over de zorg voor hun kinderen in de basisschool. Eerst kon men rechtstreeks naar de school voor speciaal onderwijs. Nu moeten zij naar de RVC. Als je ontevreden bent over de zorg voor je kinderen op een basisschool, moet je eerst de basisschool zelf aanspreken. Dat is de start van de discussie. Als blijkt dat een leerling toch opgevangen moet worden binnen het speciaal onderwijs, dan komt de RVC in beeld. Als ouders gehoord willen worden, kan dat natuurlijk geregeld worden. Men hoeft niet te vrezen dat de ouders heen en weer gepingpong worden tussen de basisschool die niet erkent dat er iets aan de hand is en de RVC die niet toegankelijk is voor de ouders.

De heer Schuyer heeft gevraagd op grond waarvan een RVC tot andere conclusies zal kunnen komen dan de aanleverende school. Hoe wordt dat beoordeeld? Binnen een RVC worden kennis en ervaring

opgebouwd. Daar werken mensen die met verstand kijken naar het onderwijskundig rapport. Zij moeten vooral beoordelen of er binnen het regulier onderwijs alles aan gedaan is om ervoor te zorgen dat een leerling ook binnen het regulier onderwijs opgevangen kan worden. Dat moet beschreven zijn in zo'n onderwijskundig rapport. Verder moeten wij vertrouwen op de deskundigheid van de mensen die dat beoordelen. Als het rapport, bijvoorbeeld, onvolledig is, zal zo'n RVC aanvullende gegevens kunnen opvragen bij de school die de rapporten heeft aangeleverd. Dat proces moet zich nog in de praktijk ontwikkelen. Dat is altijd het geval bij nieuwe dingen.

De heer Veling vraagt hoe een RVC kan bijdragen tot stabilisatie. Hij vermoedt dat de bekostiging uit de stabilisatie-opbrengsten moeten komen. Hij vindt dat een onzuiver motief voor de RVC. Mijn indruk is dat de zorg die de heer Veling hier heeft geuit niet terecht is. Ik zelf zie de RVC vooral als een instrument om tot objectivering van de beoordeling te komen. Je legt als het ware een soort normering in het systeem. Daardoor wordt de idee dat er nu zo verschillend wordt omgesprongen met verwijzingen geëlimineerd. Het resultaat is een objectivering van de aanpak. Ook kan er een scherpere afweging worden gemaakt dan nu het geval is. Het zou de stabilisatie kunnen bevorderen. Dat moet de praktijk natuurlijk nog wel bewijzen.

De RVC wordt bekostigd uit de stabilisatie-opbrengst. Vooralsnog kan dat. Mocht de praktijk uitwijzen dat het niet kan, dan moeten wij bezien wat ons te doen staat. Het is natuurlijk dan niet zo dat wij niet meer zullen betalen.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Schaft u dan ook niet de groeiregeling af? Volgens mij staat in de stukken dat de groeiregeling afgeschaft wordt om de RVC te financieren.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Volgens mijn informatie is dat niet zo. Als ik het onjuist heb gezegd, hoort u dat in tweede termijn.

De heer Redemeijer heeft gevraagd of wij hier nu een onderwijskundige of een financiële discussie voeren. Het is in eerste instantie natuurlijk een echte onderwijskundige discussie, maar

beide aspecten spelen uiteraard een rol. Dat kan niet worden ontkend.

Mevrouw Van Wijngaarden heeft erop gewezen dat er via fax, telefoon en brieven veel protesten zijn binnengekomen. Wat vind ik daarvan? Ik begrijp de protesten wel. Als je samen op weg bent in een proces, komt het altijd als een schok wanneer daarin plotseling verandering komt. Ik begrijp de verrassing van het moment dat de RVC in het wetsvoorstel geamendeerd werd. De inhoudelijke bezwaren die vervolgens geopperd werden, vond ik niet erg overtuigend. Ik schetste al aan het begin van mijn betoog over de RVC dat er slechts graduele verschillen bestaan tussen RVC en centrale indicatiecommissie. Het zou eigenlijk heel goed zijn als wij werkendeweg kijken hoe dit proces zich ontwikkelt. Wij zullen dan veel kansen en uitdagingen tegenkomen.

Het punt van het vertrouwen zit mij ook dwars. Sommige actoren rond het proces van "Weer samen naar school" vinden dat het vertrouwen geschonden is. Veel woordvoerders hebben gevraagd of er niet iets vertrouwenwekkends kan gebeuren. Ik ben zelf voornemens om, nadat het wetsvoorstel tot wet is geworden, in een dialoog tussen regering en betrokkenen te bekijken hoe wij het vertrouwen kunnen herstellen. Daarnaast heb ik het volgende bedacht. Wellicht biedt dat ook wat ruimte in het kader van de "second opinion" die door een aantal woordvoerders naar voren is gebracht. Zou het niet verstandig zijn om bij de start van het proces, 1 augustus volgend jaar, te komen tot de instelling van een centrale commissie, waarvoor mensen uitgenodigd worden die nu actief zijn in regionale commissies van samenwerkingsverbanden? Er zijn een aantal goede voorbeelden van centrale commissies in samenwerkingsverbanden die buitengewoon goed functioneren. Daar zit heel veel expertise. Deze centrale commissie kan als een soort van vraagbaak dienen voor alle RVC's in de SPD-regio's en de 55 andere RVC's. Bij de start van zo'n proces kan men een dergelijke commissie gebruiken als een instantie waar men een "second opinion" kan vragen in geval van twijfel of wanneer iets sterk omstreden is. Dit kan het geschonden vertrouwen herstellen. Een aantal voorlopers bij het proces wordt immers uitgenodigd om als

het ware hun expertise uit te lenen aan het proces als geheel. Wellicht dat je zo ook betere condities opbouwt voor het vormen van een soort van jurisprudentie en voor een normering in het proces. Ik leg dit voorstel in uw midden en ik hoor graag in tweede termijn of de Eerste Kamer dit een goede gedachte vindt.

Er zijn een aantal opmerkingen gemaakt door mevrouw Grol en de heer Veling over de verplichte aansluiting bij het samenwerkingsverband. De teneur van hun vragen was hoe het gesteld is met de vrijheid van onderwijs. Het wetsvoorstel voorziet in de bepaling dat de verplichte aansluiting pas in werking treedt wanneer blijkt dat er op basis van vrijwilligheid geen dekkend netwerk van samenwerkingsverbanden ontstaat. In de praktijk loopt het echter buitengewoon goed. Bijna iedereen is aangesloten bij een samenwerkingsverband. Waarom wordt het dan verplicht? Dat is om te voorkomen dat men in het proces van "Weer samen naar school" uit het samenwerkingsverband zou willen vallen. Dat zou immers in de praktijk een buitengewoon labiele situatie opleveren. Vandaar dat het belangrijk is dat er samenwerkingsverbanden zijn, dat men daarin werkt en dat men als het ware in voor- en tegenspoed bij het samenwerkingsverband betrokken blijft.

Mevrouw Grol gaf een voorbeeld. Zij beschreef een ideale situatie met één bestuur, 25 basisscholen en één school voor speciaal onderwijs. Zij zijn het samen eens, maar mogen van de overheid geen samenwerkingsverband zijn. Dat is echter niet het geval! Als deze scholen dat zo hebben georganiseerd, zijn zij ook in het kader van dit wetsvoorstel een samenwerkingsverband. Dat is dus inderdaad een optimale situatie, maar als men eenmaal "ja" gezegd heeft, is het ook verplicht. Wat dat betreft is het net een huwelijk: als je eenmaal "ja" gezegd hebt, zit je eraan vast, in voor- en tegenspoed. Maar het is meestal natuurlijk ook erg leuk.

Het samenwerkingsverband legt geen beperkingen op aan de vrijheid van onderwijs, neergelegd in artikel 23 van de Grondwet. Het legt ook niet allerlei verplichtingen op voor de inrichting van het onderwijs, de scholen zijn zelf in eerste aanleg verplichtingen aangegaan, dus ik kan alleen maar concluderen dat scholen

binnen de randvoorwaarde van artikel 23 van de Grondwet aan de verplichtingen van het samenwerkingsverband moeten voldoen. Als men die keuze eenmaal gemaakt heeft, valt men onder het samenwerkingsverband en dit is belangrijk voor het welslagen van het proces.

Mevrouw Grol heeft nog gezegd dat de integratiebepaling een buitengewoon ingewikkelde regeling is – daar kom ik zo dadelijk nog over te spreken – en zij vroeg zich dan ook af, waarom ik de Experimentenwet niet gebruikt heb. Deze wet is alleen bedoeld voor onderwijskundige experimenten, niet voor experimenten op het gebied van de bestuurlijke organisatie. In de discussie met de Tweede Kamer heeft de minister van Onderwijs toegezegd dat hij zou bezien of de reikwijdte van de wet niet vergroot zou moeten worden. Die toezegging heeft hij gedaan, maar dat is natuurlijk nog lang geen realiteit, dus leent de Experimentenwet zich nog niet voor bestuurlijke constructies.

Vervolgens vroeg mevrouw Grol zich nog af, of het niet verstandig zou zijn om eens goed te bekijken of alle beleidstrajecten, zoals "Weer samen naar school", Nederlands als tweede taal en het onderwijsvoorrangsbeleid, niet geïntegreerd kunnen worden. Zij suggereerde ook dat de scholen eigenlijk wel een beetje dol worden van telkens een ander doel en weer een andere doelgroep. Deze kwestie is ook aan de orde geweest bij de consultatieronde over MAVO-VBO, over de plannen van de commissie-Van Veen. Toen is vaak de vraag opgeworpen of er niet een zorgbudget voor de regio zou kunnen worden samengesteld, opdat speciale steun voor leerlingen die het nodig hebben, wat meer eenduidig en gecoördineerd zou kunnen worden opgezet. Ik heb dit steeds een interessante gedachte gevonden en wij moeten die ook in het achterhoofd houden, maar het is natuurlijk ook weer geen doel op zichzelf. Als wij de geldstromen naar het basisonderwijs en het speciaal onderwijs laten samenvloeien tot één budget, dan zal dat absoluut tot vertraging leiden, dus dat moeten wij nu niet met elkaar afspreken, maar het is wel een mogelijkheid voor de langere termijn omdat de situatie voor de scholen veel duidelijker wordt, ook al omdat het in heel veel gevallen om dezelfde leerlingen gaat. Ik ben voornemens om in het kader

van de discussie over VSO-VO en over MAVO-VBO te verkennen of het daarbij mogelijk zou zijn. Dat is een ander traject, maar daar kunnen wij dan nog van leren als het gaat om het basisonderwijs en het speciaal onderwijs, los van VSO, LOM en MLK.

Mevrouw Grol heeft ook nog gevraagd naar de opbrengst van de operatie Toerusting en bereikbaarheid, in relatie tot "Weer samen naar school". Zij vroeg zich af of de gelden die vrijkomen door de schaalvergroting in het basisonderwijs, niet zouden kunnen worden ingezet voor het laten slagen van "Weer samen naar school". Dat zou inderdaad heel verstandig zijn. Er wordt in verband met deze doelstelling ook nadrukkelijk gezocht naar extra middelen die voor het basisonderwijs kunnen worden ingezet. In mijn definitieve reactie op het rapport van de CEB en op het rapport van de commissie-Van Eindhoven over het basisonderwijs zal ik ook daaraan aandacht besteden, want daarbij zullen wij ook aangeven hoe dit het beste vorm zou kunnen krijgen.

In het verband van de overgangsregeling bij verevening van middelen voor scholen voor speciaal onderwijs wees mevrouw Grol nog op de regio's met zeer veel van deze scholen. Nu komt dit vraagstuk eigenlijk pas aan de orde bij de evaluatie van "Weer samen naar school", dus pas in 1997. De stuurgroep voor die evaluatie heeft de opdracht, na te gaan wat de oorzaak is van de onevenredige verdeling van scholen voor speciaal onderwijs over het land. Je moet immers eerst weten waar het aan ligt, voordat je kunt bepalen wat je te doen staat. Het resultaat van dat onderzoek en van de evaluatie moet ik afwachten, dan pas is de kwestie van de verevening aan de orde. In 1997 zullen wij daar dus verder over kunnen praten. Velen hebben mij wijsheid toegewenst, en die is zeker op dit onderdeel nodig.

De heer Van Boven heeft gevraagd of er rekening is gehouden met de autonome groei van de basisschoolgeneratie. Er is in de rijksbegroting rekening gehouden met een verdere groei van het speciaal onderwijs en uiteraard ook met een groei van het basisonderwijs. Wij prijzen ons er gelukkig mee dat wij extra middelen hebben om de autonome groei bij te houden. Er is uitgegaan van absolute

stabilisering en dat uitgangspunt zou ik voorlopig nog willen handhaven, want stabilisering is natuurlijk geen doel op zichzelf. Het doel is minder leerlingen doorverwijzen naar het speciaal onderwijs. Stabilisering is het begin van dit proces en er is geen aanleiding om de afgesproken normering te veranderen. Wij moeten ervoor zorgen dat de beschikbare middelen ook in dit kader kunnen worden ingezet, omdat dit het proces van "Weer samen naar school" ook zou kunnen ondersteunen.

Mevrouw Van Wijngaarden heeft gevraagd hoe het speciaal onderwijs omgaat met ambulante begeleiders en zij heeft ook gevraagd naar de bekostiging, want als er meer leerlingen in het reguliere onderwijs gehouden worden, is er natuurlijk meer ambulante begeleiding nodig. Dat klopt. Op dit moment hebben wij het drievoudige voor dit doel geraamd van wat er tot nu toe voor gereserveerd was. Dit geeft al aan dat wij ervan uitgaan dat er meer ambulante begeleiding nodig is. Daarnaast kunnen degenen die recht hebben op de formatiegarantie die voor het project "Weer samen naar school" geldt, in dit kader worden ingezet. De ambulante begeleiding is wettelijk geregeld en de kosten zijn in de meerjarenramingen van de begroting opgenomen.

Verder heeft mevrouw Van Wijngaarden nog naar de groeps-grootte gevraagd, bij alle mooie verhalen over "Weer samen naar school" en leerlingen opvangen binnen het reguliere onderwijs. De heer Redemeijer wees er ook op dat de scholen ook al heel zwaar belast worden. Nu heb ik veertien dagen geleden ook in de Tweede Kamer al gezegd dat wij een beetje voorzichtig moeten zijn met het beeld dat alle klassen in Nederland meer leerlingen zouden hebben dan 35. Dat is namelijk niet zo, het verschilt heel sterk per school. Er is verschil tussen het platteland en de grote stad en het maakt ook uit, hoeveel gewogen leerlingen er op een school zitten. Er zijn 2210 scholen in ons land met gemiddeld 20 tot 25 leerlingen per klas en er zijn 56 scholen met klassen die gemiddeld meer dan 30 leerlingen hebben. Dat er op een school ook per klas verschillen zijn, heeft te maken met de verdeling over de groepen. Het beeld dat er in Nederland alleen maar overvolle klassen zouden zijn, moet dus wel

genuanceerd worden, maar door ons systeem van bodemfinanciering en de financiering die daar nog bij komt, zijn er natuurlijk ook wel zeer kleine scholen met zeer kleine klassen, wat weer gevolgen heeft voor andere scholen. Het versterken van de positie van de basisschool is de kern van de boodschap "Weer samen naar school". Het doel is dat de basisscholen beter worden uitgerust. Dat proces moet tot stand worden gebracht, zodat de leerkrachten op de basisscholen leren omgaan met diverse situaties. Tevens zal op den duur een betere budgettaire situatie ontstaan.

De heer Van Boven merkte op dat op dit punt een cirkelredenering wordt gehanteerd. Hij veronderstelde dat wij beginnen bij stabilisatie waarna wij de situatie proberen om te draaien. Het is bekend dat er geen sprake is van een riant budgettaire situatie. Ik ben er blij om dat de begroting op het punt van het basisonderwijs voortgezet wordt ontzien. Tijdens het veranderen van het proces moeten groeimiddelen op een verstandige manier worden ingezet. Verder dient men ervan doordrongen te raken dat het goed is als het normalisatieprincipe wordt aangestuurd, omdat daarmee de positie van de basisschool wordt verstevigd. Hoe verder men gaat met het verwijzen van leerlingen naar het speciaal onderwijs, hoe meer de basisschool verschaalt. Er zijn vele studies verricht naar de vraag over de uitstoot van leerlingen naar het speciaal onderwijs. Als je leerlingen naar het speciaal onderwijs verwijst, zal wederom een categorie zwakste leerlingen ontstaan.

Mevrouw Van Wijngaarden stelde een vraag over het ziekteverzuim. In het schooljaar 1992/1993 was het ziekteverzuim in het basisonderwijs 6,7% en 7,4% in het speciaal onderwijs.

De heer Schuyer vroeg of het verstandig is om het regulier onderwijs extra middelen toe te wijzen wanneer kinderen met onderwijsproblemen niet worden doorverwezen. Ik meen dat dit verstandig is. Ik heb een interessante discussie gevoerd met de ouders van kinderen met het Down-syndroom. Zij zijn er grote voorstander van dat hun kinderen in het reguliere basisonderwijs worden opgevangen. Ik heb tot deze ouders gezegd dat het beeld van de leerling die bij wijze van spreken met FRE's

in zijn rugzak de school binnenkomt, omdat hij speciale zorg nodig heeft en daarvoor de FRE's bij zich heeft, een zeer goed beeld is. Dit loopt ook sterk in de pas met wat wij binnen de gezondheidszorg zien in het kader van de cliëntgebonden financiering. Nogmaals, ik ben er voor dat extra middelen binnen de scholen worden gebracht zodat ze extra zorg kunnen geven.

De heer Schuyer vroeg voorts of er regels nodig zijn voor het onderwijskundig dossier. Er zullen hiertoe modellen verschijnen. De komende maanden zullen wij gebruiken om deze modellen uit te werken. Er zijn hiertoe geen regels opgenomen in de wet of de algemene maatregel van bestuur. Dit is volgens mij ook niet nodig. De meeste RVC's en scholen zullen zo verstandig zijn om met deze modellen te werken. Dit hoeft niet verplicht te worden.

De heer Redemeijer vroeg waarom in artikel 32a, lid 6, wordt gesproken van een beschikking als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, Algemene wet bestuursrecht en van een besluit als bedoeld in artikel 8.4, onderdeel e, van de Algemene wet bestuursrecht. Het antwoord op deze vraag is heel simpel. Er is aangesloten bij de desbetreffende artikelen van de Algemene wet bestuursrecht. In artikel 1.1 wordt er iets geregeld bij beschikking en in artikel 8.4 staat dat dit het geval is bij besluit. Wij hebben gewoon de wet gevolgd. Als de heer Redemeijer het heel precies wil weten, moet hij eens een avondje heerlijk gaan lezen in de Algemene wet bestuursrecht.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Dat is moeilijk want je wordt doorlopend door die gefrustreerde scholen gebeld!

Staatssecretaris **Netelenbos**: Als de wet straks in het Staatsblad staat, is dat over.

De heer Redemeijer vroeg of artikel 33a van de ISOVSO moet vervallen door de komst van de RVC's. Artikel 33a van de ISOVSO gaat over toelating en verwijdering van leerlingen. Hiervan dient melding bij de Inspectie te worden gedaan. Dit artikel blijft van belang om zicht te houden op de leerlingbewegingen binnen het speciaal onderwijs. Het is bijvoorbeeld goed dat de Inspectie de reden kent van verwijdering van leerlingen. Ik zie

geen enkel verband tussen de instelling van RVC's en het plotseling schrappen van het artikel.

De heer Schuyer vroeg naar de stand van zaken met betrekking tot de wachtlijsten voor het speciaal onderwijs. Ik heb de Tweede Kamer op 18 oktober een brief gestuurd. Gisteren heb ik een rapportage ontvangen van het procesmanagement. Geconcludeerd wordt dat het onmogelijk is om één oorzaak voor het ontstaan van wachtlijsten aan te wijzen. De stabilisatie-inspanning speelt volgens het procesmanagement in 30% van de gevallen een rol. 70% van de wachtlijstleerlingen zit op slechts 7% van de scholen. Het is dus een vrij geconcentreerd probleem. Er bestaat een correlatie tussen de wachtlijsten en de urbanisatiegraad. In grote steden treedt dit probleem vaker op dan in kleinere steden, hoewel het in Utrecht helemaal niet voorkomt. Concentratiegebieden zijn Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. Er is geen verband aangetoond met de groei van de basisgeneratie. Verschuivingen van voedingsgebieden spelen in een aantal gevallen een rol. De meeste wachtlijstleerlingen ontvangen gedurende het wachten regulier basisonderwijs. Veertien dagen geleden heb ik in de Tweede Kamer medegedeeld dat, indien een leerling niet geplaatst kan worden, hij opgevangen wordt binnen het reguliere basisonderwijs. Het is niet de bedoeling dat leerplichtige leerlingen thuiszitten. Ik heb de rapportage pas gisteren ontvangen. Ik ben voornemens om zo spoedig mogelijk de uitslagen van het onderzoek, de interpretaties en de conclusies aan de Tweede Kamer te zenden.

Mevrouw Grol en de heer Veling stelden een vraag over artikel 23 van de Grondwet en de integratiebepaling. Kan via een ministeriële beschikking naar de bekostiging worden gekeken? De wetgever bepaalt de uitvoering van artikel 23 van de Grondwet, via welke regels de bekostiging in beginsel loopt. Overeenkomstig de eisen van de Grondwet is in de wet de bekostiging geregeld en kan een bevoegd gezag daaraan aanspraken ontleen. Daardoor is de bekostiging gewaarborgd. Het is echter ook mogelijk dat de wetgever regels afsprekt waardoor, als het bevoegd gezag dat wil, wordt afgeweken van de

bevoegdheid. Er is bijvoorbeeld sprake van integratie tussen een school voor basisonderwijs en een school voor speciaal onderwijs. Nu kunnen wij nog geen algemene regeling voor bekostiging afspreken, omdat wij nog maar net met dit traject bezig zijn. Het bevoegd gezag zal vervolgens overleg voeren over het bekostigingsregime. Dat wordt dan via een ministeriële regeling verder geregeld. Opgemerkt is dat dit voor de betrokken scholen zeer ongewis is, maar ik heb een andere mening. Als het een school niet bevalt, gaat de integratie gewoon niet door. De scholen zelf bezien of ze krijgen waar ze recht op hebben. Er is geen sprake van willekeur van de minister. Bij de start van de onderhavige ontwikkeling is deze, op maat gesneden, situatie nodig. Wanneer wij dat meteen bij wet gaan regelen, dan voorspel ik dat er buitengewoon veel moeilijkheden zullen ontstaan voor concrete situaties en dan hebben wij talrijke uitzonderingsbepalingen nodig. Daar schieten we niets mee op. Nu wij in de situatie van een startwet verkeren, is dit een zeer verantwoorde bepaling. Uiteindelijk bepaalt het bevoegd gezag in dat geval zelf tot het al dan niet accepteren van de uitwerking binnen die ministeriële beschikking.

Voorzitter! Ik meen dat ik hiermee de gestelde vragen heb beantwoord.

De heer **Redemeijer** (PvdA):
Voorzitter! Ik verzoek u, de vergadering een kwartier te schorsen zodat wij kunnen overleggen en ons kunnen voorbereiden op ons antwoord.

De vergadering wordt van 20.25 uur tot 20.40 geschorst.

Mevrouw **Grol-Overling** (CDA):
Mijnheer de voorzitter! Het was niet echt een riante voorbereidingstijd die u ons gegund heeft, maar wij zullen het ermee doen.

Ik dank de staatssecretaris voor haar in ieder geval enthousiaste antwoord. Met grote blijmoedigheid is ons te verstaan gegeven dat wij het allemaal niet zo goed zien. De financiële kant van de zaak wordt door de staatssecretaris enigszins terzijde voorgesteld; daar gaat het eigenlijk allemaal niet om. Het gaat om pedagogische maatregelen. Voor

een deel ben ik het wel met die visie eens maar we moeten toch niet al te beheimst, stiekem doen over de financiële kant van de zaak. Laten we gewoon maar erkennen dat er een element van bezuiniging in zit. Daar is niets mis mee. Indien we het duidelijk, met goed begrip en met veel zorg doen, dan mag dat ook nog.

De staatssecretaris heeft gezegd dat we de incentive-structuur zo maken dat het loont om leerlingen in het basisonderwijs te houden. Ik ben eigenlijk wel benieuwd welke incentives zij bedoelt. Ik houd niet zo van cadeautjes voor goed gedrag die door het departement worden gegeven, want dan worden de waarden te zeer door het departement bepaald.

Ik was blij te horen dat de staatssecretaris, evenals mijn fractie, niet van quoteringshoudt. Het moet een ramp zijn wanneer je je kind voor het speciaal onderwijs komt brengen en er zijn geen plekken meer. Toch hoor ik hier misschien een stukje verborgen dreigement. Komt er soms wel quoteringsindien de financiële beheersing niet lukt?

In verband met de RVC's deel ik de opvatting dat het een goede zaak is om de toelating te objectiveren. Dat had heel goed via een centrale indicatiecommissie gekund – wat mij betreft zelfs liever – en desnoods gebeurt dat via een RVC. Het deed mij wel goed, te horen dat de RVC's niet besluiten naar welke concrete school het kind wordt verwezen. Toch moet je je hierover niet te veel illusies maken, want als het samenwerkingsverband niet erg groot is, is het de vraag hoeveel keus de ouders nog hebben. Ik vind wel dat de ouders er zelf voor moeten zorgen dat ze in een zodanig samenwerkingsverband zitten, dat ze op dat vlak voldoende keuze hebben. Mij bleek uit de interruptie dat de RVC zich kennelijk voor basisscholen anders gedraagt dan voor scholen voor speciaal onderwijs. Daar worden wel concrete scholen genoemd. Maar de staatssecretaris zei wel dat het de ouders vrij staat om het kind er al dan niet naar toe te sturen.

In dit verband rijst de vraag of ouders toch met hun kind moeten leuren. De staatssecretaris kan daar tegenover stellen dat als het voorgeschreven wordt, wij het niet goed vinden en als het niet voorgeschreven wordt, ook niet.

Toch kun je wel van leuren spreken, want als ouders horen dat hun kind in aanmerking komt voor speciaal onderwijs, moeten ze zelf maar zien dat ze het kind daar binnen krijgen. Nog moeilijker wordt het als er gezegd wordt dat het kind beter geschikt is voor school a, b of c. Dan moeten ze maar zien dat het kind op die school komt. Met een lastig kind binnen komen is natuurlijk altijd moeilijker dan met zo maar een kind.

Ik wil nog iets zeggen over het enorme tijdspad dat de staatssecretaris voor de RVC aankondigde. Het spijt mij maar ik ben niet door haar overtuigd. Er moet een gigantische job geklaard worden en ik kom daar in mijn conclusie nog op terug.

De staatssecretaris vraagt zich af welke winst er geboekt wordt met uitstel, want een novelle kost tijd. Ik kan haar verzekeren dat wij hier eerder met dat bijltje hebben gehakt. Een novelle kost helemaal niet veel tijd. Als een staatssecretaris het wil, kan er binnen een week een novelle zijn. Dat is onze ervaring met andere novelles.

Het idee van de second opinion vond ik wel aardig. Ik vind het goed dat mensen de gelegenheid krijgen om ergens anders een second opinion te vragen. Ik zag ook wel even iets in dat idee van die centrale commissie waar dat zou kunnen worden geregeld, maar naderhand bedacht ik dat er dan behalve die 55 RVC's ook nog een soort centrale RVC moet worden opgetuigd. Dan wordt het leven nog ingewikkelder.

Als leerlingen toelaatbaar worden geacht, kunnen zij naar het speciaal onderwijs. Anders moeten ze begeleiding krijgen. Het blijft echter een moeilijk punt om te garanderen dat leerlingen inderdaad worden toegelaten.

Ik was blij te horen dat het eerste bedrag van die RVC's niet f 100.000 is maar f 200.000. Want het lijkt mij een vereiste dat men kan reizen en trekken en scholen bezoeken. Ik heb begrepen dat de RVC's één dag in de maand functioneren. Het lijkt mij dat je er in het begin wel iets meer tijd in mag steken. Anders wordt het niet veel.

De staatssecretaris heeft gezegd dat het proces goed zal worden gevolgd. Tja, dat is zo'n zin die weliswaar een onderwerp heeft, maar waarmee je dan nog niet weet door wie het dan wordt gedaan. Dus wil ik erg graag horen door wie het proces zal worden gevolgd.

In antwoord op onze vragen naar de onderzoekscommissies heeft de staatssecretaris gezegd dat tweederde vrijvalt. Dat is een interessante tekst, want er valt eigenlijk niets. Er zijn mensen in dienst en die zijn geen zak met geld, het zijn mensen die hierin een functie bekleden. Die mensen krijgen een ander bevoegd gezag en ander werk. En dat is nogal wat. Ik denk niet dat het zo eenvoudig is om die mensen zonder meer ergens anders in te zetten.

Op onze vraag hoe de RVC kan bijdragen tot stabilisatie heeft de staatssecretaris eenvoudigweg gezegd dat onze zorg niet terecht is. Waarvan akte. Bij de start van het proces zou een centrale commissie worden ingesteld. Ik vond dat wel aardig en tegelijkertijd leek het mij toch eigenlijk ook geen oplossing. Dus laten wij het maar houden bij die 55 clubs die er toch al moeten komen.

Tot mijn verbazing is de Experimentenwet niet bedoeld voor onderwijskundige experimenten, maar alleen voor bestuurlijke experimenten.

Staatssecretaris Netelenbos: Nee, het is andersom.

Mevrouw **Grol-Overling** (CDA): Dus niet voor bestuurlijke experimenten, maar wel voor onderwijsinhoudelijke experimenten? O, gelukkig, want ik kon bijna niet begrijpen dat wij zoiets hadden verzonnen. Ik had opgeschreven dat wij daar gauw iets aan moesten doen, maar dat hoeft dan niet meer. Maar waarom kunnen wij die wet dan hier niet voor gebruiken? De staatssecretaris noemde dit een bestuurlijk experiment. Maar zij heeft toch ook gezegd dat zij het doet om pedagogisch-didactische redenen. Misschien zou het langs die weg toch onder de pedagogische experimenten kunnen worden gebracht, waarmee het wel onder de Experimentenwet valt. Maar ik weet niet of dat nu nog kan.

De staatssecretaris heeft gesproken over integratie van al die hulptrajecten tot een zorgbudget. Dat lijkt mij een uitstekend idee. Ik hoop dat er inderdaad nog eens van komt.

Ik heb begrepen dat de opbrengst van "Toerusting en bereikbaarheid" ook naar "Weer samen naar school" zou kunnen gaan. Ik vind dat een goede zaak. De staatssecretaris heeft gezegd dat inzet mogelijk is. Ik

vertaal dit dan maar zo, dat het dan misschien ook echt zou kunnen gebeuren. De staatssecretaris heeft gezegd dat zij er aandacht aan zal besteden. Ik wacht met belangstelling af of dat geld dan inderdaad op die manier zal worden gebruikt.

In verband met de Vereveningswet zei de staatssecretaris dat het van belang was na te gaan hoe het komt dat in de ene streek veel meer scholen voor speciaal onderwijs zijn dan in de andere streek, wat daarvan de oorzaken zijn. Zij voegde hieraan toe dat je er wijs mee moet omgaan. Dat vind ik prima, maar ik ben dan wel benieuwd welke oorzaken wel en welke niet voor verevening in aanmerking komen en welke oorzaken eventueel gecompenseerd kunnen worden en welke niet. Want het heeft zoiets van: dit vinden wij goed en dat vinden wij niet goed. Wij mogen toch aannemen dat de scholen voor speciaal onderwijs om een goede reden bestaan. Kennelijk zijn ten gevolge van genetische of andere oorzaken in bepaalde plaatsen meer scholen voor speciaal onderwijs dan in andere plaatsen. Als daar maar niet de connotatie aan verbonden wordt dat het op de ene manier goed is en op de andere manier niet.

De staatssecretaris heeft gezegd dat bij de integratie van het speciaal onderwijs en het basisonderwijs het bevoegd gezag overleg gaat plegen. Er zal geen willekeur komen door de ministeriële regeling. De zaak moet niet meteen bij wet worden geregeld, want de scholen zijn vrij, aldus de staatssecretaris. Dat was wel een heel merkwaardige interpretatie van de vrijheid van onderwijs. Het is mij niet helemaal duidelijk wat de staatssecretaris met die uitlating bedoelde.

Ik blijf erbij dat het een niet geringe taak is om in korte tijd 55 RVC's op te tuigen. Daarom zal de CDA-fractie, die met de meeste antwoorden wel kan leven, toch tot de conclusie moeten komen dat het tijdpad dat de staatssecretaris voor de RVC's schetst, ons te snel gaat. Die klok, om het met collega Redemeijer te zeggen, of met Willem Wilmink, loopt ons te hard. Wij blijven bij onze voorwaarde dat de RVC's later moeten starten. Want wij menen dat die tijd echt nodig is.

□

De heer **Van Boven** (VVD): Mijnheer

de voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor haar beantwoording. Vooral de beantwoording van een aantal feitelijke vragen stemde mij dankbaar. Mevrouw Grol heeft een aantal ervan opgenoemd, die ik nu niet zal herhalen. Ook ik was in beginsel erg gelukkig met de inzet dat "Weer samen naar school" een onderwijskundige zaak is. Later bleek toch wel dat financiën een heel grote rol spelen. En toen de woorden "financiële incentives" vielen, werd ik helemaal wantrouwig. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de linearisering, wat een duidelijke incentive was voor de vorming van grote scholengemeenschappen en een nadeel voor soms uitstekend functionerende kleinere VWO/HAVO-scholen en categoriale gymnasia. Ik zie ook een gevaar, namelijk wanneer een basisschool financiële incentives krijgt om leerlingen "binnenboord" te houden, er ook leerlingen binnenboord gehouden worden die eigenlijk doorverwezen zouden moeten worden. Hoe zou dat te voorkomen zijn?

Er vinden op het ogenblik met alle partners gesprekken plaats, zegt de staatssecretaris. Dan is toch mijn vraag hoe dat te rijmen is met onder andere de brief van de besturen-bonden die de staatssecretaris net gekregen heeft. Natuurlijk, er moet gewerkt worden aan een herstel van vertrouwen. Ook wij menen dat het vertrouwen best hersteld kan worden. De staatssecretaris zegt dat daarvoor eerst de wet moet zijn aangenomen. Maar wij geloven nu juist dat wanneer er een zekere concessie gedaan wordt, wanneer er wat licht komt, er een periode kan aanbreken waarin veel gemakkelijker het vertrouwen kan worden hersteld.

Daarmee kom ik dan op de hoofdzaak, want daar wil ik mij toch wel toe beperken. Dat is dat draiboek voor de instelling en de inwerkingtreding van de RVC's. "Het kan", zegt de staatssecretaris, "wij hebben overleg gepleegd met de WPRO en met het project-management." Maar zij zal toch niet kunnen ontkennen dat er sprake is van een uiterst krap tijdbestek. Als alles meezit, kan van maart tot april de benoeming plaatsvinden. Daarover heb ik de feitelijke vragen gesteld: Hoe worden die RVC's bemand en hoe worden hun objectiviteit en deskundigheid gegarandeerd? Op die vragen heb ik

geen antwoord gehad. Maar goed, de RVC's zullen bemand worden.

Maar stel nu dat de Raad van State wat later met het advies komt en dat dat advies ook uiterst kritisch is – dat is best mogelijk – met de kritiek van de Onderwijsraad erbij. Dan is het toch mogelijk dat wanneer de algemene maatregel van bestuur in Tweede en Eerste Kamer wordt voorgehangen, ook nog daarover moet worden gediscussieerd. Dan is volgens mij die termijn van april al helemaal niet haalbaar.

Dan kan men zich van april tot juni één dag in de week inwerken, aldus de staatssecretaris. Kan men zich in die termijn de gehele problematiek eigen maken en oordelen? Dan zit de zomervakantie er nog tussen en op 1 oktober gaat de teldatum werken. Wij geloven daar nog steeds niet in.

Ik denk dat wij naast elkaar redeneren als wij het hebben over tijdswinst. Wanneer wij over tijdswinst spreken, bedoelen wij dat de RVC's niet dit jaar moeten gaan werken maar een veel langere aanlooptijd moeten hebben, vanaf januari tot de volgende teldatum. In die tijd kunnen zij zich behoorlijk inwerken en grondig kennis nemen van hetgeen er in hun regio plaatsvindt: hoe die scholen zijn; wat hun capaciteiten zijn; hoe zij deze moeten beoordelen. En pas daarna, zo het al lukken mocht, kan een gegrond oordeel over verwijzingsnoodzaak worden gegeven.

Het veld zou geen duidelijkheid hebben. Als er echter een concessie zou komen en men de wetenschap heeft dat met die concessie de Eerste Kamer het geheel zeker zal aanvaarden, is er naar mijn mening wel degelijk duidelijkheid. Daarom heb ik een paar vragen aan de staatssecretaris.

1. Wil de staatssecretaris nu eens uitleggen, waarom zij ons niet tegemoet wil komen met die datumwijziging?

2. Wat gebeurt er als deze Kamer op grond van het feit dat er niet aan onze wens tegemoet gekomen kan worden en wij het een overwegend bezwaar blijven vinden, dit wetsvoorstel in deze vorm niet accepteert? Gaat dan alles toch gewoon door zoals het nu is, misschien met enige stagnatie? Dat is indertijd bij de oorspronkelijke Wet op het onderwijsvoorrangsbeleid ook zo geweest. Er werd wel degelijk doorgegaan met onderwijsvoorrangsbeleid toen de desbetreffende wet hier verworpen

was. Er is uiteindelijk betere wetgeving tot stand gekomen.

Nog een nieuwe commissie – ik zeg dat mevrouw Grol na – ook al is de bedoeling goed: wij geloven er niet in. Er komen al zoveel commissies waarover wij onze twijfels hebben! In onze visie is nog een commissie er een te veel! Ik hoop van harte dat de staatssecretaris zich nog eens goed wil beraden en wellicht die tegemoetkoming wil doen. Dan kan de wijsheid die wij haar hebben toegewenst uiteindelijk ertoe leiden dat wij haar voortaan ook wijsheid toedichten.

□

Mevrouw Van Wijngaarden

(GroenLinks): Voorzitter! Ook ik dank de staatssecretaris hartelijk voor haar enthousiaste en betrokken beantwoording.

De discussie spitst zich toe op de RVC's. Op mijn vraag hoe zij de protesten interpreteert, heeft de staatssecretaris aangegeven dat mogelijkserwijs het niet op de hoogte zijn van de bevoegdheden van deze commissie een van de redenen voor het protest is. Zij zegt dat de commissie niet de verwijzing regelt, doch slechts kijkt of de leerling toegelaten moet worden. Als ik de brieven en stukken goed lees, ben ik het niet met de staatssecretaris eens dat de mensen die deze kritiek uiten niet goed op de hoogte zouden zijn van de deskundigheid en de bevoegdheden van de commissie. Helaas, kan ik niet gelukkig zijn met deze uitleg van de staatssecretaris.

De staatssecretaris heeft aangegeven dat er een draaiboek wordt opgesteld. Daarin zal onder meer worden aangegeven, wie deel gaan uitmaken van de commissies en aan welke toetsingscriteria voldaan moet worden. Zij wees in dit verband op het onderwijsrapport, etcetera. In het blad Uitleg van het ministerie van Onderwijs wordt door de Onderwijsraad op al deze punten behoorlijk veel kritiek geïntendeerd. De staatssecretaris heeft nog niet aangegeven, hoe het mogelijk is dat in dit blad deze kritiek zo stevig verwoord staat. Het blad is immers de spreekbuis van het ministerie?

Het instellen van een nieuwe commissie als een soort second-opinion-instituut lijkt mij een heel dure oplossing. Als er geld gegeven wordt om de RVC's te starten en er dan bovendien nog geld moet

komen voor het instellen van een commissie die een second opinion moet geven, lijkt het mij een veel betere oplossing daarvoor een RVC uit een naastgelegen gebied in te schakelen. Volgens mij hoeft er niet zo'n dure oplossing te komen.

De staatssecretaris heeft aangegeven dat het recht op hoor en wederhoor van de ouders over de plaatsing van kinderen geregeld is in artikel 4:7 en artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht. Dat kan wel zo zijn, doch naar mijn mening hebben niet alle ouders deze wetten op hun boekenplank staan. Het zou daarom veel prettiger zijn, ook voor de desbetreffende scholen, als het in deze wet wordt opgenomen. Dat is veel handiger. Ik zou in dit verband ook willen benadrukken dat er een goede voorlichtingscampagne moet worden opgezet.

Toen de staatssecretaris sprak over het horen van ouders, vroeg ik mij af of ouders dit zelf moeten aanvragen. Of wordt zo'n procedure van hoor en wederhoor door de regionale verwijzingscommissie zelf in gang gezet?

□

De heer Schuyer (D66): Mijnheer de voorzitter! De vorige generatie is opgegroeid met een kreet van een grootgrutter "En betere waar en 10%". U weet echter dat die winkels inmiddels allemaal ter ziele zijn. Het ministerie van Onderwijs zou eens moeten leren te bedenken dat er in het veld geen geloof meer is, als men begint te stellen dat een maatregel slechts onderwijskundige regelingen betreft en dat men in het geheel geen budgettaire consequenties voor ogen heeft. Ik denk dat dit laatste gewoon niet waar is en dat hoeft ook niet waar te zijn, maar zeg het dan eerlijk!

Voorzitter! Het akkoord staat volgens de staatssecretaris, die ik overigens hartelijk dank voor de gegeven antwoorden, niet ter discussie. Dat is ook zo'n opmerking. Voor een akkoord zijn echter twee partijen nodig. Ook ik heb een brief van 24 november, waarin, omdat de terminologie naar de regering toe altijd vriendelijk is, nog net niet wordt gezegd dat men het akkoord opzegt. Er wordt echter wel gezegd, dat men tegen deze achtergrond in de komende tijd een situatie ziet ontstaan, waarvoor men niet onverkort en onverminderd

verantwoordelijkheid kan dragen. Iedereen weet dat dit ongeveer op hetzelfde neerkomt. Er is echt een breuk in het veld. De poging om dat op te lossen door weer een commissie in te stellen, zie ik ook niet zo een, twee, drie!

Mijn opmerking in eerste termijn over de quoterings werd beantwoord met de vrij algemene opmerking: wat zeg je nu toch? De staatssecretaris voegde daaraan nog toe, dat zij quoterings wel erg vindt. De heer Veling heeft in zijn eerste bijdrage duidelijk gezegd, dat datgene wat hier wordt voorgesteld in principe ook een vorm van quoterings is, zij het dan dat die met andere woorden wordt aangegeven en dat die misschien op termijn gaat gelden. Overigens, de vraag of quoterings nu werkelijk zo erg is, hoeven wij op dit moment niet te beantwoorden. Er wordt wel regelmatig naar de situatie in de gezondheidszorg verwezen. Ik ben nu ongeveer negen jaar in die sector werkzaam en ik kan u zeggen, dat wij in de gezondheidszorg in het geval van budgettering aan de ene kant en beddenplanning aan de andere kant niets anders kennen dan quoterings. Voortdurend zeggen dat in de gezondheidszorg dit soort voorstellen en voorbeelden aan de orde zijn, is niet juist. Dat klopt niet. Het gaat hier om een maatregel die in 1983 is genomen en waarbij eerst budgettering en beddenplanning werden voorgesteld. Op basis daarvan is het veld aan de gang gegaan. Daarbij is men niet over een nacht ijs gegaan. Er is ook flinke ruzie over ontstaan. Inmiddels is er wel veel helderheid en met dat gegeven in gedachten wil ik wel een pleidooi houden voor een vorm van quoterings voor het speciaal onderwijs, maar men moet daar zelf wel de mogelijkheid hebben om tot een invulling te komen.

Voorzitter! De heer Redemeijer heeft bij interruptie al een opmerking gemaakt over de verschillende artikelen ten aanzien van de interpretatie van de Algemene wet bestuursrecht. Mij was dit punt ook ontgaan. Op de opmerkingen hierover willen wij nog graag in tweede termijn van de staatssecretaris een antwoord krijgen.

Ten aanzien van die Algemene wet bestuursrecht heeft de staatssecretaris gezegd, dat er wel degelijk sprake is van een vorm van beroep. Dat is juist, maar dat beroep is pas mogelijk nadat de beslissing is

genomen. Daarbij moet dan nog een procedure worden gevolgd waarbij inschakeling van de rechter of de Raad van State mogelijk. Als je als ouder echt de hele procedure wilt benutten, ben je weer een jaar verder. Waarschijnlijk zal men dat niet doen vanwege het belang van het kind. Het gaat er mij echter om dat zoiets niet de bedoeling is als het gaat om de second opinion die door de leden van deze Kamer is geschetst. Het gaat er juist om, dat je in de eigen kring, dus met een RVC of een andere groep, nagaat of er nog een second opinion mogelijk is, waarbij niet de formele weg bewandeld hoeft te worden die in de Algemene wet bestuursrecht wordt aangegeven. Bij dat laatste gaat het namelijk om iets zeer theoretisch.

Voorzitter! Met enige aarzeling zeg ik dat de staatssecretaris mij wel heeft overtuigd als het gaat om het oordelen op basis van dossiers. Zoiets kan. Het is denkbaar dat op de aangegeven manier wordt gehandeld. De staatssecretaris heeft ook in dezen het voorbeeld van de gezondheidszorg genoemd. Ik wijs er echter op, dat in de gezondheidszorg aan deze manier van handelen een zeer duidelijke protocollering ten grondslag ligt. Ik zou het gevaarlijk vinden als men juist bij de deregulering de protocollering aan het veld zou overlaten. Zoals ik zei, het is mogelijk op basis van dossiers tot een oordeel te komen, zeker als er ook nog sprake is van een second opinion. Echter, dit veld is aan die gang van zaken niet gewend. Dat betekent weer dat er in dezen een lange weg te gaan zou zijn, maar het afleggen van die weg wordt gewoon niet mogelijk gemaakt. Juist op dit punt heeft de Onderwijsraad gezegd: de hele ontwikkeling met betrekking tot dossiers alleen al kost zoveel tijd dat wij pleiten voor het uitbrengen van een novelle waarmee de invoering van de RVC's wordt uitgesteld.

Voorzitter! Ook mijn fractie kan niet aan de indruk ontkomen dat de staatssecretaris er verstandig aan zou doen op deze suggestie in te gaan. Ik doe een beroep op haar aan dit verzoek een gevolg te geven. Daarmee zou zij ons de mogelijkheid geven voor deze wet te stemmen. Doet zij dat niet, dan zal mijn fractie daaraan consequenties verbinden en deze wet niet steunen.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Voorzitter! Ik zal eerst een paar losse opmerkingen maken en vervolgens het punt behandelen waarover de staatssecretaris en wij verschillende opvattingen hebben.

Ik vond het erg goed van de staatssecretaris dat zij de eerste tien à vijftien minuten van haar spreektijd in eerste termijn gebruikte om het proces van "Weer samen naar school" te schetsen. Er is hier overigens uit-en-ter-na gezegd, dat wij instemmen met de keus voor dit proces. De problematiek is ontstaan door de startwet waarmee werd beoogd mogelijkheden te creëren voor een aantal ontwikkelingen die tijdens het proces door de wetgeving werden gehinderd. De staatssecretaris heeft daar zelf eerder ook al op gewezen. Met name is door het element RVC de geboden ruimte in haar tegendeel komen te verkeren en is er een vertrouwenscrisis ontstaan.

Voorzitter! Ik wijs nog kort op het volgende. De RVC bepaalt naar welke school voor speciaal onderwijs de leerling wordt verwezen. Wat is de praktijk? Het advies houdt in: plaatsing op de LOM-school. Die LOM-school zegt echter: wij nemen die leerling niet, want op grond van de gegevens die wij hebben concluderen wij dat deze leerling op onze school niet geholpen kan worden. Wat zou ik nu graag willen? Mijn mening is: wil je zo'n proces goed mogelijk maken, dan heb je meer tijd nodig.

De volgende losse opmerking betreft de problematiek van de verwijzing van een kind dat op de ene basisschool vastloopt naar een andere school. Ik vond dat de staatssecretaris daar erg gemakkelijk over deed. Ik weet dat de staatssecretaris veel contact heeft met de mensen in het veld. Toch zou zij eens aan de directeurs van scholen die geprobeerd hebben om een leerling op een andere school geplaatst te krijgen, moeten vragen welke gevoeligheden daarbij een rol spelen en welke moeilijkheden uit de weg geruimd moeten worden alvorens door de een een stap wordt gezet en bij de ander sprake is van acceptatie. Daarbij gaat het om een gigantisch proces. In dezen heeft de RVC een taak. Op de taak van deze commissie kom ik straks terug.

Voorzitter! Ik vergiste mij toen ik sprak over de groeiregeling die

afgebouwd zou worden. Ik had moeten spreken van de versoepeling van de groeiregeling. Wij hadden die, maar zij wordt nu weer ingetrokken om de financiering van de RVC's mogelijk te maken.

Voorzitter! Ouders die zelf met een melding kwamen, waren de ouders die ondanks het feit dat de school voor basisonderwijs alle zorg bood die naar hun mening geboden moest worden, toch van oordeel waren dat men te lang met het kind bleef doorurmen in de hoop dat het ooit goed zou komen. Ik druk mij nu uit in onvriendelijke woorden, maar zij zijn niet onvriendelijk bedoeld. Er zijn legio voorbeelden van deze handelwijze. Het gebeurde dan dat ouders ten einde raad naar een school voor speciaal onderwijs gingen en vroegen: zoudt u nu eindelijk iets willen doen? Die mogelijkheid zou ook met behulp van de RVC gecreëerd moeten worden. Dit zou dan wel betekenen, dat wanneer de ouder zich meldt, de school voor basisonderwijs een onderwijskundig rapport moet produceren. U kunt zich voorstellen hoe dat eruit zal zien als sprake is van de situatie die ik zojuist schetste.

Voorzitter! De staatssecretaris zei dat er voorbeelden waren van een soort centrale indicatie die op het werk van een RVC leek. Welnu, ik ben in Enschede geweest en daar heeft de minister in juni geprobeerd de ontstane commotie weg te nemen. Hij heeft toen gezegd: ja kijk, als jullie zo bezig zijn, dan zal die RVC niet anders hoeven te doen dan een stempeltje op het dossier te zetten, en dat is het dan. In dit verband denk ik aan de woorden van de heer Veling: of het deugt niet of het is overbodig. Ook op dit punt wil ik graag helderheid hebben.

Voorzitter! Een aantal vragen is niet beantwoord. Er wordt gezegd, dat bij betrokkenen voorkeur bestaat voor het instituut RVC. Wie zijn dat dan? En: uit welk overleg is dat gebleken?

Bij de opmerkingen over de inspectie ben ik op het verkeerde been gezet. Ik heb gezegd: als men vindt dat te veel leerlingen ten onrechte naar speciaal onderwijs worden verwezen, had de inspectie op grond van het desbetreffende wetsartikel corrigerend kunnen optreden. Ik vergiste mij toen ik dit zei en noemde het verkeerde artikel. De staatssecretaris noemde in de memorie van antwoord artikel 33, lid

2. In mijn betoog zei ik, dat op grond van artikel 33a, lid 2, de inspectie corrigerend had kunnen optreden. Het ging hier zowel om de administratieve in- en uitschrijven en de uitwijzing als wel om de vraag of er ten onrechte werd geplaatst. Ik heb voorts voor de derde keer gezegd, dat als dit zo zou zijn, de inspectie haar taak niet heeft uitgevoerd.

Er is voorts gesproken over het zogenaamde verbrede toelaten. Daarbij is men nu gebonden aan het vereiste van toestemming. Straks zal echter gelden: u vraagt en wij draaien. Het valt te bezien of dat onderwijskundig verantwoord is.

Voorzitter! Ik kom vervolgens te spreken over het punt van de RVC's. Ik zal de laatste zijn die wil ontkennen dat het mogelijk is aan de hand van een draaiboek ervoor te zorgen dat op 1 mei de benodigde mensen beschikbaar zijn. Ik wijs er wel op dat men nog 250 mensen zou moeten aanzoeken en dat die mensen voor het inschakelen voor deze functie ook aan voorwaarden moeten voldoen. Echter, de pijn zit niet op dit punt. De pijn heeft te maken met het feit dat hier uit-en-ter-na is gezegd: er is een vertrouwensbreuk en er is tijd nodig om die vertrouwensbreuk te helen. Laat dan merken dat je dit begrijpt en neem de tijd om duidelijk te maken waarom de RVC's er zouden moeten komen. Op zichzelf is het instellen van die commissies niet omstreden. Je kunt natuurlijk wel of niet voorkeur voor het instellen van RVC's hebben, maar dat ze er moeten komen staat vast. Je moet echter wel de tijd nemen om de instelling ervan goed voor te bereiden.

De staatssecretaris zegt: de deskundigen zijn het erover eens dat het kan. Ik neem nu even aan dat alle zes leden die hier vandaag hebben gesproken toch enige deskundigheid hebben op dit terrein. Zij zijn echter van oordeel dat het niet kan. Ik schat in dat de Onderwijsraad redelijk deskundig is op dit terrein. Deze raad zegt ook dat het niet kan. Ik weet niet welke deskundigen zeggen dat het wel kan.

Ik heb een berekening gezien waarbij het bedrag van f 100.000 – misschien wel f 200.000 – is gebaseerd op een vergaderfrequentie van een keer per maand. Het basisonderwijs in een regio is zeer omvangrijk. Ik wijs op de verplaatsing van de ene basisschool naar de andere. Ik wijs op de zorgconcepten

die er op de scholen voor speciaal onderwijs in dat gebied zijn. Hoe wil men zich in drie maanden al deze kennis eigen maken om op 1 augustus adequaat, zorgvuldig en consequent de aanvragen voor het speciaal onderwijs te kunnen beoordelen? Wij vinden het van wijsheid getuigen als de staatssecretaris de tijd neemt om het veld voor deze gedachte te winnen. Daarmee kan het herstel van het vertrouwen bevorderd worden. Zij dient de tijd te nemen om het proces van de taakvervulling van de RVC's nog eens onder de loop te nemen. Ook moet bezien worden of de financiering adequaat is. Er is gesuggereerd, hiertoe opnieuw een commissie in te stellen. Dat wordt een soort tweede procesmanagement. Het eerste heeft de handen al vol en het lijkt mij niet gewenst om daar een tweede naast te zetten.

Voorzitter! Samenvattend. Naar onze opvatting is het onmogelijk om de zaak op tijd, adequaat, zorgvuldig en verantwoord in te laten gaan, zowel ten opzichte van de kinderen, de ouders als de scholen. Naar onze opvatting is uitstel derhalve gewenst. Daar wordt van vele zijden, met dringende argumenten, om gevraagd. Ik kan mij niet voorstellen dat de staatssecretaris in tweede termijn niet zal toezeggen dat zij dit uitstel zal accepteren.

□

Staatssecretaris **Netelenbos:** Voorzitter! Ik dank de geachte afgevaardigden voor hun inbreng in tweede termijn. Ik zal eerst ingaan op de losse vragen en opmerkingen. Vervolgens zal ik spreken over het pièce de résistance, de RVC's.

Mevrouw Grol en de heer Schuyer vragen mij of ik bereid ben, te erkennen dat het ook om een financiële operatie gaat. De heer Schuyer gebruikte zelfs het woord "bezuinigingen". Ik zeg met nadruk dat het in de eerste plaats gaat om een proces van integratie en van normalisatie. Zolang het verantwoord en mogelijk is, moeten wij proberen, zoveel mogelijk leerlingen binnen het reguliere basisonderwijs op te vangen. Ik sta daar echt voor en wel om onderwijskundige redenen. Het is voor jongeren beter dat zij bij hun vriendjes en vriendinnetjes in het reguliere basisonderwijs blijven. Zij kunnen het onderwijs dichterbij huis volgen en zij krijgen

er een beter zelfbeeld door. Wij moeten ervoor zorgen dat er minder kinderen naar het speciaal onderwijs worden doorverwezen. Internationaal gezien, lopen wij op een gigantische wijze uit de pas op dit terrein. Deze ontwikkeling moet tegengegaan worden. Dat is de aanleiding voor de discussie.

Ik zal niet ontkennen dat ook de ramingen een rol spelen. Als blijkt dat wij elke keer financieel niet uitkomen, hebben wij een probleem. Geld is schaars. Daarnaast zal er steeds weer nieuwe "zorgengroep" in een klas ontstaan. Dit proces dreigt onomkeerbaar te worden. Ook om budgettaire redenen moet dit proces gestopt worden. Doen wij dit niet, dan verschaalt de basisschool. Het moet uit de lengte of uit de breedte komen. Er wordt echter niet bezuinigd. Er wordt wel gepoogd om met de beschikbare middelen de basisschool te versterken. Dit betekent dat er wel een zekere samenhang is met het streven om het proces van steeds meer vervijzingen naar het speciaal onderwijs te keren. De budgettaire discussie is echter secundair.

Als er maatregelen in het onderwijs worden genomen, denkt iedereen: dat wordt gedaan om te bezuinigen. Voorzitter! Wij handelen uit een onderwijskundige optiek. Het geld speelt wel een rol, maar die is secundair. Het gaat daarbij om de positie van de basisschool. Wij moeten er voor zorgen dat men in het onderwijs beter kan omgaan met verscheidenheid. Als ik de kans krijg, zal ik deze uitspraak nog vaak herhalen in deze Kamer. Dit is een buitengewoon belangrijk thema. Dit vraagt veel inspanning van direct betrokkenen, maar ook van de beleidsmakers. Wij moeten een en ander zo veel mogelijk ondersteunen.

Er is gesproken over een incentive-structuur. Het is uiteraard niet de bedoeling om cadeautjes uit te delen, want daar heb ik helemaal geen geld voor. Het functioneren van een bekostigingssysteem moet voortdurend kritisch beoordeeld worden. Wordt het proces van doorverwijzing naar het speciaal onderwijs versterkt of juist het proces van omgaan met verscheidenheid binnen de basisschool? De huidige financiële incentives versterken juist het verwijzen naar het speciaal onderwijs. Door "Weer samen naar school" en door het benutten van de mogelijkheden die

de Startwet biedt, is die ontwikkeling te keren. Wij willen dit doen in samenspraak met de regio's. Een en ander dient vorm te krijgen in het zorgplan. Ik heb in dit verband gesproken over de FRE's in de rugzakjes van kinderen. Het geld wordt als het ware via de indicatie gekoppeld aan de leerling die de zorg nodig heeft. Vervolgens dient de vraag beantwoord te worden op welke wijze de betrokken leerling optimaal onderwijs kan krijgen. Dit gebeurt via incentives. In de samenwerkingsverbanden wordt besproken op welke wijze wordt vormgegeven aan de zorg voor leerlingen. Dit is een belangrijke discussie waarover wij vaak zullen spreken. De heer Schuyer heeft gelijk dat de Tweede Kamer hier in december graag nog een keer over wil praten. Het procesmanagement heeft ook behoefte aan overleg. Binnenkort zal er weer een evaluatie verschijnen. Wij dienen steeds opnieuw de incentives in het systeem te beoordelen.

Mevrouw Grol vroeg zich af of quoterings eventueel in een later stadium aan de orde kan komen. Voorzitter! Inderdaad, op het moment dat het project "Weer samen naar school" mislukt en er geen stabilisatie of neerwaartse trend wordt bereikt, moeten wij ons afvragen wat dit betekent voor de budgettaire kaders die wij voor deze regeerperiode hebben afgesproken. Ik kan daar niet luchthartig over doen. Als het geld op is, staan wij voor de vraag: wat nu? Ik hoop dat wij geen gebruik behoeven te maken van het middel van de quoterings. Quoterings betekent dat er geen inhoudelijke beoordeling behoeft plaats te vinden. De heer Schuyer heeft geopperd dat bepaalde vormen van quoterings niet behoeven te worden afgewezen. Hij verwees in dit verband naar de gezondheidszorg. Voorzitter! Ook op dat gebied zijn er omvangrijke knelpunten. Iedereen kent de discussie over de wachtlijsten. Ik kies liever voor een inhoudelijke aanpak. Zekerheden zijn er echter niet. Als het mis gaat, maak ik mij geen illusies. Ik weet exact hoe moeilijk dat zal worden. In dat geval kunnen wij met recht van geschonden vertrouwen spreken.

De second opinion. Alle sprekers hebben uitgesproken dat zij geen voorstander zijn van het plannetje inzake de centrale commissie. Ik zal dat dan ook onmiddellijk weer in de

la stoppen. Plannetjes waar niemand iets in ziet, moet je niet lanceren. Het was een poging, het vertrouwen te herstellen. Het was bedoeld om het RVC-proces te ondersteunen met expertise van deskundigen.

De gelden van de onderzoekscommissie. Er is waarschijnlijk sprake van een misverstand. In het wetsvoorstel is er sprake van het blijven bestaan van de commissies van begeleiding van de scholen voor speciaal onderwijs. Het is de verwachting dat de taakbelasting van de commissie ongeveer eenderde zal zijn van hetgeen zij nu doet. Dat deel blijft gefinancierd. Het overblijvende tweederde deel wordt als een soort subsidie aan de scholen voor speciaal onderwijs gegeven. Het bedrag valt dus niet toe aan een ander bevoegd gezag, zoals werd gesuggereerd. Wij hopen dat de vermindering van taken wordt benut ten behoeve van het proces van "Weer samen naar school". Er kan in de procedure eigenlijk niets mis gaan, omdat het samenwerkingsverband zelf bekijkt hoe bijvoorbeeld met de expertise van betrokkenen wordt omgegaan. Het gaat dus om een subsidie aan dezelfde scholen voor speciaal onderwijs vanwege het wegvallen van tweederde van de activiteiten.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Voorzitter! Het is een technisch helder verhaal. In de praktijk kan dit middel voor vele taken worden ingezet. Wie volgt het proces en grijpt in als de subsidie niet wordt besteed aan het doel ervan?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Ik ga ervan uit dat in het samenwerkingsverband afspraken worden gemaakt over de wijze van werken. Men maakt hierover afspraken in het kader van het zorgplan. In de praktijk zal dat misschien niet precies op deze wijze gaan, maar daar is men zelf bij. De wijze van besteding van deze subsidie is aan het samenwerkingsverband; aan de autonome school, om dat woord maar weer eens te gebruiken.

In de experimentenwet gaat het om onderwijskundige experimenten en niet om bestuurlijke arrangementen en experimenten. Het gaat om de integratie van basisonderwijs en speciaal onderwijs. De regeling van de bekostigingsgrondslag is een bestuurlijk arrangement. Er is weliswaar ook een onderwijs-

inhoudelijk proces aan de orde, maar de hoofdvraag was of een en ander via een ministeriële regeling tot stand moest worden gebracht of anderszins. Voorzitter! Dat kan niet anders worden geregeld, omdat de experimentenwet zich daarvoor niet leent. Aan de Tweede Kamer is toegezegd, te bezien of deze wet verruimd kan worden, want dit was nooit eerder aan de orde en kon dus ook nooit worden geregeld.

De verevening. Mevrouw Grol heeft mijn betoog als volgt samengevat. U bekijkt hoe een en ander gaat. Het procesmanagement bekijkt hoe het gaat. Vervolgens wordt er geëvalueerd en in 1997 wordt de balans opgemaakt. Dan wordt bezien op welke wijze met het vraagstuk van verevening zal worden omgegaan. Mevrouw Grol heeft erop gewezen dat er misschien wel goede redenen zijn voor meer scholen voor speciaal onderwijs in een bepaalde regio. Voorzitter! Dat is precies hetgeen wij moeten uitzoeken. Ik weet – uit ervaringen in het buitenland, maar ook in eigen land – één ding zeker: hoe meer aanbod, hoe meer vraag. Ik geloof niet in een "genetische bepaaldheid". Wij zoeken dit uit en op grond van feiten zullen wij voorstellen doen. Ik ben niet eerder dan in 1997 in staat, daarop verantwoord beleid te formuleren.

Mevrouw Van Wijngaarden was van gedachte dat het blad Uitleg, waarin bijdragen van de Onderwijsraad zijn opgenomen, de spreekbuis van het departement was. Voorzitter! Was dat maar waar! De Onderwijsraad is onafhankelijk. Hij is het adviesorgaan van het departement van OCW. Dat is nu al het geval, maar in de toekomst wordt deze raad, als het aan ons ligt, de enige. Dat in "Uitleg" bijdragen van de Onderwijsraad worden opgenomen, is omdat wij iedereen daarvan op de hoogte willen stellen.

De heer **Van Boven** (VVD): Voorzitter! Ik heb gevraagd op welke wijze de RVC's worden bemand en de deskundigheid en objectiviteit gewaarborgd.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Ik ga aan het eind van mijn betoog op de RVC's in. Ik zal dan ook deze vraag beantwoorden.

Mevrouw Van Wijngaarden heeft gevraagd, waarom het eventueel horen van de ouders door de RVC

niet in de wet wordt geregeld. Voorzitter! Dat hoeft niet. Als dit al in een wet is geregeld, hoeft dat niet nogmaals in een onderwijswet te worden gedaan. In de werkwijze van een RVC en de voorlichting in dat kader moet rekening worden gehouden met beide gegevens. Het is niet de bedoeling, alles dubbel te regelen.

De heer Redemeijer heeft opmerkingen gemaakt over de inspectie. Hij heeft reeds schriftelijk vragen gesteld over artikel 33, lid 4. Ik verwijs naar blz. 6 van de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer. Meer heb ik over dit punt niet te zeggen.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Voorzitter! Daar is niet alles over gezegd. Als men vindt dat er ten onrechte sprake is van plaatsing in het speciaal onderwijs, had en heeft de inspectie op basis van haar toezichthoudende taak, de mogelijkheid, dit te controleren. Er zal in Nederland ongetwijfeld een school zijn waarover men twijfels heeft. De inspectie had de bevoegdheid, een onderzoek in te stellen en om op basis van de resultaten van dat onderzoek maatregelen te nemen. De vraag waarom dat nooit gebeurd is, is nooit beantwoord.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Uw primaire vraag was toch: als er een RVC is, moet dat artikel dan gehandhaafd worden in de wet?

De heer **Redemeijer** (PvdA): Die vraag viel onder de categorie "overigens". De vraag was: waarom doet de inspectie dat niet en – overigens – als zij het toch niet doet, moet het artikel dan gehandhaafd worden?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Het lijkt mij goed, de inspectie mogelijkheden te geven om in te grijpen. Ik ben een groot voorstander van het geven van bevoegdheden aan de inspectie. Juist omdat wij in de richting gaan van autonome scholen, moet in toenemende mate de vraag worden gesteld wat, gezien die ontwikkeling, de taak van de inspectie is. Ik wil de huidige regels vooralsnog handhaven. Ik heb de Tweede Kamer veertien dagen geleden toegezegd, een nota inzake kwaliteitsbeleid uit te brengen. Daarin zal worden ingegaan op de rol van de inspectie in relatie tot de

ontwikkeling van de autonome school. De artikelen op basis waarvan de inspectie kan ingrijpen, handhaaf ik dan ook. Waarom er nooit wordt ingegrepen, weet de heer Redemeijer wellicht nog veel beter dan ik. Hij zal daar zelf beroepsmatig over na hebben moeten denken.

Voorzitter! Ik kom te spreken over de RVC. Alle woordvoerders vroegen zich af waarom er zo moeilijk gedaan werd en waarom niet afgesproken kon worden dat er iets meer tijd wordt uitgetrokken voor de realisatie van de RVC, zodat die onder optimale condities tot stand kan komen. Nu wordt er uitdrukkelijk in de wet geschreven dat de voorbereiding vóór 1 april 1995 moet worden getroffen en dat er op 1 augustus 1995 RVC's moeten zijn. Als het niet in orde is vóór 1 april 1995, kan de minister ook zelf ingrijpen. Daarnaast regelt de wet ook nog wat er gedaan moet worden als er toevallig geen RVC is: dan moet men te rade bij een aanpalende RVC. Het is allemaal heel precies in het onderhavige wetsvoorstel geregeld.

Het zal de leden niet ontgaan zijn dat dit zo is geregeld door een amendement van de Tweede Kamer. Die heeft dit heel precies vastgelegd, inclusief de datum. Er kan dus niet lichtvaardig van de datum worden afgezien.

De heer **Redemeijer** (PvdA): Voorzitter! Het is eind maart van dit jaar vastgelegd en nu zijn wij zeven maanden verder.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Dat is dan misschien de tijd die wij nu volgens de heer Redemeijer te kort komen.

Er wordt door velen gezegd dat een novelle toch niet zo moeilijk is: het moet maar gebeuren, want dan ontstaat er veel meer tijdswinst. Het zou binnen een week geregeld kunnen worden. Naar mijn mening ligt het echter niet zo eenvoudig. In de eerste plaats komen de minister-raad en de Raad van State aan de voorbereiding van een novelle te pas, dus het kan niet binnen een week geregeld zijn. Bovendien moet de Kamer begrijpen dat daarna ook de Tweede Kamer weer aan zet is, en het is heel wel denkbaar dat een dergelijke novelle niet bij hamerslag wordt gepasseerd. De gedachte dat hiermee heel gemakkelijk tijdswinst wordt bereikt, kan in de praktijk wel

eens heel anders uitpakken. Het is nu eind november, dus als wij dit niet voor het kerstreces afronden, belanden wij al heel snel in februari. Wij winnen daarmee hooguit één à twee maanden. Wij moeten ons werkelijk afvragen of er wel sprake zal zijn van tijdswinst.

In de tweede plaats vind ik het draaiboek reëel, ook na consultatie van degenen die er met gezag over kunnen spreken. Als ik zelf het gevoel zou hebben dat het onverantwoord was, zou ik de eerste zijn om het draaiboek niet te hanteren. Wij moeten met elkaar nooit iets willen waardoor de kansen voor kinderen risico lopen: het draaiboek is dus niet onverantwoord.

De heer Van Boven vroeg voorts wat voor mensen er in de RVC zitting zouden moeten nemen en hoe men aan deze mensen komt. Deze mensen zijn onafhankelijk van de ontvangende scholen. Er moet altijd voor gezorgd worden dat er sprake is van condities die leiden tot objectiviteit. Verder moeten het mensen zijn die met verstand over dit soort zaken kunnen spreken en is met het WPRO afgesproken dat de wijze van selecteren met verstand zal gebeuren. Ter zake moet ook naar aanpalende sectoren gekeken worden: in de gezondheidszorg is al veel ervaring opgedaan met dit soort trajecten. Dit is niet veel anders dan wat er elders te zien is.

De heer Schuyer wees erop dat ik een paar keer de gezondheidszorg aanhaalde, maar dat ik niet moest vergeten dat men daar met protocollen werkt, zodat het daar een slag eenduidiger ligt. Ik ben jarenlang voorzitter geweest van de vaste kamercommissie voor volksgezondheid. Ik heb daar veel langs zien trekken, maar één ding heb ik goed onthouden, namelijk dat het thema protocollering heel ingewikkeld was omdat velen er heel verschillend over konden denken. Er was niet van bovenaf een soort eenduidig protocol aan de orde en men probeerde niet te bevorderen dat er protocollair werd gewerkt. Er kan heel goed gewerkt worden met expertise en professionaliteit, ook al zijn er niet altijd standaarden. Dat zal ook in het onderwijs zo zijn. Al werkende wordt een soort standaard ontwikkeld. Dat zal echt niet anders gaan als er een novelle wordt ingediend die leidt tot iets meer tijd. Dit zal altijd in de praktijk ontwikkeld

moeten worden; zo zitten die dingen volgens mij in elkaar.

De heer **Schuyer** (D66): Heeft het WPRO mevrouw de staatssecretaris ook aangegeven of het eenvoudig is om die 250 tot 300 mensen te vinden die dit moeten doen? Ik zal een anekdote vertellen. In een bepaalde regio vroeg men een vutter: onafhankelijk en op afstand. Het eerste wat hij zei was dat hij van het ABP niet mocht bijverdienen: men dacht toch niet dat hij in een onzekere zaak zou stappen, nota bene zonder er een cent voor te krijgen? Hoe eenvoudig is het? De staatssecretaris heeft wel 250 mensen nodig.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Er zijn 55 SBD-regio's en de mensen komen niet allemaal uit hetzelfde gebied. Ik kan mij voorstellen dat het misschien niet eenvoudig is, maar het moet toch lukken, vijf mensen per SBD-regio te vinden die het ook nog interessant vinden om zo'n klus te klaren. Het lijkt mij eerlijk gezegd heel mooi werk om te doen, omdat met de expertise die deze mensen hebben, een belangrijke taak wordt vervuld in het onderwijs. Nu vragen mensen hier zich af hoe gestart kan worden met mensen die dit maar één keer per maand doen. De bedoeling is echter dat er in het begin sprake zal zijn van wat meer intensiteit. Daarom verdubbelen wij het budget ook, opdat dit gerealiseerd kan worden. Hierdoor kunnen wij vervolgens het proces goed volgen en daarvoor hebben wij het procesmanagement, de evaluatiecommissie en de onderwijsinspectie: gremia genoeg die in de gaten kunnen houden hoe het in de praktijk allemaal loopt. Bovendien zijn wij er natuurlijk ook zelf nog om eventueel bij te sturen indien dat nodig mocht zijn.

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter! In de Staatscourant van 25 oktober staat wat de Onderwijsraad hiervan vindt. De raad vindt dat het rapport naast allerlei andere opmerkingen een gedetailleerde rapportage dient te bevatten van de leergeschiedenis en het gedrag van de leerlingen en van de didactische en pedagogische maatregelen die zijn genomen naar aanleiding van gesignaleerde problemen. Ook biografische gegevens over de thuissituatie en resultaten van onderzoeken door

psychologen en orthopedagogen zouden in het rapport moeten worden opgenomen. Bovendien vindt de raad dat de directeur zou moeten aangeven welke hulp hij verwacht van de school voor speciaal onderwijs. Beide laatste punten vind ik vanzelfsprekend. Is de staatssecretaris voornemens om deze dingen in de AMvB op te nemen, of niet?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Het voornemen is om modellen te ontwikkelen waarmee men zelf aan het werk kan, maar in de AMvB zullen geen precieze voorschriften worden opgenomen. Wij proberen het uitgangspunt deregulering hier te handhaven, maar zorgen er wel voor dat niet iedereen zelf moet ontdekken hoe het moet gebeuren. Dit werkt zoals bij modelverordeningen. Wij zorgen voor modellen die aangeven hoe het eruit zou moeten zien. Laten wij ons realiseren dat er ook nu leerlingen worden beoordeeld. Het lijkt wel alsof de mening is dat er tot nu toe niets gebeurt.

De heer **Schuyer** (D66): Dat ben ik volstrekt met de staatssecretaris eens. Alleen zijn het nu direct betrokkenen en daarna niet meer. Ik kan me voorstellen wat de staatssecretaris zegt, maar zij accepteert daarmee dat er regionale verschillen in de RVC's zijn inzake de beoordeling. Dat vind ik een heel moeilijk punt als het gaat over de gelijkberechtiging van mensen.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Ik denk dat de RVC's meer dan in de huidige situatie en met de huidige gang van zaken kunnen bevorderen dat er een standaardaanpak komt waarmee beoordeeld wordt of iemand toelaatbaar is of niet. Nu zijn er grote regionale verschillen te constateren, dus er is nu ook geen sprake van gelijkberechtiging. Wij proberen juist te bevorderen dat er vanwege de RVC een soort standaardbenadering komt voor het beoordelen op toelaatbaarheid. Dat moet zich in de praktijk ontwikkelen.

Door sommigen is gevraagd hoe het nu zit met de beroepsprocedure. In beroep gaan via de Algemene wet bestuursrecht is immers buitengewoon omslachtig en intussen zit de leerling thuis. Het laatste hoeft niet zo te zijn, omdat er in het kader van de Algemene wet bestuursrecht een voorlopige voorziening kan worden

getroffen. In een soort kort-gedingprocedure kan vast een oplossing worden bewerkstelligd, hangende de beroepsprocedure. De leerling behoeft dus niet de dupe te worden van een veel te lang durende procedure.

Voorzitter! Ik wil nog een paar argumenten naar voren brengen over de effecten die een novelle zou kunnen hebben. Er is al heel lang onzekerheid over de startwet. Daardoor is een impasse ontstaan met een deel van de akkoordpartners. Sommige sprekers hebben gevraagd of ik nog met de akkoordpartners praat. Dat geldt niet voor allen, omdat sommigen hebben gezegd dat zij wachten tot de besluitvorming in de Eerste Kamer. Ik ga ervan uit dat wij, zodra het besluit is gevallen, de discussie en de vertrouwensrelatie met alle akkoordpartners kunnen aangaan. Hoe langer de onzekerheid duurt, des te vervelender is het.

Je kunt ook inschatten dat er bepaalde psychologische effecten van uitgaan. Ik verwacht dat een novelle in de Tweede Kamer aanleiding zou kunnen geven tot een hele discussie. Ik voorzie dat dit niet leidt tot enorme tijdswinst.

Voorzitter! Ik heb wel goed geluisterd naar hoe men er hier over denkt. Ik heb op dit moment niet de ruimte om een novelle toe te zeggen. Ik moet dus met de indrukken die ik van dit debat heb, terug naar de ministerraad.

De heer **Luteijn** (VVD): Betekent de laatste opmerking dat wij vóór de stemming, die volgende week gevraagd is of zal worden, mogelijk-kerwijs nog een brief krijgen van u of van de ministerraad?

Staatssecretaris **Netelenbos**: Ik zal mij daar geweldig voor inspannen. Ik probeer u voor dinsdag te laten weten wat de uitkomst is van dat overleg.

De heer **Luteijn** (VVD): Ik geef het advies om nog eens goed af te wegen wat hier in discussie is geweest. Ik heb de indruk dat wij allen graag met het kabinet tot de conclusie willen komen dat iets paars is, maar dat moet wel samen en niet alleen op gezag van de regering dat het paars is. In die context denk ik dat de regering er goed rekening mee moet houden, dat er wat mijn fractie betreft geen wet komt, als de

wet blijft liggen zoals zij er ligt. Dat zouden wij zeer betreuren.

De heer **Redemeijer** (PvdA): De staatssecretaris zei zoëven dat er onzekerheid blijft bestaan, als de startwet niet is aanvaard. Heeft de staatssecretaris na het debat niet het gevoel dat iedereen in dit huis de startwet de ruimte wil geven, die zij verdient in het lopende proces? Het enige wat ons scheidt, is de datum van ingang van de RVC's. De onzekerheid over de startwet kan hoogstens liggen in de vraag of de staatssecretaris bereid is, de gevraagde stap te zetten, maar niet in de vraag of de Eerste Kamer de startwet al of niet zou willen aanvaarden. Als ik dat verkeerd heb ingeschat, kan zij dat nog even ophelderen.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Eerlijk gezegd heb ik niets toe te voegen aan datgene wat ik heb gezegd. Het feit dat ik bijvoorbeeld niet overleg met een deel van de overlegpartners, heeft te maken met het feit dat men het moment afwacht waarop de wet in het Staatsblad staat. Dat heb ik willen zeggen. Verder heb ik heel goed begrepen wat men hier vindt over het voorliggende wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik stel aan de Kamer voor om de beraadslaging over dit wetsvoorstel te schorsen, in afwachting van de nadere berichten van de staatssecretaris. Ik sluit niet uit dat het wetsvoorstel volgende week opnieuw op de agenda komt voor afhandeling, al dan niet voorzien van een brief van de staatssecretaris. Ik heb begrepen dat de staatssecretaris vraagt om de beraadslaging niet te sluiten, maar te schorsen, totdat er nadere berichten van haar kant zijn, kan het zijn in een brief of anders het bericht dat zij volgende week tot afhandeling wenst over te gaan. Dat lijken mij de twee mogelijkheden.

Staatssecretaris **Netelenbos**: Dat is juist.

Mevrouw **Grol-Overling** (CDA): Wat de uitslag van het beraad van de staatssecretaris ook is, ik wil in elk geval zeker maken dat hier om hoofdelijke stemming is gevraagd.

De **voorzitter**: Dat is helder. Dat kan volgende week officieel worden

gevraagd. Het is duidelijk dat dit verzoek zal komen van uw fractie.

De heer **Luteijn** (VVD): Hierdoor kan verwarring ontstaan en ik neem aan dat dit niet de bedoeling is. Als het volgende week terugkomt, neem ik aan dat het inclusief stemmingen wordt afgehandeld, want anders wacht het onderwijsveld nog een week.

De **voorzitter**: Dat zou mijn voorstel zijn, maar ik wacht eerst het bericht van de staatssecretaris af. Ik ga ervan uit dat dit er voor volgende week zal zijn. Als dat niet het geval is, blijft de beraadslaging geschorst.

De beraadslaging wordt geschorst.

Sluiting 21.52 uur

Besluiten en ingekomen stukken

Lijst van besluiten:

De voorzitter heeft na overleg met het College van senioren besloten om:

a. de openbare behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 6 december 1994:

Tijdelijke voorschriften omtrent de grondslag voor de toekenning van vergoedingen door het Rijk en de gemeenten in het kader van investeringsimpuls betreffende onderwijsgebouwen in het voortgezet onderwijs en het beroepsbegeleiden onderwijs (Tijdelijke wet medefinanciering onderwijsgebouwen v.o./b.b.o.) (23862);

Wijziging van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (technische wijziging index voor berekening tabelcorrectiefactor) (23865);

Wijziging van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 (implementatie richtlijn gewas-beschermingsmiddelen) (23177);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen door de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid te doen plaatsvinden op: 6 december 1994

Wijziging van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, houdende uitbreiding van de loonkostensubsidieregeling (23784);

Intrekking van de Wet arbeidsvoorwaardenontwikkeling gepremieerde en gesubsidieerde

sector (23822);
de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport
te doen plaatsvinden op:
6 december 1994

Tijdelijke uitbreiding van de werkingssfeer van artikel 18 van de Wet ziekenhuisvoorzieningen (Tijdelijke wet uitbreiding werkingssfeer artikel 18 WZV) (23820);
de vaste commissie voor Financiën te doen plaatsvinden op:
6 december 1994

Wijziging van de inkomstenbelasting (kapitaalverzekeringen en periodieke uitkeringen) (23023);

Wijziging van de Wet op de loonbelasting 1964, de Wet op de vermogensbelasting 1964, de Successiewet 1956, de Wet op de inkomstenbelasting 1964 en de Coördinatiewet Sociale Verzekering naar aanleiding van de herziening van het fiscale regime voor onderhoudsvoorzieningen en bepaalde spaarvormen in de inkomstenbelasting (Aanpassing van de Wet op de loonbelasting 1964 en andere wetten aan Brede Herwaardering) (23046);

Vereenvoudiging van de belasting- en premiefaciliteit voor de zeevaart (Wet belasting- en premiefaciliteit voor de zeevaart 1995) (23782);
de vaste commissie voor Justitie te doen plaatsvinden op:
13 december 1994

Partiële wijziging van het Wetboek van Strafrecht en andere wetten in verband met de opheffing van het cumulatieverbod inzake de oplegging van hoofdstraffen (23681);
31 januari 1995

Nadere regeling van het gezag over en van de omgang met minderjarige kinderen (23012).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Wijziging van artikel 12 van de Wet op de Kanselarijrechten (22841, R1450);

Wijziging van de Wegenverkeerswet 1992, houdende regeling van de verzelfstandiging van de Rijksdienst voor het Wegverkeer (22961);

Wijziging van de inkomstenbelasting (kapitaalverzekeringen en periodieke uitkeringen) (23023);

Wijziging van enige wetten in verband met de verplichting tot

teruggave van cultuurobjecten die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lidstaat zijn gebracht en in verband met de uitvoer van cultuurobjecten (23657);

Wijziging van bepalingen in de Mediawet in verband met een herstructurering van de beheertaken van het Nederlands Omroep-productie Bedrijf N.V. (23793);

Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met decentralisatie van huisvestings- en bestedingsbeslissingen in het wetenschappelijk onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (23801);

Wijziging van hoofdstuk VIII (Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1993 (Slotwet; rekening) (23835);

Wijziging van hoofdstuk X (Ministerie van Defensie) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1993 (Slotwet; rekening) (23836);

Goedkeuring van het op 24 juni 1994 te Korfoe tot stand gekomen Verdrag betreffende de toetreding van het Koninkrijk Noorwegen, de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden tot de Europese Unie, met Toetredingsakte, Bijlagen en Protocollen (23867, R1511);

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 1995 (23900 XI).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende missives van de minister van Buitenlandse Zaken:

een, ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Rijkswet, ten geleide van het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Letland inzake de bevordering en de wederzijdse bescherming van investeringen; 's-Gravenhage, 14 maart 1994 (Trb. 1994, 79); alsmede een toelichtende nota (griffiennr. 114247);

een, ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Rijkswet, ten geleide van het Verdrag tussen de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de regering van de Republiek Litouwen inzake de

bevordering en de wederzijdse bescherming van investeringen, met Protocol; 's-Gravenhage, 26 januari 1994 (Trb. 1994, 54); alsmede een toelichtende nota (griffiennr. 114248).

Deze missives zijn inmiddels gedrukt en aan de leden toegezonden. De tractatenbladen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

3. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister en van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, ten geleide van de nota "Uitbreiding van de Europese Unie: mogelijkheden en knelpunten" (griffiennr. 114253);

een, van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en van de staatssecretaris van Justitie, houdende informatie naar aanleiding van de geannoteerde agenda van het Uitvoerend Comité van Schengen voor een bijeenkomst op 21 november 1994 (griffiennr. 113181.17);

een, van de minister van Defensie, ten geleide van zijn reactie op het advies nr. 30 van de Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht (MRK) (griffiennr. 114244);

een, van staatssecretaris Nuis van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, inzake verzelfstandiging van de rijksarchiefschool (griffiennr. 114221);

een, van alsvoren, ten geleide van het definitieve werkplan van het Platform Wetenschap en Ethiek, alsmede het werkprogramma 1995-1996 van het Rathenau Instituut; met bijlage (griffiennr. 114272);

een, van de staatssecretaris van Financiën en van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van een afschrift van de evaluatie Regeling Vervroegde Afschrijving Milieu-investeringen (Vamil) (griffiennr. 114270);

een, van de minister van Verkeer en Waterstaat, inzake uitstel van de standpuntbepaling rijksweg 59, gedeelte Rosmalen-Geffen (griffiennr. 114243);

een, van alsvoren, inzake het Besluit (22 oktober 1994) gelden regionaal verkeersveiligheidsbeleid (Stb. 1994, 788) (griffiennr. 114224);

een, van alsvoren, ten geleide van een vastgestelde algemene maatregel van bestuur tot wijziging van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens (RVV) 1990 en enkele andere koninklijke besluiten; alsmede

een nota van toelichting (griffiennr. 114213);

een, van de minister van Economische Zaken, houdende verslaglegging ingevolge de Wet milieubeheer, met betrekking tot "vergunningaanvragen" en "meldingen" door mijnbouwondernemingen over de periode 1 maart 1993 tot 1 juni 1994 (griffiennr. 114237);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van een afschrift van de adviesaanvraag aan de Stichting van de Arbeid (STAR) en aan de Raad voor het Overheidspersoneel (ROP) over de evaluatie van ouderschapsverlof (TK 22913) (griffiennr. 112954.2);

een, van alsvoren, ten geleide van een ontwerp-algemene maatregel van bestuur inzake aanpassing van het wettelijk minimumloon in 1995 (griffiennr. 114239);

een, van alsvoren, ten geleide van de publikatie "NORMaal of super. De betekenis van ILO-normen voor Nederland" (griffiennr. 114251).

De voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

4. de volgende missive:

een, van de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, inzake de ontwerpbesluiten Uitvoerend Comité Schengen (brief 19326, nr. 93) (griffiennr. 113181.16).

De voorzitter stelt voor, deze missive voor kennisgeving aan te nemen. De bijlage is neergelegd op het Centraal Informatiepunt ter inzage voor de leden;

5. de volgende geschriften:

een, van de Belangenvereniging Zelfdoeners in adoptie te Baarle Nassau, inzake de wetswijziging bij de Wet Opneming Buitenlandse Pleegkinderen (TK 23137) (griffiennr. 114215);

een, van H.J. van der Sommen te Roosendaal, ten geleide van een afschrift van zijn brief met bijlage aan dr. N.W.J. Mascini, inspecteur voor het Politie-onderwijs van het ministerie van Justitie, betreffende problemen met de afdeling Personeelszaken van de Algemene Inspectie van Politie te Voorburg (griffiennr. 114274).

Deze geschriften worden van belang

geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Justitie;

een, van het College van burgemeester en wethouders van de gemeente Stramproy, ten geleide van een op 15 november 1994 aangenomen motie inzake herverdeling van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds (griffiennr. 114231);

een, van gedeputeerde staten van Utrecht, ten geleide van een op 1 november 1994 aangenomen motie inzake herverdeling van de Provinciefondsuitkeringen (griffiennr. 114265);

een, van gedeputeerde staten van Friesland, ten geleide van een op 23 november 1994 aangenomen motie inzake alsvoren (griffiennr. 114265.1). Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een aantal, van diverse scholen, inzake de Startwet (TK 23486) (griffiennrs. 112905.69 t/m 112905.74). Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Onderwijs;

een, van M.L.W. Frings te Voerendaal, inzake de bezuinigingen in het onderwijs (griffiennr. 114266). Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Wetenschapsbeleid en Hoger Onderwijs;

een, van het Gastouderbureau St. Kinderopvang 't Holletje te Weert, inzake de aftrek en belastingvrije vergoeding van kinderopvang (TK 23483) (griffiennr. 112083.60);

een, van IDOS-PR, Bureau voor PR-cursussen en -voorlichting taal- en spreekvaardigheidstraining te Almkerk, inzake motorrijtuigenbelasting (TK 23981) (griffiennr. 114278). Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Financiën;

een, van Loeff Claeys Verbeke, advocaten en notarissen te Amsterdam, inzake het ontwerp-Besluit Vaartijden en Bemanningsterkte Binnenvaart (met bijlagen) (griffiennr. 114245).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissies voor Verkeer en Waterstaat en voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid;

een, van mr. ir. A. Rijlaarsdam van de Faculteit der Wijsbegeerte en Technische Maatschappijwetenschappen van de TU Delft, inzake de Rijksoctrooiwet 199. (TK 22604 (R1435)); met bijlage (griffiennr. 112945.7).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Economische Zaken;

een, van de Landelijke Organisatie Bewonerscommissies Bejaardenhuizen (LOBB) te Utrecht, inzake het wetsvoorstel Medezeggenschap Cliënten Zorginstellingen (23041), in het bijzonder de commissies van vertrouwenslieden waarin dit wetsvoorstel voorziet (griffiennr. 114154.3);

een, van de Bondsvoorzitter van de ANIB te Son, inzake het eerste artikel van de Grondwet (griffiennr. 114233);

een, van de nederlandse Vereniging voor ergotherapie te Best, inzake knelpunten extramurale ergotherapie verstrekking (griffiennr. 114264.1).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Sport;

een adres, van Hardenbol & Partners, accountants te Hardinxveld-Giessendam, inzake afwijzing kwietschelding belastingsschuld van P. Woudenberg te Hardinxveld-Giessendam (griffiennr. 114211);

een adres, van Geervliet & Uytewaal, belastingadviseurs te Utrecht, inzake aanslag IB-1991 van mr. W.G. Geursen te Kamperland (griffiennr. 114240).

Deze adressen zijn inmiddels in handen gesteld van de commissie Verzoekschriften.

De voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.

